

Darko Marković i Stanislava Vučković

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

**Istraživanje o stanju u oblasti omladinske politike
na opštinskom nivou u Srbiji**

Beograd, 2007.

Za izdavača:

Forum Syd Balkans Programme
Danijela Jovi

Prevod: Jelena Jana Komneni

Lektura: Jelena Milentijevi

Dizajn i prelom: Adorjan Kurucz

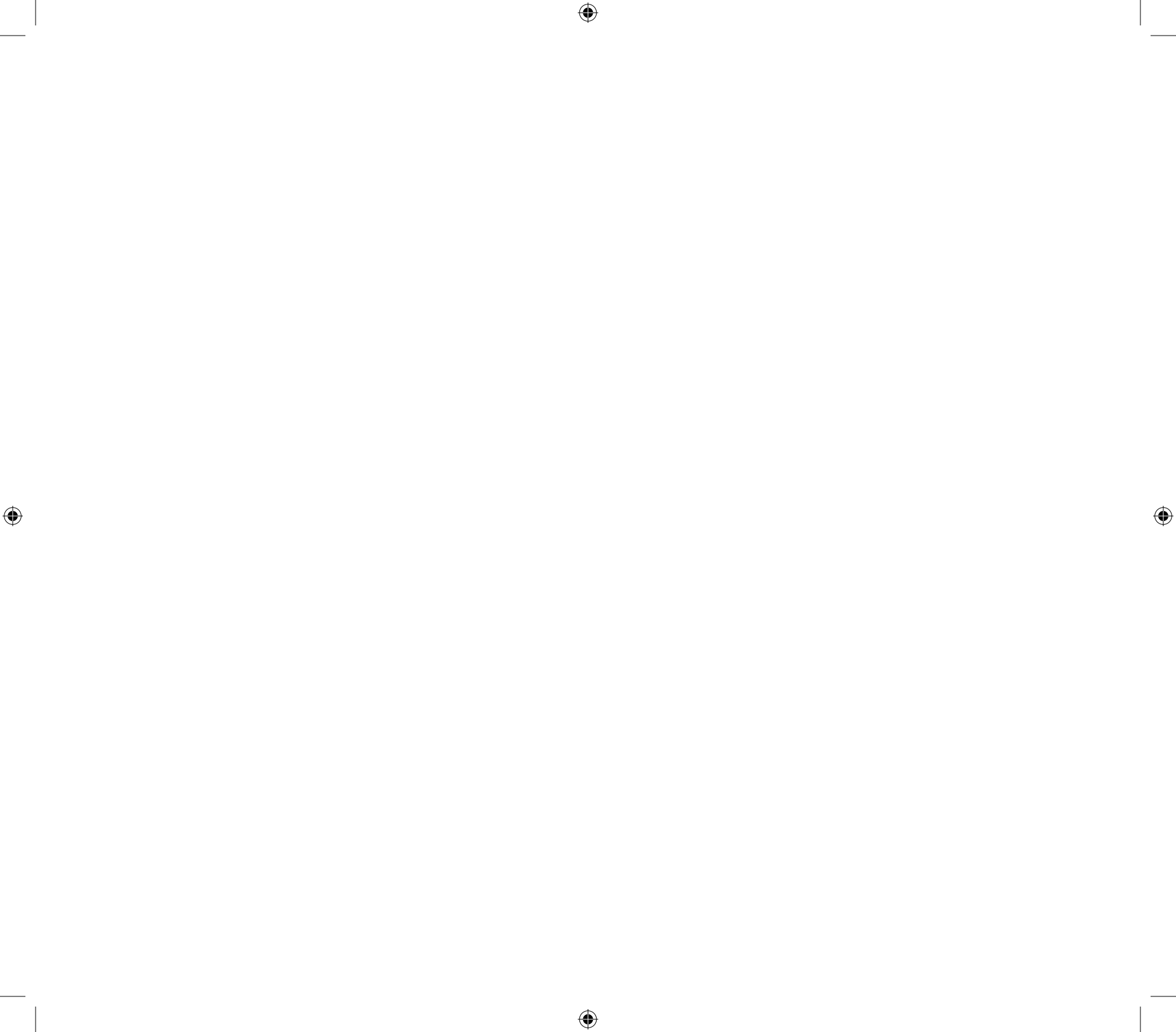
Beograd, 2007.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Strateška briga o mladima u Srbiji, reči e mnogi, nije tekovina novog milenijuma. U ne tako dalekoj istoriji mladima je posvećivana velika pažnja i u njih su ulagani veliki resursi. I tada se podsticao njihov razvoj i olakšavao prelazak iz doba detinjstva u doba odraslog. I tada su postojale organizacije mladih i jedna krovna, veoma brojna i razgranata. Pa šta je onda novo u „novom talasu“ omladinske politike? Rekla bih da je ključna razlika u ulozi koju mladi ljudi imaju u procesu izrade i sprovođenja strategija za mlade. Oni nisu više samo „ciljna grupa“ na koju se strategije odnose već i njihovi aktivni stvaraoci. A aktivni stvaraoci nisu samo oni koji misle i delaju na način koji propoveda vladajuća politička struktura i oni „najuzorniji“ među mladima, već svi mladi bez obzira na političko opredeljenje, obrazovanje, poreklo, socio-ekonomski status, seksualnu orijentaciju, veroispovest... U slučaju mladih u tim i takvim procesima nije privilegija već njihovo *pravo*.

Na koji način i u kojoj meri je to postignuto u postojećim strategijama za mlade u opštinama i gradovima Srbije, Marković i Vučković su pokušali da utvrde ovim istraživanjem. Istraživanje je rađeno tokom 2007. godine, neposredno pre i tokom formiranja Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije. U odsustvu nacionalne strategije za mlade mali broj opština i gradova u Srbiji se upustio u proces izrade lokalnih strategija. Iako nevelik uzorak, podaci dobijeni na terenu pružaju mogućnost za identifikaciju ključnih principa neophodnih za izradu i sprovođenje delotvornih strategija za mlade. Pored lokalne perspektive, ova publikacija, zahvaljujući doprinosu profesora Howarda Williamsona - istaknutog evropskog eksperta u oblasti omladinske politike, pruža mogućnost za povezivanje naših iskustava sa aktuelnim teorijskim postavkama i evropskom praksom u oblasti omladinske politike. Sve to u ovoj publikaciji *Da li svi putevi vode ka omladinskoj politici* jedinstvenim resursom namenjenim svim zainteresovanim za pokretanje i učešće u izradi i sprovođenju strategija za mlade kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou. Pa, srećno nam bilo na tom putu.

Danijela Jović
Urednica



UVODNA REČ

Howard Williamson

Čuveni sociolog Paul Willis objavio je 1985. godine izveštaj u kome se zalagao za razvoj pozitivne i osmišljene *omladinske politike* unutar onoga što je nazvao *lokalnom državom*. Njegovo gledište se, naravno, nije zasnivalo na harmonizaciji koju autori Markovi i Vu kovi eva navode kao jedan od osnovnih principa za konstituisanje omladinske politike na lokalnom nivou. Willis je, bez sumnje, bio rešen da kreira politiku koja bi dovela u pitanje pravac u kome se kretala omladinska politika na nacionalnom nivou, politika za koju je smatrao da samo doprinosi degradaciji ionako osjetljive mladalačke tranzicije i podriva kapacitet mladih da preduzmu neophodne korake ka zreloom i nezavisnom na inu života. Za tu ideju se zainteresovao i Bernard Davies, koji je u Britaniji bio svedok pojavljivanja nacionalne omladinske politike koja se bazirala pre na iznu enoj nego na postignutoj saglasnosti. (Davies, 1986).

Isti em ovo iz više razloga. Pre svega, re je o ranom primeru eksplicitne diskusije o odre enim idejama vezanim za omladinsku politiku – imajte na umu da se sve dešava pre dvadeset dve godine. U to vreme sam dovodio u pitanje sam pojam omladinske politike, tvrde i da je u politi kom smislu teško braniti paket strategija zasnovan na uzrastu umesto na tematski odre enim problemima kao što su obrazovanje ili zaposlenost. Na kraju krajeva, ako mladi treba da budu cilj neke namenske omladinske politike, zašto to isto ne uraditi i sa sredove nima ili starijima (Smith and Williamson, 1985)? Kasnije sam, me utim, promenio mišljenje zalažu i se za ideju da sve zemlje (i uistinu sve lokalne zajednice i opštine) treba da imaju omladinsku politiku. Klju no pitanje je da li je ta politika rezultat namere, inercije ili propusta. Sve je jasnije da ona mora biti kreirana sa jasnom namerom.

Osim toga, autori Markovi i Vu kovi eva identifikuju, a moram da naglasim da je to veoma korisno, niz suštinskih principa koji bi trebalo da podrže i definišu ideju omladinske politike, naro ito na lokalnom nivou. Ove principe, me utim, ne bi trebalo prihvatiti nekriti ki. Verovatno postoje jaki razlozi za ideju harmonizacije, ali bi bilo neozbiljno

shvatiti ovu ideju kao aksiom. Ponekad je omladinska politika na lokalnom nivou u suprotnosti sa politikom na drugim nivoima (vertikalna dimenzija) ili sa politikom u drugim oblastima (horizontalna dimenzija) i za to mogu postojati opravdani razlozi. I na nekoliko drugih principa imam primedbe iz sli nih razloga.

Nije mi namera, me utim, da dovodim u pitanje kvalitet ove analize. Smatram je izvrsnim izlaganjem elemenata i razvoja omladinske politike na lokalnom nivou uprkos tome što obuhvata svega šest od 165 opština, koliko ih ima u Srbiji. Tako e, uprkos tome što su samo dve opštine usvojile lokalne planove akcije za mlade, pouke i ilustracije koje autori izvla e iz svih šest zajednica sadrže ogroman instruktivni potencijal. Evo, dakle, moje tre e poente: izveštaj koji su napisali Markovi i Vu kovi eva predstavlja najnoviju u dugom nizu analiza koji seže unazad do Willisovog izveštaja iz 1985. godine, a nema sumnje i dalje. Te analize su imale za cilj da uobli e ideju omladinske politike i postave je u odre eni okvir na više razli itih nivoa. Moji komentari ti u se i drugih autora koji su se bavili idejama sadržanim u ovom tekstu. Nadam se da e itaoci tako lakše uvideti veze izme u ovog rada i prethodnih radova koji predstavljaju pokušaj da se uspostavi na in mišljenja o mogu nostima javne politike da sa namerom i osmišljeno na nadnacionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou odgovori na uslove života mladih koji se na po etku XXI veka neprestano menjaju i razvijaju.

Pokreta ka snaga koja se krije iza pojave namenske i eksplicitne omladinske politike naro ito se razvila krajem osamdesetih godina prošlog veka. Ni zemlje zapadne Evrope sa tržišnom ekonomijom, ni autoritarna društva centralne i isto ne Evrope nisu uspevali da formiraju svoju omladinu na željeni na in. Efekti naglih društvenih, ekonomskih i političkih promena, zajedno sa tehnološkim razvojem i fenomenom globalizacije, dovršili su proces. Naravno, omladinska politika je postojala na obe strane podeljene Evrope, ali to je bila politika koja se oslanjala na generacijsku i ideološku obnovu, zahvaljuju i emu je bila u stanju da uz relativno malo otpora rasporedi ve inu mladih na pozicije unutar društvene hijerarhije pomo u obrazovne politike i tržišta rada. Otvore-



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

može biti podložna stalnim promenama koje rezultiraju nedostatkom stabilnosti ili održivosti (pošto se ključni igrači – političari – promene, sa njima se menjaju i prioriteti), ili pak može biti fokusirana na reduciranje određenih problema kao što su upotreba droga, nezaposlenost, maloletni kastrirano i itd. umesto na promociju pozitivnih mogućnosti (participacija, obrazovanje, informacije).

Stoga bi u ovom trenutku bilo korisno napraviti kratak pregled inicijativa i evaluacija omladinske politike koje su pokrenule debatu o omladinskoj politici u Evropi – debatu kojoj i ova analiza omladinske politike na lokalnom nivou, unutar samo jednog nacionalnog konteksta, može dati značajan doprinos.

U poslednje vreme došlo je do izvesnog približavanja mišljenja o ideji omladinske politike (vidi Williamson, 2007). Dva najuticajnija dokumenta koja su poslužila kao osnov za to jesu *Bela knjiga* Evropske unije o mladima (Evropska komisija 2001) i internacionalni pregledi nacionalnih omladinskih politika Saveta Evrope, s kojima se počelo 1997. godine i koji su prvi put sintetisani 2002. godine (Williamson, 2002). Drugi integralni izveštaj, koji obuhvata preglede omladinske politike napisane nakon 2002. (Litvanija, Malta, Norveška, Kipar, Slovačka i Jermenija) i koji sadrži suštinske dopune izdanja iz 2002 i razmatranje kvaliteta samog procesa izrade pregleda, trebalo bi da bude uskoro objavljen.

U *Beloj knjizi* Evropske unije utvrđene su četiri ključne teme unutar polja kompetencije kojima se ne bave šire strukture Komisije. To su participacija, informacije, volonterske aktivnosti i bolje razumevanje mladih. Poklapanja sa izveštajem Markovića i Vučkovića su više nego očigledna – participacija se nalazi na istoj poziciji, informacije se pojavljuju u principu 8 (Prava mladih), a bolje razumevanje mladih može se prepoznati u prvom indikatoru, analiziranom u okviru principa 7 (Zasnovanost).

Internationalnim pregledima omladinske politike, koje je objavio Savet Evrope, nedostajala je istinska doslednost u istraživanju tokom prvih nekoliko godina, kada su Finska, Holandija, Španija, Švedska, Rumunija, Estonija i Luksemburg bili predmet analize. Pa ipak, izveštaji o nacionalnim omladinskim politikama, kao i internacionalni pregledi i

izveštaji koji su usledili, pružili su fascinantno korpus materijala zahvaljujući i tome što su, uprkos mnogim prazninama i međusobnoj neusklađenosti, uporedne analize bile moguće. U prvom integralnom izveštaju najkorisniji je bio predloženi okvir – nastao kao rezultat pitanja 14 dokumenata – koji bi mogao poslužiti kao vodič za buduće preglede. Evo šest ključnih elemenata tog okvira:

- ↔ Koncepti mladih i omladinske politike
- ↔ Politika legitimizacija: zakonski propisi i budžet
- ↔ Strukture za realizaciju
- ↔ Oblasti aktivnosti (na primer: obrazovanje, zdravstvena zaštita, kriminal, porodica)
- ↔ Pitanja koja se javljaju u više oblasti (na primer: participacija, informacije, inkluzivnost)
- ↔ Mehanizmi podrške (istraživanje, trening, platforme za debatu/promociju)

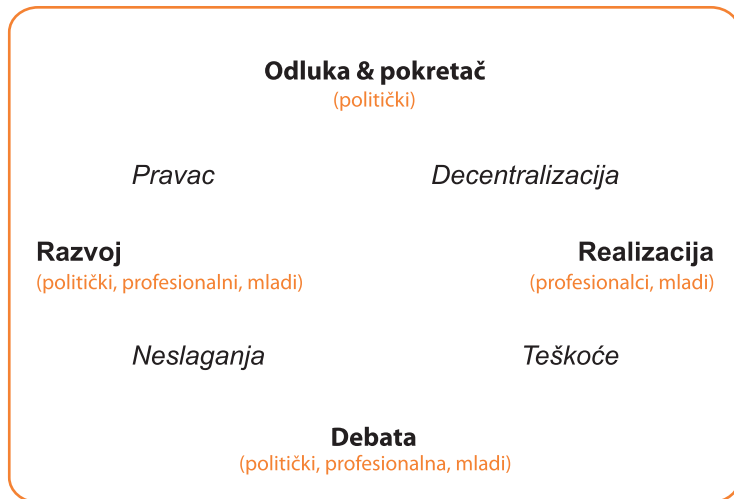
Ponovo uočavamo paralele i parafraze mnogih tema u izveštaju o omladinskoj politici na lokalnom nivou u Srbiji.

Autori Marković i Vučković evanescentno naglašavaju fleksibilnu i dinamičnu prirodu razvoja omladinske politike. U okviru principa 6 (Strateško razmišljanje) oni su veoma koristan i informativan način govora o planiranoj upotrebi omladinskih resursa u procesu uspostavljanja lokalnih planova akcije za mlade (LPAM), kao i o tome da takav plan treba da uobliči i potrebe, prava i interesovanja mladih i da treba da postoji vizija koja se proteže na nekoliko narednih godina, bez obzira na to što su ti aspekti podložni promenama. Pa ipak, ovaj izveštaj je pomalo depresivno štivo. Tekst istovremeno značajno obećava razvoj, ali samo je u Arilju i Pančevu LPAM sastavljen i usvojen, dok je sama implementacija još uvek pod znakom pitanja. Međutim, to se moglo i očekivati. Iako je u Srbiji omladinska politika na lokalnom nivou još uvek u povoju, ona predstavlja novinu čak i u zemljama i opštinama sa relativno dugom tradicijom sprovođenja. To je posledica činjenice da je omladinska politika podložna stalnim promenama, ne toliko usled racionalnih (Zasnovanost), evolutivnih razloga, koliko usled pomeranja političke vlasti, promena u vezi sa dostupnošću i distribucijom resursa, promenama ljudi na ključnim pozicijama (na različitim nivoima strategije, politike



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

i prakse), a možda i usled neslaganja i gubitka jasne perspektive u vezi sa *ciljem putovanja*, odnosno željenom destinacijom. Pokušao sam da obuhvatim ove probleme u jednoj od svojih dijagramskih analiza proceduralnih dokaza koji postoje u materijalu Saveta Evrope. Ta analiza postala je poznata kao *etiri (ili osam) D¹* i oslikava dinamiku razvoja omladinske politike.



Poenta ovog grafi kog prikaza jeste u tome da pokaže kako razvoj omladinske politike može da se kre e u oba smera – i u pravom i u pogrešnom. Razvoj omladinske politike može po eti da se uobli ava u bilo kojoj od pomenutih ta aka, ali zahteva stalno modifikovanje i unapreivanje. I najvažnije od svega – zahteva političko vo stvo koje može da donese odluku i da pokrene razvoj. Tako e, neophodne su političke strukture koje bi omogu ile efikasno sprovo enje, platforme za debatu povodom izazova koji se pojavljuju i koje nije uvek mogu e predvideti, kao i odre eni stepen verovatno e da su ključni akteri u stanju da postignu saglasnost u vezi s pravcem u kom treba krenuti dalje zato što nijedan političar ne e podržati neusaglašen program. U protivnom, sav optimizam i potencijal nove ili ve ustanovljene omladinske politike brzo može da ispari zbog zastoja na razli itim ta kama kruga (ne-

1 Nprevodivo: svi ovi pojmovi na engleskom jeziku po inju slovom D, ali na srpskom jeziku to nije lista etiri D. (prim. prev)

adekvatne strukture ili resursi za realizaciju, nedostatak debate koja bi praksu u inila ustaljenom, nemogu nost da se neslaganja prevazi u ili gubitak političke podrške). Ovo su problemi na koje Markovi i Vu kovi eva aludiraju na razli ite na ine u razli itim delovima svoje studije, ali najintenzivnije u diskusiji o principima 6 (Održivost), 9 (Transparentnost) i 10 (Strateško razmišljanje).

U prvom integralnom izveštaju povodom internacionalnih pregleda Saveta Evrope o omladinskoj politici na nacionalnom nivou ponudio sam jednu jednostavniju listu namenjenu proveriti omladinske politike – pomo no sredstvo za razmatranje da li omladinska politika zaista funkcioniše na lokalnom, nacionalnom ili pak evropskom nivou. Drugim re ima, kako možemo sagledati da li se retorika omladinske politike i sve ve a gomila pisane dokumentacije zaista pretvara u korisnu, konstruktivnu i efikasnu praksu koja uklju uje mlade, koja je namenjena njima i usmerena na njih u svakodnevnom kontekstu. Ova lista postala je poznata kao pet C² komponente omladinske politike:

- ↔ Pokrivenost
- ↔ Kapacitet
- ↔ Kompetencija
- ↔ Koordinacija
- ↔ Troškovi

Pokrivenost se odnosi na više razli itih pitanja u vezi sa dometom i stoga se ti e prostornih, društvenih i materijalnih tema. Šta je to geografska pokrivenost? Da li su sve grupe mladih uzete u obzir i obuhva ene datom politikom? Da li je omladinska politika usko ili široko koncipirana (na primer, da li pokriva samo obrazovanje i zaposlenost ili se bavi mnogo širim spektrom oblasti)? Kapacitet je u vezi sa strukturama koje makar u teoriji pokazuju da efikasni mehanizmi za sprovo enje mogu biti operacionalizovani. Kompetencija se bavi pitanjem da li odrasli i mladi imaju veštine potrebne da se ostvare aspiracije omladinske politike. Koordinacija se odnosi na kontakte i komunikaciju koji su neophodni kako bi se obezbedilo da primeri dobre prakse dobiju slobodan

2 Nprevodivo: svi ovi pojmovi na engleskom jeziku po inju slovom C, ali na srpskom jeziku to nije lista pet C. (prim. prev.)



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

vertikalni protok izme u razli itih nivoa administracije i horizontalni protok izme u razli itih oblasti administracije. I na posletku, tu je pitanje raspoloživih finansija i kadrova koji mogu biti upotrebljeni za maksimiziranje potencijala omladinske politike.

Kao što je već rečeno, Marković i Vučković su sva ova pitanja pomenuli u svom tekstu, bilo eksplicitno ili implicitno. Princip 1 (Participacija) o čemu je u vezi sa kapacitetom i sa kompetencijama, istovremeno obezbeđuje i jača garancije za pokrivenost i koordinaciju. Princip 2 (Komenadžment) direktno korespondira sa pitanjima kapaciteta, kompetencije i koordinacije. Princip 3 (Osnaživanje) snažno je fokusiran na izgradnju kapaciteta. Princip 4 (Inkluzivnost) i princip 8 (Prava mladih) mogu biti usko povezani sa pitanjem pokrivenosti društvenih grupa mladih, kao i sa geografskom pokrivenošću. Princip 5 (Realistnost) takođe se tiče kapaciteta i troškova. Princip 9 (Transparentnost) povezan je sa pitanjima kompetencije i koordinacije, a princip 11 (Harmonizacija) mogao bi biti u samoj suštini pitanja koordinacije.

Svi ovi principi povezani su sa idejama koje je koncizno predstavila Karen Evans (Evans, 2005), koja je ukazala na to da omladinska politika treba da bude vrednovana na osnovu principa koje sam nazvao tri E³. Omladinska politika treba prvo da bude postavljena (artikulisana unutar političkog konteksta), zatim realizovana (što treba da učine službenici koji razrađuju detalje i obezbeđuju voštvo i profesionalci koji je sprovode u delo) i na posletku doživljena (a treba da je dožive mladi koji su subjekti/objekti, recipijenti ili ciljna grupa). Kao u igri gluvih telefona (u kojoj se reči i njihovo značenje menjaju kako se poruka prenosi od osobe do osobe), ono što mladi na kraju iskuse može biti iznenađujuće različito od zamisli koju su njeni tvorci prvobitno imali. Koncepti omladinske politike bivaju interpretirani i na taj način vrlo verovatno iskvareni, a sasvim sigurno više nego jednom prilagođeni tokom svog razvojnog puta.

³ Nprevodivo: svi ovi pojmovi na engleskom jeziku počinju slovom E, ali na srpskom jeziku to nije skup tri E. (prim.prev)

Možemo pretpostaviti da među akademcima i analitičarima ima previše konceptualizacije i teoretskog zalaganja za ideju omladinske politike. Verovatno političari i praktičari žele da imaju nešto opipljivije u svojim rukama. Njima se mnogo manje dopadaju opšte ideje, a mnogo ih više zanima šta konkretno treba uraditi. Stoga izveštaj Markovića i Vučkovića daje dobar uvid u početnu fazu razvoja omladinske politike, u njegove početke i krizne momente i verovatno predstavlja pomak ka održivoj i efikasnoj praksi. Ovaj kontekst možda važi u Srbiji i ovo istraživanje je o čemu veoma bitno za Srbiju, naročito kao podsticaj za debatu o razvoju nacionalne omladinske politike, ali ovaj materijal ima svoju vrednost i izvan nacionalnih granica. Uz relativno mala prilagođavanja većina pojava opisanih u ovom izveštaju može biti lokalna priča mnogih drugih delova Evrope.

Struktura ovog izveštaja je izvanredna. Dumišljato je napisana i jasno artikulisana. Veoma uspešno je uhvaćena sama suština najvećeg dela okvira omladinske politike. Jedanaest principa organizovano je po redu i primenom iste strukture: najpre je izneta sama osnova principa i koncept koji ga definiše, zatim fraza koja sadrži nekoliko ključnih indikatora koji mogu pomoći da se proveri funkcionisanje datog principa u praksi, diskusija procesa koji se odvijao u šest analiziranih opština u vezi sa svakim od ovih indikatora i najzad nekoliko završnih preporuka.

Nakon što sam izrazio komplimente, pri čemu sam bio potpuno iskren, sada ću uputiti malu kritiku ovom tekstu. Očigledno je da su ga napisale dve osobe posvećene osnaživanju mladih, osobe koje duboko veruju u neformalno obrazovanje. Tekst je napisan sa ideološkim ubeđenjem u tom pravcu. Stoga nije dovoljno pažnje posvećeno onim oblicima omladinske politike koji su ponikli na tlu kontrole i regulacije. Slovom P ne počinje samo reč participacija: tu su i policija i pritvor. Svi pokušaji da se nama ili ne, omladinska politika nešto se rađaju iz potrebe da se odgovori na probleme; ona sasvim sigurno već predstavlja jaču bazu za političku distribuciju resursa nego za apstraktne priče o podršci mladima u procesima participacije i građanstva. Bolje prepoznavanje ovih dilema bilo bi od velike pomoći pri formiranju omladinske politike.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Postoje u tekstu još neke pomalo naivne hipoteze. Kao što sam napomenuo na po etku, harmonizacija (princip 11) omladinske politike na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou ne mora uvek biti u interesu mladih, bez obzira na to što bi uglavnom trebalo da bude takva. Sli no tome, pretpostavka da je osnaživanje (princip 3) princip veoma blizak principu participacije (str. 32) može biti pogrešna. Aktivna omladinska participacija u odre enim oblastima, na odre enim mestima i u odre enim istorijskim momentima može biti u potpunoj suprotnosti sa osnaživanjem; može, naprotiv, proizvesti ograni avanje prava odlu ivanja i represiju. Trebalo bi da zastanemo za trenutak i razmislimo pre nego što automatski izjedna imo participaciju i osnaživanje, kao što su to u inili Markovi i Vu kovi eva. Sli no tome, koncept komenadžmenta, koji je, kao što je s pravom istaknuto u ovom izveštaju, bio pokreta ka sila planiranja i prakse Direktorata za omladinu u okviru Saveta Evrope, predstavlja veoma zavodljiv koncept. Njegova primena na drugim mestima u takvoj sirovoj formi bila je, me utim, veoma ograni ena i nijedna zemlja koja je koristila taj model više to ne ini. Dakle, savetujem dozu opreza pre nego što se ustvrdi primenljivost takvog modela. Ne iznene uje nas kada Markovi i Vu kovi eva kažu da je „teško doneti validan zaklju ak o postojanju zajedni kog upravljanja u razvoju i implementaciji omladinske politike izme u opštinskih vlasti i omladinskih organizacija“ (str. 31) jer, iako bi to trebalo da bude cilj kome se teži, on se veoma retko postiže u praksi.

Uprkos ovim primedbama, ovaj tekst u celini smatram dopadljivim i informativnim. Razvoj omladinske politike na opštinskom nivou u Srbiji opisan je na po etku kao dinami an, raznolik i pionirskog karaktera, i to postaje o igledno u prezentovanom materijalu. Autori su, me utim, i sami zabrinuti za koherentnost i strateško usmerenje novih lokalnih planova koji se pojavljuju, ali to nije tako evidentno. U svakom slu aju, kakav god status omladinske politike u opštinama Sombor, Palilula, Užice, Arilje, Pan evo i Novi Beograd bio, ova analiza je veoma vredna zato što u vrš uje debatu o formulaciji i razvoju omladinske politike u pametno definisanom okviru koji se sastoji od jedanaest osnovnih principa. Taj okvir e dobro do i onima koji teže da u budu nosti stvaraju lokalne planove akcije za mlade, ali on tako e predstavlja odli nu polaznu ta ku za debatu na nacionalnom nivou i nudi još jednu vrednu listu za proveravanje situacije u Evropi, uz onu koju sam prethodno naveo i uz sve ostale koje su predlagane tokom prethodnih deset godina.

U svakom dokumentu postoje fraze, pitanja i argumenti koji se izdvajaju i koji su prijem ivi itaocu više od ostalih. Oni se ne mogu predvideti i nisu isti za svakog itaoca. To je ono što Rolan Bart u svojoj studiji o fotografiji naziva punktumom: detalj na fotografiji koji ima mo da nas dirne, da nas pogodi pravo u srce ili u um. Želeo bih da izdvojim nekoliko takvih momenata iz ovog teksta.

Veoma mi se dopalo što u diskusiji principa 7 (Zasnovanost) Markovi i Vu kovi eva isti u potrebu za dokazima u vezi sa omladinskim istraživanjima, a u kontekstu ostalih shvatanja mladih „kako bi se subjektivnost ose aja i namera suo ila sa pouzdanim podacima, dokazima utemeljenim u istraživa kom radu“ (str. 42). Konfrontacija, a ne dominacija, klju ni je faktor: dijalog izme u subjektivnog znanja i iskustva i mnogo manje uzbudljivih aspekata istraživanja i analize. To je ono što je u Evropskoj uniji sada prihva eno kao strukturisani dijalog, koji bi, ako bismo hteli da budemo precizni, trebalo nazvati strukturisanim trijalogom jer je re o debati izme u i unutar vladinih struktura, istraživa kih i omladinskih organizacija (vidi Milmeister and Williamson, 2006). Verovati da se omladinska politika zasniva isklju ivo na nalazima racionalnih istraživanja, naivno je i u neku ruku ekstremno; postoji veliki broj inicijativa omladinske politike na koje mogu da ukažem, a koje su iznikle iz konteksta lišenih bilo kakvog injeni nog utemeljenja.

Klju ni test svake politike nije samo da li je ona dovoljno prizemna ve da li dopire do pravih ljudi. Suviše esto se pretpostavlja da je posao gotov onda kad je plan kreiran. Pa ipak, u evropskoj praksi se pokazalo da su brojni pokušaji omladinske politike neslavno završili: politička pompeznost, pametovanje i zanosna retorika jednostavno se nikada ne pretvaraju u realnost. Promišljanje, kritički osvrt i evaluacija stoga su od klju nog zna aja ukoliko želimo da omladinska politika bude nešto više od puke teorije. Markovi i Vu kovi eva isti u ovu poentu na više razli itih na ina u svojoj studiji.

Autori su uspeli da pokriju oblast impresivne veli ine ovim relativno kratkim tekstom. Oni se kre u od izazova mladala ke tranzicije, faktora vezanih za omladinska prava i osnovnih principa koji se ti u participacije i osnaživanja mladih, do pitanja koja se odnose na realisti nost, održivost i strateško podupiranje omladinske politike na lokalnom ni-

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

vou. Sve pomenuto, zajedno sa pitanjima istraživanja, menadžmenta, transparentnosti i harmonizacije, ini ogromnu oblast. Brojne knjige su napisane o svakoj od ovih tema. Mislim da dve komplementarne stvari ine ovaj tekst osobenim. Jedna je sveobuhvatni okvir koji su autori razvili. Po njemu se ovaj tekst izdvaja od svih ostalih koji su mu prethodili. Druga osobenost je utemeljena pri a o snagama i slabostima koje su uticale na prirodu i ritam razvoja omladinske politike na lokalnom nivou. Da li svi putevi vode ka omladinskoj politici? Prema tome kako ja vidim stvari, odgovor je da jer bi trebalo da omladinska politika uvek postoji. Prema preciznijem i ta no definisanom okviru datom u tekstu Markovi a i Vu kovi eve, odgovor je verovatno ne. Omladinska politika ili ne biva usvojena ili biva neuspešna prema principima koje autori Markovi i Vu kovi eva postavljaju kao klju ne za njeno ostvarenje. Me utim, bilo da je u opštinama Srbije omladinska politika zaista usvojena u nekom prihvatljivom stepenu ili da uopšte nije usvojena, ova pri a u kojoj su predstavljena razli ita iskustva veoma je važna. Pre dosta vremena Peter Marris i Martin Rein napisali su slede e:

Čitav proces – pogrešni počeci, frustracije, prilagođavanja, posledično preinačenje namera, skretanja s puta i konflikte – treba pažljivo sagledati. Tek tada možemo shvatiti šta je postignuto i tek tada možemo učiti iz tog iskustva. Uprkos tome što niko nikada neće poći na baš isto takvo putovanje, proučavanje avantura jednog projekta pruža nam opšti uvid u opasnosti i otkrića određenog polja delovanja. (Marris i Rein, 1972, str. 260)

Polje delovanja ovog puta je druga ije, ali poenta i dalje stoji. Markovi i Vu kovi eva pružaju nam izveštaj o razvoju omladinske politike na lokalnom nivou koji prikazuje i horizontalni i vertikalni razvoj. Drugim re ima, njihov okvir trebalo bi da podstakne motivaciju drugih opština da se upuste u sli ne procese.

Osim toga, taj okvir može služiti kao vodi za angažovanje u debati o razvoju omladinske politike na nacionalnom nivou. Najbolja omladinska politika u terminima sadržaja, strukture i održivosti jeste ona koja proizlazi iz debate izme u centralne, regionalne i lokalne vlasti. Takva omladinska politika utvr uje ko je u emu najbolji i koji akteri treba da se angažuju za odre ena polja delatnosti zato što su zakonski propisi i sredstva koja poti u sa viših instanci veoma korisna, ali na kraju krajeva

ve ina mladih doživi omladinsku politiku tek kad im ona zakuca na vrata – tek kad ona zaživi u praksi. Markovi i Vu kovi eva nude svoje tuma enje *mape* koja je potrebna da bi se program unapredio. Mnoge puteve tek treba identifikovati, ali najvažnije je da postoje znakovi koji signaliziraju koje zadatke treba obaviti i ko je za njih odgovoran: državna uprava, opštine (lokalna vlast), omladinske organizacije ili sami mladi.

Bibliografija

Evans, K. (2005), 'Foreword' in S. Warner Weil, D. Windemeersch and T. Jansen, *Unemployed Youth and Social Exclusion in Europe: Learning for Inclusion?*, Aldershot: Ashgate

European Commission (2001), *A New Impetus for European Youth: White Paper*, Brussels: European Commission

Davies, B. (1986), *Threatening Youth: Towards a National Youth Policy*, Milton Keynes: Open University Press

Helve, H. and Bynner, J. (eds) (1996), *Youth and Life Management: research perspectives*, Helsinki: Helsinki University Press

Marris, P. and Rein, M. (1972), *Dilemmas of Social Reform*, Harmondsworth: Penguin

Milmeister, M. and Williamson, H. (eds) (2006), *Dialogues and Networks: Organising Exchanges Between Youth Field Actors*, Youth Research Monographs Vol 2, Luxembourg: Editions Phi

Rutter, M. and Smith, D. (eds) (1995), *Psychosocial Disorders in Young People: Time Trends and Their Causes*, Chichester: Wiley

Smith, D. and Williamson, H. (1985), 'Future? What Future?', *Youth in Society*, November

Williamson, H. (2002), *Supporting Young People in Europe: Principles, Policies and Practice*, Strasbourg: Council of Europe Publishing

Williamson, H. (2007), „A Complex But Increasingly Coherent Journey? The Emergence of 'Youth Policy' in Europe“ *Youth and Policy* 95, Spring pp 57-72

Williamson, H. (forthcoming), *Supporting Young People in Europe: Lessons From the 'Second Seven' International Reviews of National Youth Policy*, Strasbourg: Council of Europe Publishing

Willis, P. (1985), *The Social Condition of Young People in Wolverhampton in 1984*, Wolverhampton: Wolverhampton Borough Council

12

Howard Williamson

Profesor evropske omladinske politike
Univerzitet Glamorgan, Vels, Ujedinjeno Kraljevstvo

8. septembar 2007.



SAŽETAK

Centralno pitanje ovog istraživanja bilo je: da li u Srbiji postoje razvijeni i implementirani lokalni akcioni planovi za mlade i da li je metodologija korišćena tokom razvoja ovih planova omogućila mladima da ostvare svoje pravo da odlučuju i da u potpunosti učestvuju u procesu razvoja omladinske politike?

Opisali smo opšte stanje u razvoju omladinske politike na nacionalnom i lokalnom nivou, i definisali preporuke, koje možete naći na strani 61. Nadamo se da je analiza procesa razvoja lokalnog plana akcije za mlade, urađena na osnovu podataka prikupljenih u nekoliko opština, dovoljno informativna za sve one koji bi želeli da ovaj proces pokrenu u svojoj zajednici.

Da bismo detaljnije opisali stanje u Srbiji, analizirali smo lokalne planove akcije za mlade u nekoliko opština, koje su u trenutku sprovođenja istraživanja (prva polovina 2007. god) imale razvijen ovaj dokument, iako on nije u svim slučajevima bio i zvanično usvojen. Opštine koje smo obuhvatili su Arilje, Pančevo, Sombor, Užice i dve beogradske opštine – Novi Beograd i Palilula.

Budući da je od 165 opština u Srbiji samo njih šest pristupilo izradi lokalnog plana akcije za mlade, zanimalo nas je zašto se to dogodilo baš u tim opštinama. Želeli smo da saznamo ko je pokrenuo te procese, zašto ih je pokrenuo i na koji način je sam pristup u razvoju omladinske politike uključivao mlade. Tragali smo za dobro balansiranim pristupima koji su mogli da obezbede puno učestvovanje mladih u procesu razvoja LPAM i da ih edukuju u oblasti aktivnog građanstva. Takav pristup otkrili smo u Arilju, Pančevu i do izvesne mere u Užicu.

Jedno od pitanja koje smo postavili na početku istraživanja bilo je koliko je sam proces bio javan i dostupan mladima. Na popularizaciji procesa najviše je rešen u Pančevu, a druge opštine koje nameravaju da otpočnu proces izrade LPAM treba da u daleko većoj meri uključuju i mlade iz manjinskih i marginalizovanih grupa. Nismo imali prilike da učimo da

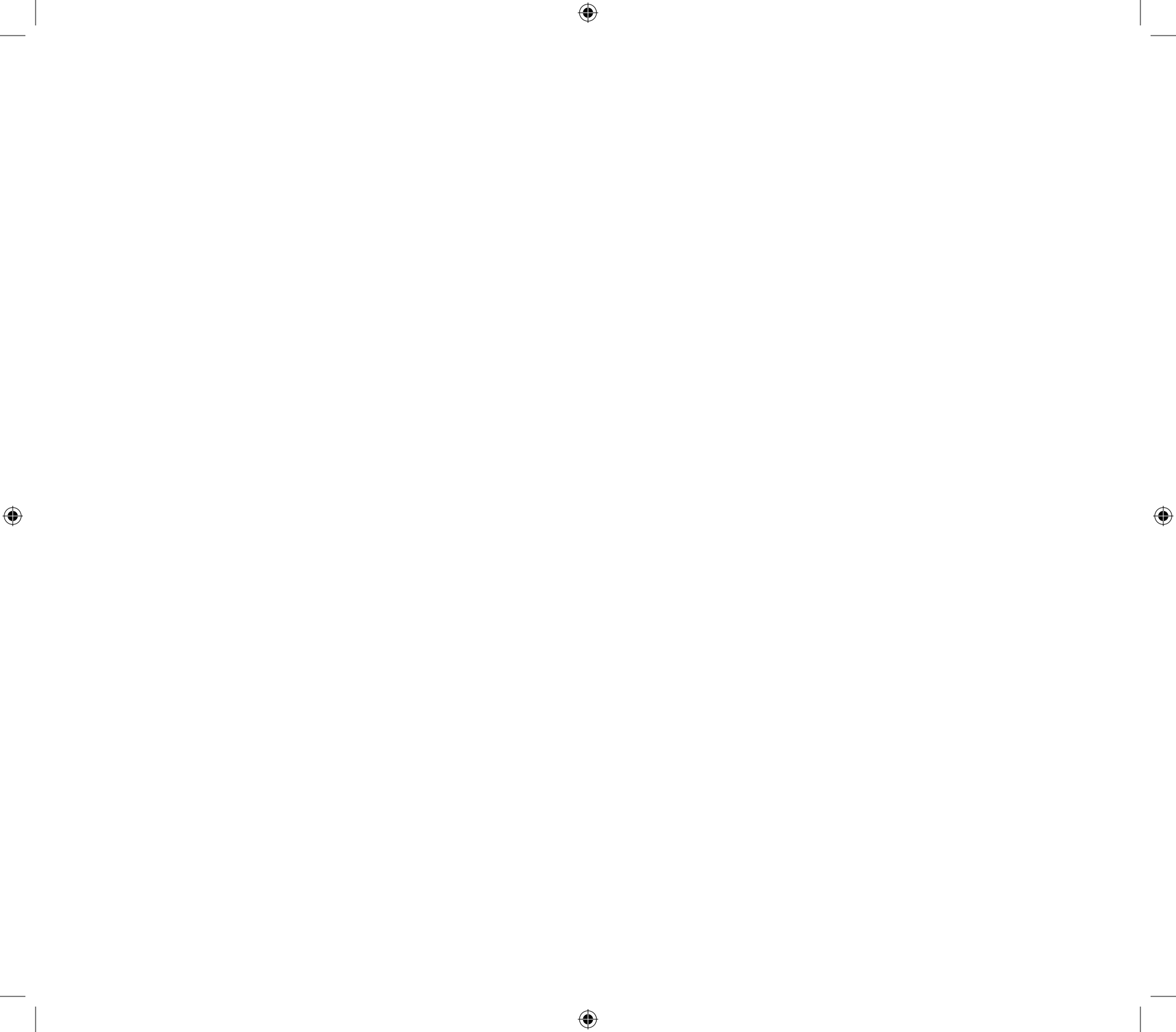
su u bilo kojoj opštini u izradu LPAM direktno uključivani pripadnici marginalizovanih grupa. Budući da svi mladi ljudi, bez obzira na njihov društveni status ili grupu kojoj pripadaju, imaju puno pravo da učestvuju, proces izrade, implementacije kao i vrednovanja LPAM mora biti zasnovan na participaciji svih mladih ljudi.

Još jedno od pitanja definisanih na početku istraživanja bila je usklađenost sa drugim strategijama na lokalnom, nacionalnom, evropskom nivou. Iako se veliki broj lokalnih planova akcije za mlade u opštinama koje smo pratili poziva na evropske dokumente i pristupe, harmonizacija sa njima nije dovoljno izražena. Želeli smo da učimo i kakve dominantne koncepte o mladima imaju uključeni akteri na lokalnom nivou. Možemo reći i da većina analiziranih LPAM ukazuje na to da su mladi u ovim opštinama shvaćeni pre kao problem nego kao potencijal. Uprkos tome što bi ove opštine, sudeći prema formalnim planovima, trebalo da sprovode naprednu omladinsku politiku, to u praksi nije uvek tako. Dobro je, ipak, što se učimo o važnosti osnaživanja mladih za preuzimanje aktivnije uloge u društvu i što su navedene opštine krenule tim putem.

Slika razvoja omladinske politike veoma je šarolika u pogledu različitih pristupa, dinamična u pogledu pokretanja brojnih novih inicijativa, ali i pionirska u pogledu pokušaja da se tema mladih stavi na dnevni red lokalnih samouprava. Ipak, dok se u nekim opštinama problemi mladih još i dalje rešavaju kratkoročno i kroz *ad hoc* organizovane aktivnosti, šest opština u Srbiji pokazalo je jasno opredeljenje u ovoj oblasti kroz proces razvoja lokalnog plana akcije za mlade.

Da vidimo da li svi ovi putevi zaista vode ka omladinskoj politici u smislu kreiranja koherentnog i strateški određenog sistema podrške za mlade?





SADRŽAJ

| | |
|--|----|
| → Uvodna re - Howard Williamson | 5 |
| → Sažetak | 13 |
| → Uvod – Evropa, mladi u Srbiji i omladinska politika | 17 |
| → Ko su mladi? | 18 |
| → Državna omladinska politika – šta bi to trebalo da bude? | 20 |
| → Omladinska politika na opštinskom nivou | 21 |
| → Svrha i ciljevi ovog istraživanja | 24 |
| → O vrsti i metodologiji istraživanja | 25 |

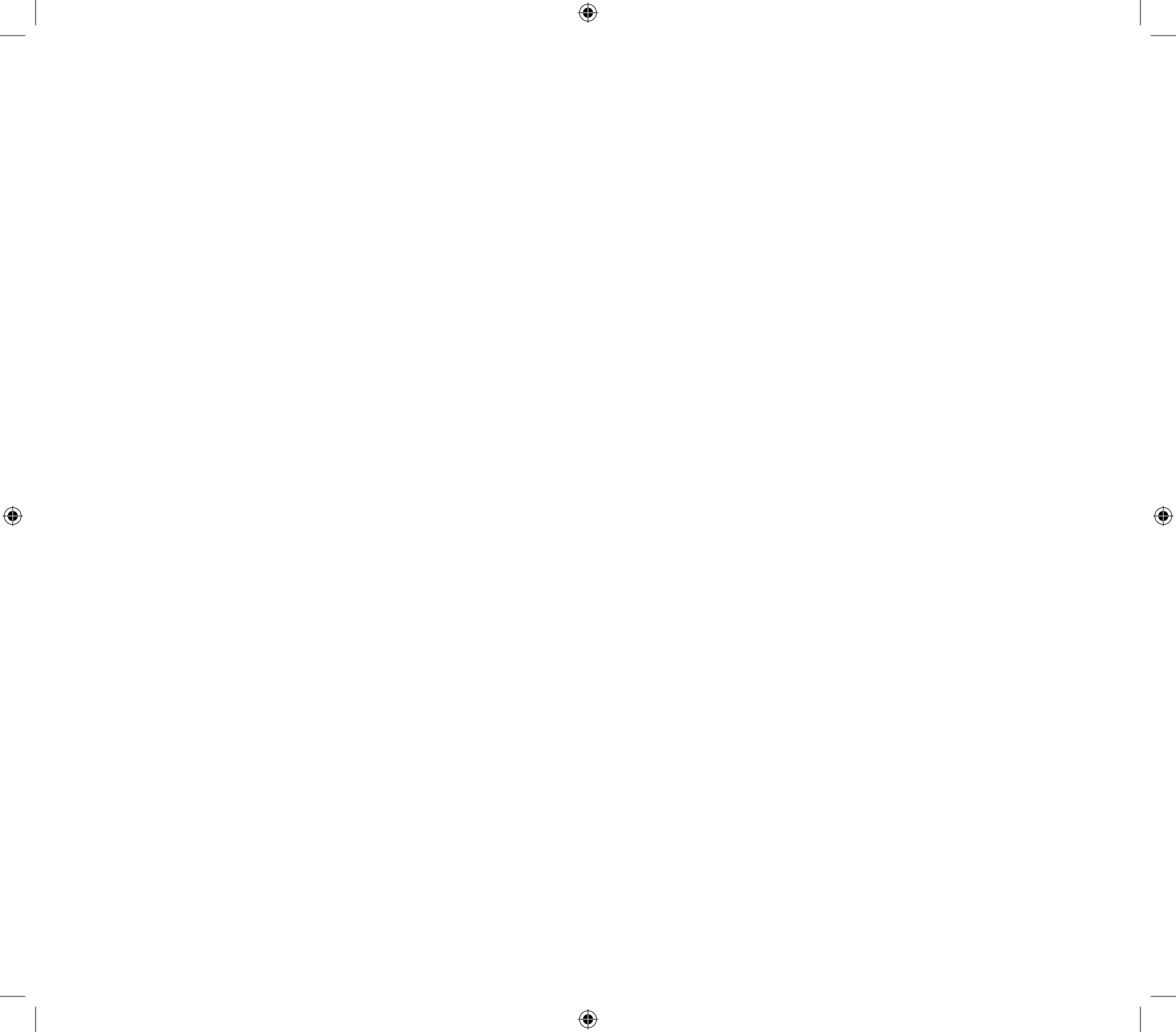
Glavni tekst

| | |
|--|----|
| → Stanje u Srbiji 1 – Ukratko o kontekstu u kome se razvija omladinska politika na lokalnom nivou | 26 |
| → Stanje u Srbiji 2 – Omladinska politika na opštinskom nivou | 28 |
| → Pogled <i>iznutra</i> : 11 principa omladinske politike u šest opština u Srbiji – odre enja i rezultati istraživanja | 31 |
| → Preporuke za razvoj omladinske politike na opštinskom nivou | 61 |

Aneksi

| | |
|---|----|
| → Aneks 1: Matrica 11 principa omladinske politike sa indikatorima | 63 |
| → Aneks 2: Tabela analize sadržaja lokalnih akcionih planova u Srbiji | 67 |
| → Aneks 3: Lista osoba koje su u estvovale u istraživanju | 68 |
| → Lista referenci | 69 |
| → O autorima | 71 |





UVOD

Evropa, mladi u Srbiji i omladinska politika

Nove društvene i ekonomske okolnosti donele su poslednjih godina mnoge izazove i teško e za mlade u Evropi. Uli ni nemiri u francuskim predgra ima i nekim drugim zemljama Evropske unije tokom novembra 2005, u kojima je u estvovao veliki broj mladih, bili su samo vrh ledenog brega ina e znatno dubljih problema sa kojima se suo avaju mladi u oblastima kao što su participacija, zapošljavanje, obrazovanje, stanovanje itd. Ubrzo nakon ovih doga aja predsednici više država EU zatražili su jasniji polisi odgovor Evropskih zemalja i usvajanje novih strateških mera usmerenih na unapre enje položaja mladih (Youth Pact), kao i nove mehanizme za direktnije konsultacije s mladima o pitanjima koja su od njihovog interesa (Structured Dialogue). Premda uvek postoji prostor za kritiku efikasnosti i dubine ovih evropskih mera, mora se priznati da u ovoj oblasti možemo još mnogo da nau imo iz iskustva drugih evropskih zemalja. A kako je u Srbiji?

Nešto ranije, te iste 2005. godine, ubistvo u enika beogradske gimnazije *Sveti Sava* N. K., kog su vršnjaci na školskom odmoru toliko pretukli da je podlegao ranama, nakratko je alarmirala doma u javnost. Snimljen je niz TV emisija posve enih problemima mladih, a Ministarstvo prosvete (u to vreme nadležno za mlade) je reagovalo restriktivnim merama – ponovnim uvo enjem institucije školskog policajca i instaliranjem telenadzora u srednjim školama širom Srbije. Me utim, osim ovih *ad hoc* mera, usmerenih na „gašenje požara“, nisu donete nikakve strateške odluke niti su sprovedene strukturne promene u sastavu državne administracije.

Kada je o mladima u Srbiji re , gotovo da više ne treba ponavljati u koliko su godine krize, političke nestabilnosti, me unarodne izolacije i ratova negativno uticale na itavu današnju mladu generaciju. Tako e, nije više dovoljno govoriti o mladima kao o *generaciji X*, ili smisliti neku novu sociološku etiketu za neobi ne stilove života mladih. Na osnovu više relevantnih istraživanja o položaju i potrebama mladih (UNICEF, 2001, FSBP, 2002, Gra anske inicijative, 2007), možemo slobodno re i

da bolje razumevanje realnosti mladih u Srbiji ve postoji. Vreme je za konkretnu akciju!

Ipak, o mladima, koji se nalaze u me uprostoru izme u sveta detinjstva i sveta odraslih, (pre) esto se govori kao o problemati nim, apati nim, izgubljenim ljudima ili pak kao o posebnoj vrsti ljudi koja zahteva specijalnu brigu zbog svojih *posebnih potreba*. Upotreba ovog politički nekorektnog izraza nije slu ajna na ovom mestu. Postoje brojne paralele u društvenom tretmanu osoba sa hendikepom i mladih ljudi, kao što postoje i zajedni ke potrebe za promenom perspektive javnosti, unapre enjem položaja i ostvarenjem prava ovih dveju grupacija iskazanom u sloganu Pokreta za prava osoba sa hendikepom *Ništa o nama – bez nas!* Vode i se iskustvima i preporukama Saveta Evrope i Evropske unije, najbolji okvir za artikulaciju potreba, interesa, ali pre svega prava mladih, bilo bi uspostavljanje sistematskog i sistemskog odgovora države i civilnog društva u formi jasne i definisane državne politike za mlade.

Nažalost, veliki broj razli itih inicijativa predstavnika civilnog društva i poziva za uspostavljanje sveobuhvatne državne strategije za mlade do ovog trenutka nisu urodili plodom. Nakon nekoliko godina pesimizma u ovoj oblasti nadu daje novo Ministarstvo za omladinu i sport, formirano u maju 2007. Možemo re i da je Srbija kona no, barem formalno, dobila državno telo koje e raditi na tome da mladi više ne budu sva ija i ni ija briga – korisnici usluga razli itih ministarstava sa neprepoznom specifi noš u sopstvenog položaja, potreba i prava, kao i sa nedovoljnom mogu noš u da aktivno u estvuju u društveno-politi kom životu. Od Ministarstva za omladinu i sport mnogo se o ekuje, ali su i njegove





DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

mladih. Nakon susreta sa velikim brojem ljudi koji su u ovim procesima u estvovali došli smo do zaklju ka da se iz ovih iskustava može nauiti mnogo. Ona su obeležena istinskim partnerstvima, izazovima i velikom upornoš u nosilaca procesa. Kao takva, ona su od neprocenjivog značaja ne samo za sve opštine u Srbiji koje planiraju da krenu putem razvoja omladinske politike već i za razvoj buduće politike za mlade na nacionalnom nivou.

itaju i ovu publikaciju, upoznaćete različite puteve kojima su se kretali Sombor, Pančevo, Novi Beograd, Palilula, Užice i Arilje (ali i mnogi drugi) ka istom cilju – uspostavljanju opštinske politike za mlade. Srećno!

KO SU MLADI?

18

Na samom početku razmišljanja o omladinskoj politici nameću se dva pitanja: ko su mladi i šta znači reč politika u ovom kontekstu. Zato ćemo naredna dva poglavlja posvetiti boljem određenju ovih pojmova.

Karakterizacije današnjih generacija mladih :
iXs generacija, eko generacija, tehno generacija,
nokija generacija, generacija @, globalna generacija,
atak generacija, hip-hop generacija,
(ne)istorijska generacija, EU generacija, ja-generacija,
digitalna generacija, izgubljena generacija, zašto generacija,
nepoznata generacija, nulta generacija, gradska generacija,
zelena generacija, Coffeebread generacija, ekstazi generacija,
rejb generacija, rep generacija, skejt generacija,
generacija depresije, kulinarska generacija...

“Changing characteristics of youth transitions and implications for youth policy development issues”, Lasse Siurala, 2006

Kada govorimo o mladima, postoje najmanje tri dominantna pristupa u definisanju ovog pojma - statistički, psihološki i sociološki (Coles, 2000, Ohana, Dolstojeva, 2006).

Statističko određenje mladog doba zasnovano je na uverenju da je statistički moguće odrediti prosečan uzrast u kom počinje period mladosti (obično se uzima početak puberteta) i uzrast u kom se ovaj period završava (obično se uzima započinjanje samostalnog života). Ovakav pristup najčešće je prisutan u aktivnostima i programima državnih institucija i međunarodnih organizacija (Ohana, Dolstojeva, 2006). Međutim, u pogledu definisanja ovog uzrasnog opsega ne postoji konsenzus među različitim institucijama. Tako, na primer, Ujedinjene nacije definišu period mladosti kao uzrasnu kategoriju od 15 do 24 godine, a Savet Evrope u svoje omladinske programe uključuje mlade od 16 do 35 godina. Ovaj trend proširenja uzrasnog opsega prisutan je i u okviru Evropske unije, koja je u svom prethodnom programu namenjenom mladima (2000-2006), podržavala i proširila mladih od 15 do 25 godina, da bi u svom novom programu *Omladina u akciji* (2007-2013) ovaj uzrasni raspon bio proširen *ne samo na više već i niže*, tako da sada aktivnosti obuhvataju mlade od 13 do 30 godina⁴.

Psihološko određenje mladosti jeste izjednačava ovaj pojam sa pojmom adolescencije, naglašavajući i biološke i psihološke karakteristike ovog turbulentnog perioda u kome mladi pokušavaju da bolje razumeju svoje telo koje se menja, otkriju sopstvenu seksualnost, uspostave nove oblike socijalnih relacija i razviju doživljaj sopstvenog identiteta (Coles, 2000).

Konačno, sociološko određenje mladosti za definisanje ove razvojne faze koristi društvene odrednice. Kada govore o mladima i periodu mladosti, sociolozi koriste termin *mladalačke tranzicije*, određujući i ovaj period pre svega pomoću različitih procesa tranzicije: od školovanja ka zaposlenju, od statusa zavisnosti u primarnoj porodici ka osamostaljivanju, od života u roditeljskom domu ka življenju u sop-

⁴ U našem okruženju državna omladinska politika Hrvatske i Rumunije obuhvata mlade od 15 do 29 godina, u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Makedoniji mlade od 15 do 30 godina, a na Kosovu od 15 do 24.



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

stvenom stambenom prostoru. U literaturi koja se bavi istraživanjem mladosti nailazimo na još dva važna životna događaja, ili tranzicije u životnim ulogama – to su uspostavljanje stabilnih emotivnih relacija (i/ili stupanje u brak) i rođenje deteta (tj. preuzimanje uloge roditelja).

Prema mišljenju sociologa, mladost i mladi pre su *socijalne konstrukcije* nego biološke datosti. Sasvim je moguće da se tokom istorije ova sociološka slika o periodu mladosti u velikoj meri poklapala sa biološkim i psihološkim određenjima ovog doba. Međutim, krajem dvadesetog veka ova povezanost ozbiljno dovedena u pitanje, o čemu nam govori sve više i broj teorijskih i empirijskih dokaza da je period mladosti postao znatno duža faza u životu savremenog čoveka nego što je to ranije bio slučaj. (Williamson, 2002).

Sociolozi takođe ukazuju na to da postoje značajne razlike među državama, regionima, pa i kulturama, ne samo u brzini već i u redosledu koraka koje mladi preduzimaju prolazeći kroz iskustvo ovih važnih *mladalačkih tranzicija*. Jedno veoma zanimljivo domaće istraživanje ukazuje na to da na način na koji mladi prolaziti kroz ove važne životne događaje tokom perioda mladosti umnogome zavisi od njihovog obrazovnog nivoa i pola (Tomanović, Ignjatović, 2004).

„Većina mladih u Evropi probija se kroz život manje ili više uspešno, međutim jedna značajna manjina trenutno živi vrlo ugroženo i nema dobru perspektivu“, „Exploring the European Youth Mosaic“
Chisholm and Kovacheva, 2002.

Sudeći po svemu navedenom, čini se da je za razvoj efikasne omladinske politike koja bi uvažavala prava i potrebe mladih veoma važno da se

mladi ne tretiraju samo kao uzrasna kategorija, već da se dodirne itava kompleksnost perioda mladalaštva i heterogenost među omladinskim grupama. Upravo je to stav koji ćemo zastupati u ovom istraživanju, uvereni da je za razumevanje aktuelnih trendova u promenama životnih stilo-

va, vrednosti i izbora mladih uspostavljanje dijaloga na relaciji državne strukture - istraživa i - omladinske organizacije od presudnog značaja.

Za razvoj omladinske politike veoma je važno razumevanje **dominantnog pojma o mladima** u pogledu njihovih potreba, interesa i prava zato što to u značajnoj meri može da odredi pristup i definisanje konkretnih mera omladinske politike, kao što je prikazano u tabeli:

| Dominantan koncept o mladima | Dominantan pristup politici za mlade |
|--|---|
| Mladi su građani kao i svi ostali | Nije potrebna posebna politika za mlade |
| Mladi mogu da preispituju stvari i započinju <i>nepotrebne</i> promene | Jasna i stroga politika za mlade, koja bi kontrolisala njihovu energiju i zadržala ih na <i>pravom putu</i> |
| Mladi se karakterišu kao društveni problem koji treba rešiti | Problemski orijentisan pristup politici za mlade |
| Društvo može biti opasno za mlade | Vlada mora da štiti mlade |
| Mladi su budućnost društva | Politika za mlade treba da pripremi mlade za život odraslih |
| Mladi moraju da nauče kako da žive u društvu | Politika za mlade fokusirana je na obrazovanje |
| Mladi predstavljaju resurs društva | Politika za mlade mora da obezbedi razvoj mladih i njihovo potpuno učestvovanje u sadašnjosti |

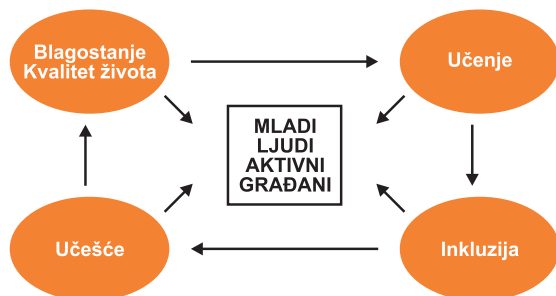
Možda je upravo rad na osveštavanju ovog dominantnog koncepta politička uloga u razvoju omladinske politike, koja bi trebalo da promovise vrednosti demokratije, različitosti, ljudskih prava i omogućiti mladima da budu aktivni građani u društvu u kom žive.



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

- ↔ promovišu neformalnu edukaciju mladih, kao i razvoj odgovarajućih oblika priznavanja iskustava i veština koje su stečene pre svega u okviru udruženja i drugih oblika volonterskog angažovanja na lokalnom, nacionalnom i evropskom nivou
- ↔ promovišu saradnju između politika za decu, porodicu i mlade⁶

Konkretizuju i ministarske preporuke, Direktor za omladinu i sport Saveta Evrope predložio je sledeći model omladinske politike, prikazan na slici 1.



Slika 1: Omladinska politika (prema COE, 2006)

Prema ovom modelu omladinsku politiku možemo definisati kao set kros-sektoralnih strateških mera usmerenih na:

- ↔ unapređenje dobroti (fizičkog i psihičkog blagostanja, kvaliteta života)
- ↔ obezbeđivanje mogući nosi za razvoj kompetenci (znanja, veština i stavova) neophodnih za bolju (i lakšu) integraciju mladih u društvo i preuzimanje aktivnog učešća u društvenom životu (vidi grafikon)

U centru ovog modela nalazi se podrška mladima da deluju kao aktivni građani/ke u svojoj zajednici i društvu, a na njihovo aktivno učešće se računa i u procesu razvoja i u procesu implementacije ovih strateških mera. Za razliku od politikantskih fraza o mladima kao našem najvećem bogatstvu i našoj budućnosti, ovakav pristup ne priprema mlade da u budućnosti postanu aktivni građani, već im daje i prostor i sredstva za

6 Council of Europe, Committee of Ministers Document, reference number, CM (2002) 192 (restricted) 13 December 2002, p. 7.

praktikovanje aktivnog građanstva sada i ovde. Zaista, veštine za aktivno građanstvo i participaciju mogu se steći samo kroz lično iskustvo i proživljavanje ovih principa kao temeljnih principa jednog istinski demokratskog društva.

Mere omladinske politike mogu biti implementirane na različite načine i mogu kombinovati različita sredstva, na primer zakonska rešenja kombinovana sa specifičnim programima za mlade. Ipak, od ključnog značaja za Savet Evrope jeste postojanje snažne dimenzije neformalnog obrazovanja, koje mladima treba da omogućiti sticanje neophodnih sposobnosti da deluju kao aktivni građani u svojoj zajednici, regionu, zemlji i Evropi.

OMLADINSKA POLITIKA NA OPŠTINSKOM NIVOU

Ako bismo morali da u nekoliko rečenica predstavimo razumevanje omladinske politike na opštinskom nivou, koje ćemo zastupati u ovom istraživanju, verovatno bismo suštinu pristupa mogli iskazati sloganom:

Više od dokumenta! Bolje od jednokratne akcije!

U ovom istraživanju omladinsku politiku na opštinskom nivou tretiramo kao integrisani sistem podrške za mlade zasnovan na partnerstvu svih relevantnih organizacija/institucija koje zajednički rade na donošenju i primeni koherentnog seta strateških mera (vidi sliku 2).

Ovaj set mera zasnovan je u istraživanjima potreba/prioriteta mladih u lokalnoj zajednici, a dogovoren je u dijalogu predstavnika opštinskih organa i omladinskih organizacija/grupa/koalicija kao predstavnika mladih. Idealno, ovaj set strateških mera formulisala je opštinska skupština kao zvanično usvojeni plan akcije za mlade (LPAM). Pored akcionog plana, integrisani sistem podrške za mlade podrazumeva i imenovanje osobe ili tela u opštinskim organima koji bi bili zaduženi za omladinska pitanja i koordinaciju implementacije strategije, kao i razvijen mehanizam (i telo) učešća mladih u donošenju odluka od njihovog interesa i pune participacije mladih u donošenju i realizaciji omladinskih aktivnosti na lokalnom nivou.

Omladinski svet

Koalicija NVO

mladinske NVO

Politički podmladci

Dom omladine

Omladinski u

L a z a

no pome d m a poli
o a tretira r P t i prol
is ke uslug to gra
it ma, ko i oriliku
i naži z aktiv
a a la odg
v z da, v
z i rati p



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

| Princip | Definicija principa |
|-------------------------------|---|
| Participacija mladih | „Participacija i aktivno građanstvo podrazumevaju prava, sredstva, prostor i mogućnosti, a po potrebi i podršku u ostvarenju odluka i u aktivnostima koje doprinose izgradnji boljeg društva“, <i>Revidirana Evropska povelja o participaciji mladih u lokalnom i regionalnom životu, str. 7, Savet Evrope, 2003.</i> |
| Ko-menadžment | Uspostavljanje punog i izbalansiranog partnerstva između predstavnika vlasti zaduženih za pitanja mladih s jedne strane i predstavnika omladinskih organizacija s druge strane. Ove dve strane u zasebnim, ali i zajedničkim telima, pregovaraju i ravnopravno učestvuju u donošenju odluka o prioritetima, strateškim pravcima i raspodeli sredstava namenjenih za implementaciju programa u narednom periodu. |
| Oснаživanje | Kad je reč o osnaživanju, govorimo o izgradnji pune svesti o sopstvenim pravima, o razvoju sopstvenih kapaciteta, kao i o povećanoj spremnosti (motivaciji) za preuzimanje inicijative i odgovornosti za sopstveni život i zajednicu. |
| Inkluzivnost | Trebalo bi da omladinska politika svojim merama <i>integralno i inkluzivno obuhvati sve kategorije i subkulture mladih bez diskriminacije</i> . Inkluzivnost podrazumeva i izbegavanje stereotipnog razumevanja života mladih, odnosno redosleda koraka tokom perioda mladalačke tranzicije. |
| Realističnost | Princip realističnosti podrazumeva da <i>prioriteti, ciljevi i aktivnosti određeni planom ne budu samo spisak lepih želja, već da budu realno zasnovani, ostvarljivi i da ih svi relevantni akteri prihvate</i> . |
| Održivost | Uspesna javna politika nije ona koja je napisana jednom za sva vremena, već je ona koja ima izgrađene mehanizme kontinuiranog monitoringa i evaluacije i spremnosti da se u skladu s tim informacijama menja, prilagođava, unapređuje. Za lokalni kontekst, pored ove spremnosti za učenje, veoma je važno razviti preventivni plan odbrane od potencijalnih pretnji koje mogu doći iznutra (unutar sistema omladinske politike), ali pre svega spolja (predizborni period, političke turbulencije, promene opštinske vlasti i sl.) |
| Zasnovanost | Efikasne omladinske politike ne mogu više biti zasnovane samo na političkim i moralnim ciljevima, već pre svega na pouzdanim informacijama o društvenom položaju mladih i njihovim promenljivim očekivanjima, stavovima i životnim stilovima. |
| Prava mladih | Razvoj omladinske politike i usvajanje lokalnog akcionog plana za mlade ne bi trebalo da uzima u obzir samo potrebe, interesovanja i probleme mladih, već najpre njihova prava. Mladi, kao uostalom i odrasli, imaju pravo na dostojanstven život, u kome su im sve osnovne ljudske potrebe zadovoljene, u kome im je data mogućnost da izraze sopstveno mišljenje i učestvuju u odlučivanju o pitanjima od njihovog interesa. Mladi takođe imaju pravo na zaštitu od diskriminacije, na kvalitetno obrazovanje i mogućnost da se slobodno udružuju sa drugim mladim ljudima sličnih interesovanja. |
| Transparentnost | Ukoliko želimo da se proces razvoja tretira kao istinski demokratski i legitiman, od presudnog je značaja da ovaj proces planiranja, razvoja i implementacije omladinske politike bude transparentan. Dostupnost procesa javnosti može omogućiti veći stepen osećanja vlasništva nad njim, ali i nad produktom (LPAM) među svim relevantnim stakeholderima. Popularizacija, a pogotovo medijska praćenost procesa izrade lokalnog akcionog plana za mlade, može doprineti većoj afirmaciji i boljem društvenom prepoznavanju omladinskog rada u zajednici. |
| Strateško razmišljanje | Strategija predstavlja vezu između realnosti i mogućnosti, između sadašnjeg stanja i vizije budućeg društva. Da bi bila uspešna, strategija treba da bude dobro utemeljena u realnosti, a istovremeno vođena jasnom, snažnom i motivirajućom vizijom. |
| Harmonizacija | Princip harmonizacije odnosi se na vertikalnu povezanost LPAM sa drugim relevantnim strategijama na regionalnom, nacionalnom, pa i Evropskom nivou, ali i na horizontalnu usklađenost sa drugim opštinskim strategijama i prioritetima. |

Dodatne informacije o odredjenjima i indikatorima ovih 11 principa možete naći u poglavlju *Pogled iznutra: 11 principa omladinske politike u šest opština u Srbiji* ili u matrici sa definicijama i indikatorima u aneksu br. 1.



SVRHA I CILJEVI OVOG ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je organizovala regionalna kancelarija Forum Syd Balkans Programme (FSBP), čiji se ukupan rad zasniva na premisi da je mlade neophodno odmah uključiti u razvoj društva. Zato su centralna pitanja ovog istraživanja usmerena na utvrđivanje načina učenja mladih tokom procesa razvoja i primene lokalnog akcionog plana.

Zašto je Forum Syd Balkan



udu i da lokalni akcioni planovi za mlade u našoj sredini pred

lokalni plan akcije za mlade postane jasan

nije vrednosno neutralno. Definišu i principe razvo-

Da li način na koji donosioci odluka

jući koncept omladinske politike, te je omladinska politika niz mera donetih za rešavanje akutnih problema, ili je to dinamičan koncept koji se razvija i usavršava

Metode za prikupljanje podataka bile su neformalni razgovori sa pripadnicima različitih zainteresovanih strana u oblasti omladinskog rada, zatim strukturisani i polustrukturisani intervjui sa nosiocima procesa izrade LPAM, kao i istraživanje relevantne

literature, postoje ih strategija i dokumenata. U selekcionisanim opštinama organizovali smo i fokus grupe sa mladima kako bismo bolje istražili jedno od osnovnih pitanja u ovom istraživanju - pitanje participacije mladih u procesu razvoja omladinske politike.

U određenoj populaciji mladih, kao i kod definisanja stanja u Srbiji, pozivali smo se na postojeća istraživanja ne porede ih međusobno već ih koriste i kao oslonac za odgovaranje na pitanja koja smo predstavili ovim istraživanjem.

Iako je samo istraživanje imalo za cilj da ponudi jednu sveobuhvatnu sliku o stanju u oblasti lokalne omladinske politike u Srbiji, najuži uzorak ispitivanih opština predstavlja šest opština koje su pokazale jasnu stratešku orijentaciju u ovoj oblasti - opštine koje su u trenutku sprovođenja istraživanja imale razvijen dokument lokalnog plana akcije za mlade. Opštine koje smo obuhvatili ovom dubljom analizom su Arilje, Pančevo, Sombor, Užice i dve beogradske opštine - Novi Beograd i Palilula.

⁸, ve da u

Putujući po Srbiji, želeli smo da uključimo što više i broj članova/ca zainteresovanih grupa i da na osnovu njihovih doprinosa formulišemo praktične preporuke za dalji razvoj omladinske politike na lokalnom nivou. Voleli bismo da podaci našeg istraživanja budu inspiracija svima onima koji žele da se prihvate ovog značajnog, ali ne i lakog posla. Nadamo se da će zbog velike svesti me u kontekstima rezultati ovog istraživanja moći i da budu korišćeni i u drugim zemljama regiona jugoistočne Evrope.

⁸ Dobar vodič za izradu nacionalne politike, uspešno oprobano u Crnoj Gori, jeste Forum Syd Balkans Programme: Plan 16 koraka – metodologija razvoja omladinske politike, interni dokument. Druge publikacije koje mogu biti korišćene kao praktični vodiči za razvoj lokalnih planova akcije za mlade su: UNICEF (2005), Kako napraviti LPA – vodič za izradu akcionog plana za decu, Bere, R. C. et al, Vodič za razvoj lokalne omladinske politike – učešće mladih u planiranju budućnosti Srbije, Pakt za Jugoistočnu Evropu

STANJE U SRBIJI 1

Ukratko o kontekstu u kome se razvija omladinska politika na lokalnu

Prema podacima dobijenim na poslednjem popisu u Republici Srbiji, mladi u dobi između 15 i 29 godina starosti čine više od jedne petine ukupne populacije, odnosno više od 1.500.000 građana (Manojlović, 2006).

Govoreći o položaju mladih u jugoistočnoj Evropi i Srbiji, prema istraživanju Svetske banke (2005), osnovni problemi mladih jesu smanjene mogućnosti za adekvatno obrazovanje koje je direktno povezano sa potrebama na tržištu rada, nezaposlenost, teškoće u vezi sa ostvarivanjem prava na stanovanje i posedovanje sopstvenog stambenog prostora, izloženost rizicima ponašanja, nasilju i kriminalu, kao i nedovoljna mogućnost učestvovanja u procesima donošenja odluka od sopstvenog interesa, što je možda i najvažniji problem (Svetska banka, 2005, UNIFEM, 2007).

Integrativno istraživanje Građanskih inicijativa koje je obuhvatilo 22 grada, a u kome su učestvovali i mladi i odrasli ispitanici, pokazalo je da je položaj mladih u Srbiji „katastrofalan i tragičan”. Ovo istraživanje ukazuje na izuzetno visoku nezaposlenost među mladima (od 45,4 odsto do 54,4 odsto, u zavisnosti od uzrasnog opsega ispitanika), često samo privremeno i najčešće neprijavljeno zaposlenje van struke, izrazitu nesamostalnost (veliki procenat mladih čak i u kasnijem uzrastu i dalje živi sa roditeljima), slabu mobilnost mladih u zemlji i inostranstvu, nedostatak informacija o mogućnostima za mlade nedovoljnija atrakcija.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI?

zahvaljuju i naporima Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu¹², u njegovom razvoju u estvovzo je veliki broj mladih, kao i veliki broj omladinskih organizacija, a usvojila ga je Pokrajinska skupština u novembru 2005. Akcioni plan politike za mlade daje *strateške smernice* za unapređenje položaja i prava mladih u osam različitih oblasti:

- obrazovanje mladih
- zapošljavanje
- zdravlje
- kultura i slobodno vreme
- aktivno uključivanje mladih u društvo, izgradnja civilnog društva, volonterski rad
- mobilitnost i informisanost
- ekologija i održivi razvoj
- socijalna politika prema mladima

Realizacijom brojnih omladinskih projekata na teritoriji Vojvodine započeta je implementacija Akcionog plana, a sam plan predstavlja i važnu referencu za razvoj opštinskih politika za mlade na teritoriji AP Vojvodina (a i šire).

Kao što smo već rekli, mladi su na nacionalnom nivou do sada bili tretirani kao svačija (i ničija) briga, kao jedni od mnogobrojnih korisnika usluga u domenu različitih ministarstava. Ipak, neke od državnih strategija prepoznaju mlade ili kao specifičnu ciljnu grupu (npr. Strategija za smanjenje siromaštva¹³) ili kao ciljnu grupu sa specifičnim potrebama u specifičnoj sferi života (npr. Strategija za razvoj i zdravlje mladih u Republici Srbiji¹⁴). Neke druge strategije po svojoj prirodi uzrasno se preklapaju sa periodom mladalaštva i kao takve imaju svoj značaj i u sferi omladinske politike (npr. Nacionalni plan akcije za decu¹⁵).



Građanske inicijative, 2006¹⁹).

U pogledu mogućnosti za saradnju sa privatnim sektorom država do sad nije bila spremna da poreskom politikom stimuliše poslovni sektor da podrži nevladine organizacije. S druge strane, svest o društvenoodgovornom poslovanju²⁰ među privrednim subjektima u Srbiji još uvek je u povoju. Iako i kada postoji uključivanje preduzeća u neke aktivnosti koje se tiču razvoja zajednice, u većini slučajeva reč je o angažmanima *ad hoc*, koji nisu deo neke jasne strategije i usvojene vrednosti društvenoodgovornog poslovanja.

Kada govorimo o pravnom okviru koji definiše potencijalnu saradnju između opštinskih organa i nevladinih omladinskih organizacija u razvoju opštinske omladinske politike, sasvim je jasno da, ukoliko opština to želi, prema Zakonu o lokalnoj samoupravi ima mandat da donese strateški dokument koji se tiče položaja i prava mladih. Prema istom zakonu, ne postoje formalne smetnje da se ovaj proces izrade i implementacije omladinske politike izvede u partnerstvu sa relevantnim omladinskim organizacijama, kao i da se budžetom opštine odrede sredstva za proces izrade i za samu realizaciju lokalnog plana akcije za mlade²¹.

28

19 „I jedni i drugi često potpadaju pod uverenje da druga strana nije u stanju da razvije odnose ili da su pozicije i interesi strana istinski nespojivi... Na primer, predstavnici vlasti mogu poverovati u mit „Proces odlučivanja je naša stvar; građani ne razumeju dovoljno pitanja o kojima mi odlučujemo i mi smo izabrani da procenimo situaciju u njihovo ime...“ Još jedan mit kaže: „Svi funkcioneri su isti, odnosno grozni“. Mada su uopštavanje i univerzalno osuđivanje vrlo česti fenomeni, vrlo retko su ta ni, a mogu da naprave veliku štetu“ (Mikova, K. Ondrušek, D., Mihalik, J., prema Građanske inicijative, 2006)

20 Za više informacija pogledajte istraživanje SmartKolektiva „Poslovne perspektive o društvenoj odgovornosti preduzeća – Stavovi i prakse u Srbiji i Crnoj Gori“, www.smartkolektiv.org

21 Za više informacija preporučujemo da pogledate Manojlović, Nj. (2006): Kroz saradnju do snažne opštine – Vodič kroz uspostavljanje i osnaživanje saradnje organizacija mladih i lokalne samouprave, Građanska mreža, Kovin, www.gradjanskamreza.org

STANJE U SRBIJI 2

Omladinska politika na opštinskom nivou

Sad kad nam je kontekst u kome se odvija razvoj omladinske politike na lokalni nivo jasniji, pitanje je kakva je zaista situacija u Srbiji u tom pogledu?

Ukratko, situacija je dinamična, šarolika i pre svega pionirska - sa svim pozitivnim aspektima i posebnim greškama koje ovakva pozicija podrazumeva. Polje razvoja omladinske politike veoma je dinamično, tako da je gotovo nemoguće imati potpunu sliku o svim omladinskim inicijativama koje se dešavaju u Srbiji u ovom trenutku i koje na direktan ili indirektan način mogu voditi razvoju omladinske politike. Ovo polje takođe je veoma šaroliko jer ga odlikuje više različitih pristupa razvoju omladinskog sektora i politike na opštinskom nivou.

Analizirajući aktivnosti omladinskih organizacija i opštinskih organa po opštinama u Srbiji, mislili smo da određenu sistematizaciju ovih različitih pristupa možemo da predstavimo u donjoj matrici, koja je dobijena ukrštanjem dimenzije prioritet delovanja i dimenzija vodećih aktera u procesu²².

Istovremeno, važno je naglasiti da, iako u ovom istraživanju zastupamo tezu da je moguće apstrahovati 11 principa lokalne omladinske politike,



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Kao što se može videti iz matrice, sasvim je moguće da inicijativu za razvoj omladinske politike pokrenu lokalne omladinske organizacije, ali i predstavnici opština. Moguće je da se ovaj proces vodi isključivo na osnovu lokalnih resursa i snaga, ali možda se ga može i neka treća eksterna organizacija ili institucija (domaća ili međunarodna).

Istovremeno, prioriteti delovanja samih inicijativa mogu biti veoma različiti. I dok je nekim inicijativama za razvoj omladinske politike primarni cilj osnaživanje mladih i omladinskih grupa za aktivno delovanje u svojoj zajednici, u radu na razvoju lokalnih kapaciteta moguće je i od podizanja svesti opštinskih organa.

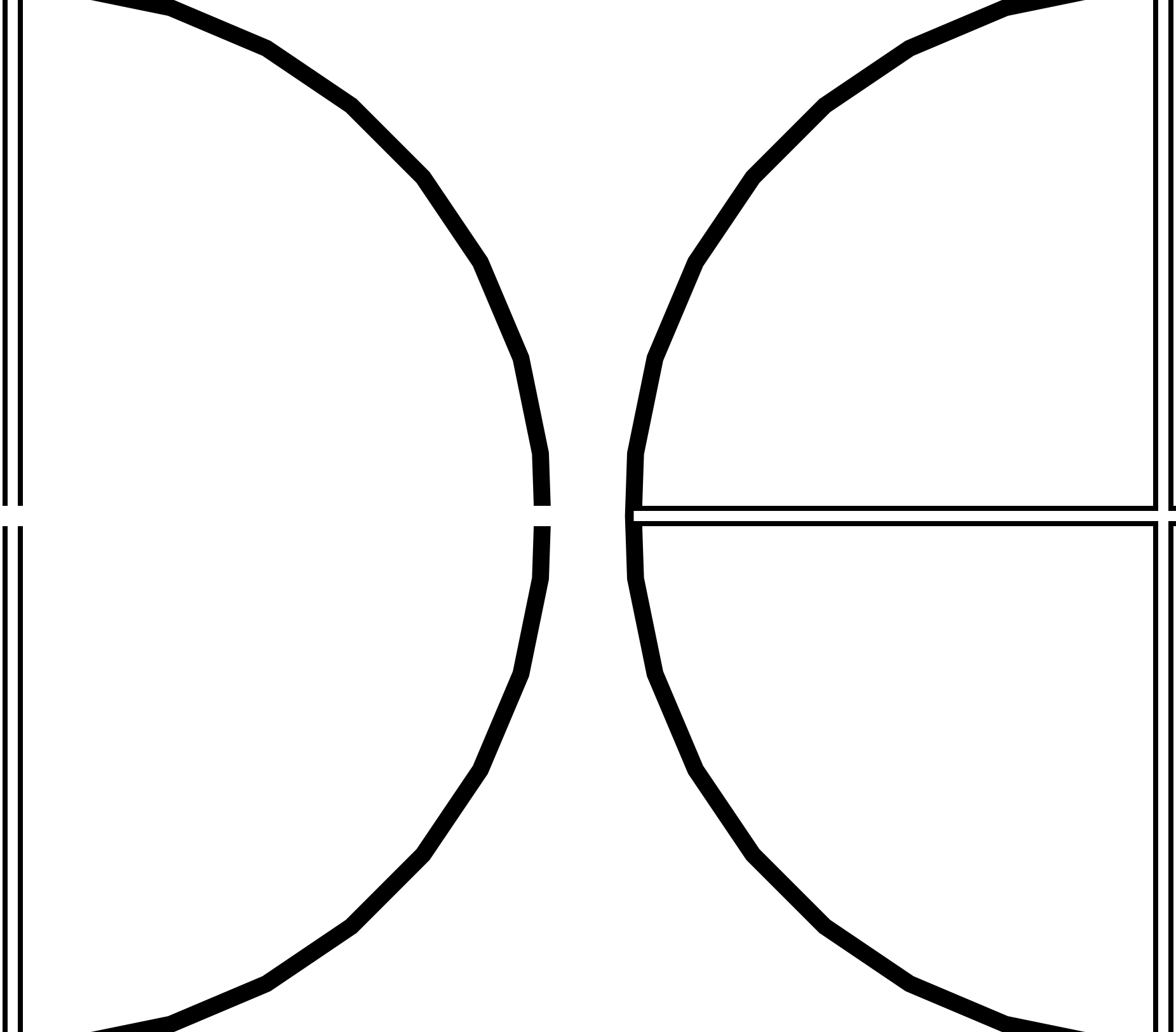
Postoje inicijative koje su pre svega usmerene na donošenje samog dokumenta – lokalnog plana akcije, ali i postoji i balansirani pristup, koji obezbeđuje puno učesnika mladih u procesu. Sam proces ima obrazovne i osnažujuće efekte na razvoj aktivnog građanstva mladih, a da pri tom postoji jasna strateška orijentacija i usmerenost na donošenje lokalnog plana akcije za mlade.

Ukratko, u opštinama u Srbiji koje su u većoj ili manjoj meri započele procese razvoja omladinske politike moguće je uočiti primere za gotovo svih 12 mogućnosti iz predložene matrice.

Matrica: Osnovni prioriteti delovanja i vodeći akteri u razvoju omladinske politike

| | Lokalni NVO | Lokalna vlast | Treća strana |
|--|---|--|---|
| Osnaživanje mladih i omladinskih NVO | Pristup usmeren pre svega na osnaživanje omladinskih grupa i NVO da aktivno učestvuju u životu svoju zajednice (npr. većina lokalnih koalicija mladih, Izvišta i u Beloj Palanci) | Osnaživanje mladih da aktivno učestvuju u institucionalnim strukturama (npr. Omladinski parlament u opštini Inčija) | Eksterna organizacija u funkciji konsultanta ili facilitatora procesa radi na osnaživanju lokalnih NVO i grupa mladih (npr. omladinski programi Građanskih inicijativa ili Grupe „Hajde da...“) |
| Osnaživanje opštinskih organa za razvoj omladinske politike | Aktivnosti usmerene na unapređenje kapaciteta opštinskih organa za saradnju sa NVO i obuke za razvoj omladinske politike (nema primera) | Samo-organizovane aktivnosti opštine usmerene na unapređenje kapaciteta za partnerstvo sa lokalnim omladinskim NVO i povećanje osetljivosti za potrebe i prava mladih (nema primera) | Seminari i treninzi namenjeni opštinskim organima koji se bave razvojem omladinske politike i saradnjom sa lokalnim omladinskim organizacijama (npr. seminar CMV o omladinskoj politici za predsednike opština) |
| Usvajanje LPAM | Pristupi usmereni na usvajanje LPAM koji omogućavaju prostor za veću učesnika mladih (npr. Aktivnosti Somborskog omladinskog booma u Somboru) | Proces koji vode opštine (sa nižim nivoom učesnika mladih), usmeren na usvajanje LPAM namenjenog poboljšanju kvaliteta života mladih (npr. aktivnosti opštine Palilula i Novi Beograd na donošenju LPAM) | Eksterna organizacija u funkciji facilitatora procesa izrade LPAM (npr. Građanske inicijative u opštinama Mali Ioš, Oka, Ada, Bački Petrovac, Bačka Topola, Mladenovac, Obrenovac, ARDI u Barajevu) |
| Osnaživanje i participacija mladih i donošenje LPAM | Balansiran pristup u kome su važni i proces (osnaživanje i participacija mladih) i produkt (donošenje LPAM), koji vode lokalne NVO (npr. Koalicija mladih u Pančevu) | Balansiran pristup u kome su važni i proces (osnaživanje i participacija mladih) i produkt (donošenje LPAM), koji vode lokalne vlasti (npr. opštine Arilje i Užice) | Balansiran pristup u kome su važni i proces (osnaživanje i participacija mladih) i produkt (donošenje LPAM), koji vode treće organizacije (nema primera) |





DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Iste stanje u oblasti omladinske politike u opštinama u kojim su ovakvi strateški dokumenti već razvijeni.

POGLED IZNUTRA

11 principa omladinske politike u šest opština u Srbiji – određenja i rezultati istraživanja

Da bismo detaljnije opisali stanje u Srbiji, analizirali smo šest opština koje su u trenutku sprovođenja istraživanja imale razvijen dokument lokalnog plana akcije za mlade (iako on nije u svim slučajevima zvanično usvojen). Opštine koje smo obuhvatili ovom dubljom analizom su Arilje, Pančevo, Sombor, Užice i dve beogradske opštine – Novi Beograd i Palilula.

U slučaju Sombora, koji je ujedno prva opština u Srbiji u kojoj ovakav dokument postoji, na usvajanje se otkazalo od aprila 2006. Mislimo da je zbog pionirskog rada istog tima ljudi na razvoju *Politike za mlade opštine Sombor*, kao i zbog mogućnosti da plan bude usvojen tokom 2007, relevantno uključiti ga u analizu.

Niti u beogradskoj opštini Palilula akcioni plan za mlade nije usvojen. Trenutno ima status radnog dokumenta, a na njemu radi tim ljudi pri Kancelariji za mlade opštine Palilula.

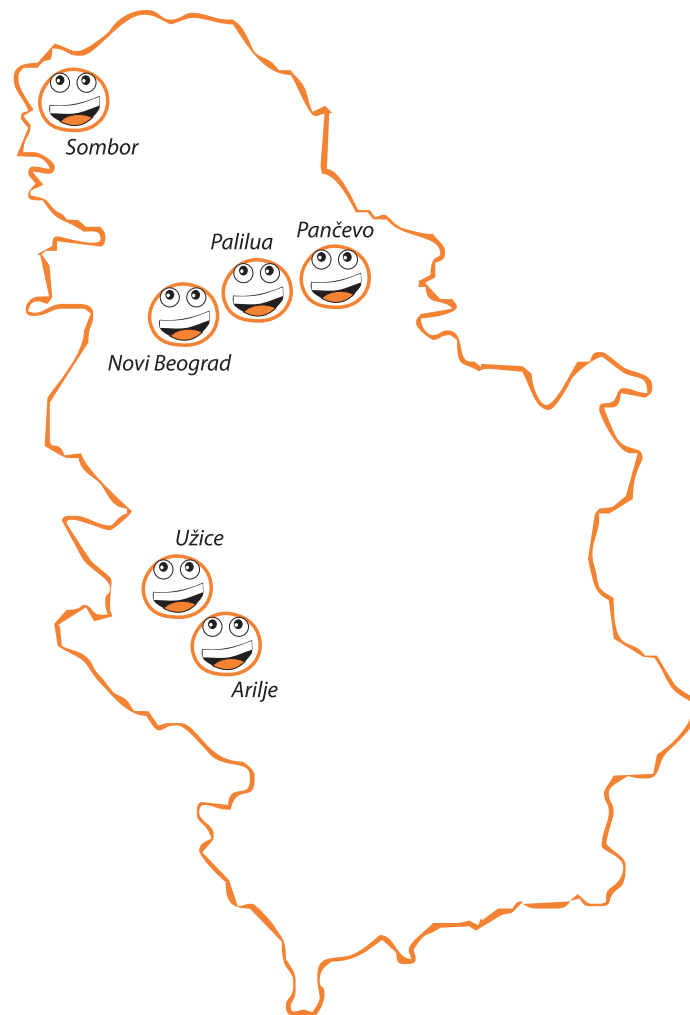
Dalje, u slučaju Arilje plan za mlade – *Strateški plan za decu i mlade grada Užica* nastao je u okviru Strateškog plana za socijalnu politiku i usvojen je još početkom 2006, ali njegova implementacija nikada nije potpuna.

Sve to nas dovodi u veoma zanimljivu situaciju.

Od 165 opština u Srbiji samo dve imaju usvojen LPAM – Arilje i Pančevo. To su *Opštinska strategija za mlade Arilja – Ulog u budućnost* i *Akcionni plan brige o mladima opštine Pančevo (nacrt)*. U Arilju je proces implementacije započeo, dok se u Pančevu usvajanje dogodio upravo u trenutku nastanka ovog izveštaja (jun 2007), pa je o implementaciji još rano govoriti.

Procesi razvoja LPAM su započeli i u drugim potpuno nezavisno i uz korišćenje različitih metodologija, što se odražava i u različitim nazivima LPAM. Nadamo se da ovim istraživanjem damo doprinos obuhvatan

pregled situacije u Srbiji kada je reč o omladinskoj politici i radu u opštinama jer se one razlikuju po veličini/broju stanovnika, nivou ekonomske razvijenosti, pripadnosti različitim geografskim regionalnim i ruralnim tj. urbanim područjima, etničkoj strukturi stanovništva itd.



Slika 4: LPAM na teritoriji Srbije

Kriterijum za odabir opština bio je postojeći rad na unapređenju položaja mladih u saradnji sa lokalnim vlastima, organizacijama i zainteresovanim stranama.

Koliko to odgovara postojanju prave lokalne omladine, pokušavamo da zaključimo na osnovu podataka koje smo dobili smo analizirajući i prikupljene informacije i indikatorima lokalne omladine.

1. AKTIVNO UČESNIČKI



Prema preporukama Saveta Evrope i Evropskih država da budu građani/ke koji preuzimaju odgovornost za zajednice jedan je od osnovnih zadataka svakog građanin/ke²⁸. Participacija (lat. *participare* – biti u delu), koja podrazumeva da građani/ke u procesu odlučivanja od njihovog imenovanja do implementacije aktivnosti učestvuju bez prepreka.

Ipak, iako se participacija (aktivno) pravi, treba da uostvari svoje namere i da se ne razvija samo kao aktivni demokratski građani/ke; rešenje je pre svega o ulozi i sposob-

„Participacija i aktivno građanstvo podrazumevaju prava, sredstva, prostor i

učestvuju u donošenju odluka i u aktivnostima koje doprinose izgradnji boljeg društva”,
Revidirana Evropska povelja o participaciji mladih u lokalnom i regionalnom životu, str. 7, Savet Evrope, 2003.

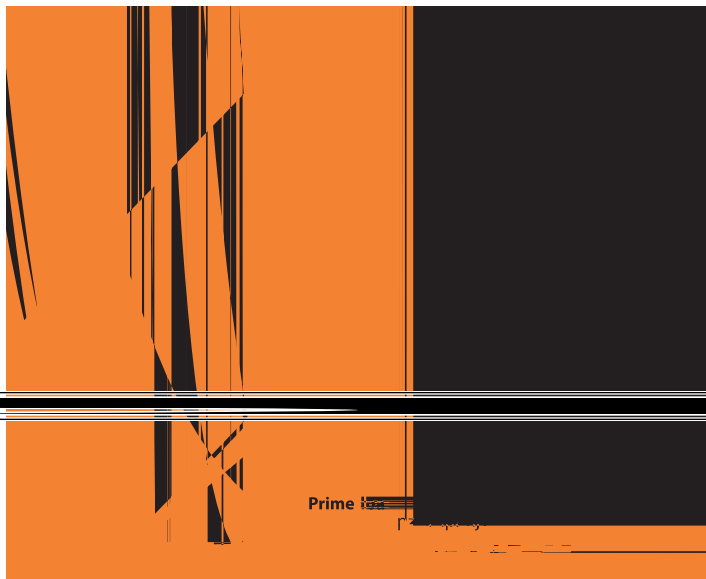
ili Council of Europe (2007): Companion, www.alldi-e-



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

dole prikazanog modela. Pri tom želimo da naznačimo da prava participacija počinje u trenutku kad mladi postanu informisani i spremni da donesu odluku o sopstvenom učesničkom učešću (nivo učesništva na slici).

Konačno, ne treba zaboraviti da participacija mladih nije samo jedno od osnovnih prava mladih već je istovremeno i najbolja garancija da predviđene mere omladinske politike biti uspješne (Cole, 2000).



Indikatori:

1. Postoji opštinsko telo (struktura) koje se bavi pitanjima od značaja za mlade i promovise direktno učesništvo mladih u donošenju odluka od njihovog interesa
2. Postojali su jasno osmišljeni i primenjeni načinini da se osigura učesništvo mladih u svim fazama procesa razvoja LPAM
3. Tokom implementacije LPAM mladi su aktivni nosioci ovog procesa, a ne samo korisnici usluga



Efikasno učešće mladih u lokalnim poslovima treba da se zasniva na njihovoj svesti o društvenim i kulturnim promenama koje se odvijaju unutar njihove zajednice i ono zahteva trajnu predstavničku strukturu kao što je omladinski savet, omladinski parlament ili omladinski forum... Mlade stoga treba podsticati da učestvuju u takvim strukturama i aktivnostima kako bi se obezbedila njihova sposobnost da uče i sprovedu u delo načela vezana za prava i dužnosti građana u demokratiji.

Akcionni plan brige o mladima opštine Pančevo, nacrt

- ↔ U Somboru se planira otvaranje kancelarije za mlade, a trenutno postoji **Odbor za unapređenje položaja mladih**.
- ↔ U opštini Novi Beograd postoji **Kancelarija za mlade** sa Programskim savetom Kancelarije, koji broji pet članova: član Opštinskog veća, predsednik Saveta za socijalnu politiku i tri predstavnika mladih.
- ↔ Na Paliluli takođe postoji **Kancelarija za mlade**.

12

Postojali su jasno osmišljeni i primenjeni načini da se osigura učešće mladih u procesu razvoja LPAM

- ↔ Proces razvoja opštinske strategije u Arilju odvijao se kao širok konsultativni proces. Mladi iz Arilja u estvovali su u procesu razvoja LPAM na više načina: kao ispitanici (300) tokom procesa istraživanja potreba mladih, kao anketari/volonteri (20) i kao učesnici javne rasprave na kojoj su predstavljeni rezultati istraživanja o potrebama mladih. Njihova mišljenja inkorporirana su u tekst vizije strategije za mlade opštine Arilje.
- ↔ Mladi Pančevo su inicirali, vodili i organizovali izradu LPAM, u estvovali u radu radnih grupa koje su prioritizirale identifikovane potrebe i predlagale mere za njihovo rešavanje.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

- ↔ U Užicu je uloga mladih u procesu izrade definisana njihovim učešćem u istraživanju potreba mladih i definisanju prioriteta u skladu sa rezultatima istraživanja. Glas mladih mogao je da se čuje i preko učešća odraslih koji sa njima svakodnevno rade – NVO i zaposleni u srednjim školama koji su u estvovali u radu Opštinskog koordinacionog odbora za socijalnu politiku.
- ↔ U somborskom procesu mladi su aktivno doprinosili u radnim grupama, i to iz sledećih podgrupa: predstavnici omladinskih organizacija, podmladaka političkih partija, školskih parlamenata, srednjoškolci, mladi iz seoskih sredina. Oni su radili rame uz rame sa stručnjacima (prosvetni radnici, sportski radnici, predstavnici službe za zapošljavanje, novinari ...) iz oblasti koje obuhvata LPAM.
- ↔ Tokom izrade LPAM na Novom Beogradu mladi su preko različitih parlamenata bili pozivani da učestvuju na javnim raspravama u zgradi SO Novi Beograd. Ovaj podatak otvara pitanje koliko su ova metodologija i mesto održavanja javnih rasprava prilagođeni svim mladim ljudima?

Vizija: Vidimo Arilje kao zajednicu zdravih i zadovoljnih ljudi i očuvane prirode u čijem razvoju mladi aktivno učestvuju, sa jednakim šansama za sve mlade, bez obzira na pol, etničku, religijsku i političku pripadnost. Radimo u pravcu promovisanja Arilja kao uređene, uspešne, napredne opštine u Srbiji kao modernoj demokratskoj državi, čiji građani - naročito mladi - imaju kapacitet da učestvuju u lokalnim, regionalnim, državnim i globalnim procesima integracije.

Opštinska strategija za mlade Arilja - Ulog u budućnost

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

13

Tokom implementacije LPAM mladi su aktivni nosioci ovog procesa, a ne samo korisnici usluga

- ↔ LPAM opštine Arilje podrazumeva da kroz mehanizam uspostavljanja omladinskih organizacija i implementacije različitih projekata mladi aktivno kreiraju i vode projekte za sebe i svoje vršnjake.
- ↔ Užički LPAM podrazumeva da opština finansira projekte mladih i njihove inicijative, kao i da u svim školama, u skladu sa zakonom, budu oformljeni i podržani i na lokalnim i na parlamentarnom nivou.
- ↔ LPAM Novog Beograda predviđa i takve aktivnosti u oblasti zdravlja i obrazovanja.
- ↔ Palilulski LPAM podrazumeva podršku inicijativama mladih, i to u svim oblastima kojima se plan bavi.
- ↔ Somborski LPAM sugeriše:

Podupirati rad omladinskih NVO na programima za opšte dobro i jačanje građanske svesti i odgovornosti, podupirati ih u povećavanju broja članova i korisnika programa, a poštovati njihovu autonomnost u delovanju i slobodu samostalnog određivanja vlastitih prioriteta. Osnaživati mlade da se što aktivnije uključe u procese i sisteme odlučivanja na svim nivoima unutar lokalne zajednice, političkim institucijama, lokalnoj upravi, školama...

14

U LPAM postoje definisani načini da se osigura učešće mladih u monitoringu i evaluaciji omladinske politike

- ↔ Iako je u LPAM opštine Arilje predviđen sistem za vrednovanje i ocenjivanje sprovođenja plana, još uvek nije specifikovan na način njegove realizacije.
- ↔ U nacrtu Panjevačkog plana brige o mladima vidimo da je predviđen kontinuiran monitoring, kao odgovorno telo navodi se Kancelarija za mlade u saradnji sa osobama nadležnim za određenu oblast (zdravlje, sport, socijalna pitanja itd.)
- ↔ U Užicu je jedan od osnovnih principa LPAM bila participacija korisnika - omogućavanje u esnicima da aktivno učestvuju u procesu donošenja odluka u njihovom interesu, pa i u planiranju,

nju, implementaciji i evaluaciji svih aktivnosti u svim fazama, mada se konkretno definisane aktivnosti za to ne vide.

- ↔ U Somboru, Novom Beogradu, Paliluli (mada palilulski LPAM isti je značaj kontinuiranog monitoringa različitih ponuda za mlade na nivou opštine, bez obzira je teško ponuditi integrisan sistem mera podrške) nismo primetili jasno definisane načine za uključivanje mladih u procesima monitoringa i evaluacije.

15

U sadržaju samih planova postoji jasna podrška nekom mehanizmu omladinske participacije na lokalnom nivou

- ↔ Gotovo u svim planovima postoje predlozi za to kako da se komponenta omladinske participacije na lokalnom nivou pojača.
- ↔ Kad je reč o vrsti podrške koja im treba da bi se više uključili u društveni život, mladi iz Arilja smatraju da napore treba usmeriti na:
 1. Organizovanje foruma mladih, na kojima se mladi slobodno izraziti svoje interese
 2. Otvaranje Kancelarija za mlade
 3. Uspostavljanje saveta za mlade u skupštini opštine
 4. Razvijanje projekata sufinansiranih iz budžeta opštine u koje su uključeni mladi
 5. Imenovanje članova Opštinskog veća iz reda mladih
 6. Uspostavljanje mladih u radu savetodavnih tela skupštine opštine

Vodeći se ovako iskazanom motivacijom mladih da učestvuju u donošenju odluka koje se njih tiču, donosioci odluka predvideli su mehanizme jasne podrške za jačanje participacije u školskom sistemu i van njega, podršku omladinskim organizacijama da se razviju i uspostave održive veze sa lokalnom vlašću, uspostavljanje i jačanje međusektorske saradnje itd. Neki od konkretnih koraka koji se u ariljskom LPAM predlažu jesu: *Stvaranje koordinacionog tela sastavljenog od predstavnika svih značajnih sektora u opštinskoj vlasti i predstavnika mladih za omogućavanje direktnijeg uključivanja mladih u rešavanje problema koji se njih tiču; projekat uspostavljanja novih omladinskih organizacija/organizovanih grupa u selima kroz omladinski centar (obuke volontera, radionice stranih jezika i korišćenje interneta, itd.)*

- ↔ LPAM Panjeva pretpostavlja osnivanje institucionalnog sistema koji osigurava omladinsku participaciju, kao i uspostavljanje adekvatnog sistema koordinacije i komunikacije između institucija i organizacija za mlade: uspostavljanje održivog sistema (Kancelarije za mlade, servisa NVO, Saveta za mlade SO u osnivanju, Parlament mladih SO).
- ↔ U LPAM Užica predlaže se pokretanje inicijative za predstavnika/cu mladih u opštinskom vešću i izbor predstavnika mladih.
- ↔ Somborski plan takođe ističe značaj omladinske participacije i nudi konkretna rešenja i predloge kako da mladi postanu nosioci procesa. Navodimo neke:
 1. U okviru organa lokalne uprave osnovati telo koje će imati za cilj da informiše i animira mlade, ali i da pomaže organizacijama koje se bave mladima.
 2. Informisati mlade u političkim partijama o mogućnostima i načinima kako da obezbede i osiguraju vešću i učestvovanje u kreiranju partijskih programa i donošenju odluka.
 3. Posebnu podršku treba dati organizacijama mladih u seoskim zajednicama. Ova podrška mora biti finansijska, materijalna i sl. Organizacije mladih u seoskim zajednicama moraju biti posebno podržane i pozdravljene od organa lokalne i mesne samouprave.
 4. Izraditi u postojećim medijima programe koji će imati za cilj da prate aktivnosti mladih, da ih informišu, motivišu i animiraju da se aktivno uključe u društveni život.
 5. Edukovati mlade o potrebi aktivnog uključenja osoba sa invaliditetom i osoba sa teškoćama u razvoju u društvo.
 6. Ustanoviti jasan sistem participacije mladih u donošenju odluka na nivou lokalne zajednice, makar i savetodavnih.
 7. Osnaživati mlade da se što aktivnije uključe u procese i sisteme odlučivanja na svim nivoima unutar lokalne zajednice, političkim institucijama, lokalnoj upravi, školama...

Novobeogradski, palilulski, kao i ariljski LPAM, sugerišu slediti neke od predloženih inicijativa i realizovati.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

16

Mladi u značajnom broju učestvuju u radu đачkih parlamenata (ĐP), NVO, podmladaka političkih partija

- ↔ Srednjoškolski Ariljski učešćuju u različitim programima koje nude organizacije i institucije na lokalnoj, i to u najvećoj meri u multimedijalnim, obrazovnim, sportskim programima i programima rada sa talentima. U manjem broju su uključeni u rad u đачkim parlamenata, NVO i podmladaka političkih partija.
- ↔ Prema somborskom LPAM, mladi nisu dovoljno aktivni, a kada se uključe, najpre su aktivni u nevladinim organizacijama, nešto ređe učešćuju u radu političkih partija, a najređe su angažovani pri sportskim udruženjima.
- ↔ U novobeogradskom LPAM nema podataka o stanju mladih na NBGD, o nivou učešća, potrebama, prioritetima itd.
- ↔ Na Paliluli, prema LPAM, nema dovoljno organizacija za mlade.

Mladi u Pančevu, skoro lično viđenje, I deo Participacija za mlade učesnike fokus grupe, održane u pančevačkoj gimnaziji, podrazumeva učestvovanje u različitim školskim sekcijama, kao i grupama koje rade sa mladima i za mlade. Iako svi izabrani učenici (sastav đачkog parlamenta određen je sistemom delegiranja po dva predstavnika iz svakog odeljenja) imaju prilike da učestvuju u školskom životu, njihova participacija nema velikog uticaja na donosiocima odluka. Procenjuju da njih kao pripadnike đачkog parlamenta "niko neće slušati". Mladi smatraju da je učestvovanje mladih u društvenom životu na veoma niskom nivou. Kažu: "Apatija vlada iako u Pančevu postoji dosta NVO koje uključuju mlade." Participacija đaka u đачkom parlamentu i školskim sekcijama je niska jer oni, kao ni profesori, ne uviđaju značaj rada đачkog parlamenta, a ni različitih vidova neformalnog obrazovanja. Procenjuju da je samo 10 odsto učenika konstantno uključeno u rad školskih sekcija i ĐP. Predlažu korake za promenu trenutne situacije i za motivisanje mladih da se u većoj meri uključe u rad đачkog parlamenta. To su: bolje informisanje i što više javnih, kreativnih i pozitivnih akcija usmerenih na samu školu koje će privući

DAŠTAŠKOJE

mlade...
trebalo bi...
koje zagovaraju...
vaju mladi učenici, jer su...
pripremanja za odlazak iz škole. "Mnog...
uradi, ali je neophodno investirati puno res...
proceni, rad đачkog parlamenta ometa ne...
i umeća komunikacije među učenicima. P...
nove ĐP organizuju seminari za unapređ...
veština. Prema njihovom mišljenju, trebalo...
da nauče više o organizaciji posla.

Fokus grupa sa mladima u Pančevu, Gim

Preporuke:

U eš e mladih u razli itim oblastima društva...
Negde je razlog za to što nema dovoljno ins...
strukture ili Samo putem aktivne participa...
da kreiraju svet oko sebe za sebe i svoje v...
razvoja, naro ito školovanja, mladi imali...
i preuzimaju odgovornost za donošenje o...
princip li ne odgovornosti i u svim ostal...
e sopstvenu odgovornost pokazivati i kre...
u društvu, npr. mehanizmom uspostavl...
putem implementacije razli itih projek...
sobnost primeniti i na druge životne...
briga o sopstvenom zdravlju itd. Zahr...
e mogu nost da u e kroz rad, usav...
sti u znanja o PR i projektnom m...
itd.

Budu i da je participacija ml...
istraživanjima i u mnogim...
je mlade na razli ite na...
više su nego neopho...
vanje i preno

Analizirani LPAM navedenih opština to i podrazumevaju. Verujemo da...
e uz dobru volju, izgradnju kapaciteta omladinskih organizacija i lokal...
nih vlasti i mehanizme uspostavljanja održivih struktura za me usobnu...
saradnju mladi najzad dobiti više prilika za sopstveni razvoj i razvoj za...
jednica u kojima žive.

Osnivanje Kancelarije za mlade pri opštini kao izvršnog tela koje bi u...
bi sa svim institucijama i organizacijama informisalo mlade i pro...
ini se kao jedno od mogućih rešenja. Ovaj...
ve su izlistane u tek-

...
C
prav
ma, ka
namenje.

U me uvreme...
u jedan od vode...
upravljanje planiranj...
politike kako na nacional...
Uspostavljena i definisana...
nih omladinskih organizacija i p...
dovesti ne samo do ja anja participativ

gra anskom aktivizmu³⁴ ve i do komplementarnog udruživanja resursa i kompetenci, koji mogu biti od presudnog zna aja za održivost itavog sistema omladinske politike.

Indikatori:

II

1. Na opštinskom nivou postoji dobra saradnja izme u NVO i opštinskih vlasti
2. U procesu izrade LPAM uspostavljeno je puno partnerstvo izme u omladinskih NVO i predstavnika lokalnih vlasti
3. Postoje zajedni ki ustanovljene i jasno definisane uloge me u partnerima (predstavnicima mladih i opštine) tokom svih faza izrade, implementacije i evaluacije LPAM
4. LPAM predvi a osnivanje zajedni kog tela za upravljanje procesom implementacije, monitoringa i evaluacije LPAM

38

Stanje:

II 1

Na opštinskom nivou postoji dobra saradnja između NVO i opštinskih vlasti

- ↔ Iako u Arilju nema mnogo organizacija civilnog društva, a naro ito nedostaju omladinske organizacije, bar su one koje postoje bile uklju ene u proces konsultacija pri izradi LPAM.
- ↔ U Pan evu su partneri tokom celog procesa izrade bili mladi, nevladin sektor, mladi iz podmladaka politiki h partija, predstavnici SO Pan evo, Sekretarijat za sport i omladinu Izvršnog ve a Autonomske pokrajine Vojvodine, predstavnici institucija, javnih preduze a i medija. U Savet su ušli predstavnici podmladaka stranaka i predstavnik NVO. Sli no je bilo i u drugim analiziranim opštinama.
- ↔ Najviše se razlikuje Užice, u kom je nakon procesa izrade plana saradnja prekinuta zbog promene opštinskih vlasti. Iako su u Užicu bile donesene mnoge odluke, koje su potom i zvani no

34 Pogledajte www.coe.int/youth SKGO (2006): Neposredno u eš e gra ana u javnom životu na lokalnom nivou, str. 9

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

usvojene, promena politiki kog konteksta je u potpunosti promenila dotadašnji saradni ki odnos izme u opštine i NVO, bar kada je implementacija LPAM u pitanju.

II 2

U procesu izrade LPAM uspostavljena je puna saradnja između omladinskih NVO i predstavnika lokalnih vlasti

- ↔ O postojanju dobre volje ariljskih opštinskih vlasti za saradnju sa civilnim sektorom govori nam to da su razli ite organizacije i institucije bile aktivne prilikom izrade akcionog plana. NVO Sretenje iz Požege, Agora CEE iz eške i Inicijativa za demokratsku tranziciju DTI iz Beograda su u saradnji sa stru nim timom projekta izrade LPAM sprovele istraživanje javnog mnjenja i druge projektne aktivnosti. One su rezultirale usvajanjem LPAM, koji je nastao uz podršku domaćih i stranih partnera. Ovo jasno ilustruje otvorenost opštine, ali o pravom ko-menadžmentu ne možemo govoriti jer omladinskih organizacija u Arilju skoro i da nema.
- ↔ U Pan evu je proces izrade strategije bio sproveden u saradnji koja se sa razli itim partnerima odvijala kroz razli ite aktivnosti. U samu izradu plana uklju ilo se 15 lokalnih i republi kih ustanova, 40 udruženja gra ana i organizacija, 10 podmladaka politiki h partija i 20 predstavnika slede ih institucija: KMS, lokalne samouprave i pokrajinskog Sekretarijata za sport i omladinu.
- ↔ Iako je uspostavljanje saradnje u Užicu bilo neophodno za razvoj LPAM, o nastavku takvog odnosa odavno više ne možemo govoriti. Naime, plan je donet i usvojen, obrazovan je i Savet za omladinu, ali je s promenom opštinskih vlasti itav proces zaustavljen. Plan se ne implementira.
- ↔ U dugotrajnom procesu izrade somborskog plana nivo uspešnosti saradnje se menjao. Na samom početku bilo je potrebno raditi na senzibilizaciji svih zainteresovanih aktera za važnost sistematskog rešavanja pitanja mladih. Saradnja sa opštinskim strukturama je postojala, ali više je nema. Ne ostaje nam ništa drugo osim da se nadamo se da e uskoro do i do pozitivne promene koja bi mogla da rezultira i usvajanjem LPAM.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

- ↔ U slučaju gradske opštine Novi Beograd predstavnici određene brojne nevladinih organizacija i lokalnih vlasti saradivali su tokom projekta koji je bio osnov za razvijanje LPAM.
- ↔ Na Paliluli je postojala saradnja tokom identifikovanja potreba mladih. Ipak, sve ovo ne podrazumeva pravu saradnju. Valjalo bi da su predstavnici/ce svih zainteresovanih strana iz lokalne zajednice prepoznali značaj izrade LPAM i bili podjednako motivisani i uključeni u njegovu izradu i primenu.

II 3

Postoje zajednički ustanovljene i jasno definisane uloge među partnerima tokom faza izrade, implementacije i evaluacije LPAM

Podela uloga i odgovornosti koja bi mogla da govori o unapred definisanom planu aktivnosti zasad postoji samo u okviru procesa razvoja LPAM uglavnom u svim analiziranim opštinama.

- ↔ Zajednički ustanovljene i jasno definisane uloge među partnerima postojale su tokom svih faza izrade LPAM u Arilju. Za implementaciju LPAM u Arilju još uvek nisu odobrena sredstva, ali koriste i iskustvo finansiranja procesa njegove izrade iz više različitih projekata, strategija lokalnih vlasti je da prikupljanje sredstava i realizaciju plana rade tako i korak po korak. Ovakav pristup omogućava unapred jasnu podelu uloga i odgovornosti. Takođe, sam plan je napisan tako da pokriva određene oblasti, definisani su ciljevi i projektne aktivnosti, ali njihovi nosioci nisu posebno navedeni.
- ↔ U Pančevu su tokom izrade LPAM predstavnici omladinskih organizacija, tj. civilnog sektora, imali višestruke uloge: neki su bili voditelji, neki u esnici radnih grupa u kojima su u saradnji sa ostalima definisali prioritete u određenim oblastima plana i predlagali načine za njihovo rešavanje.
- ↔ I u Užicu su postojale jasno definisane uloge među partnerima tokom faze izrade LPAM. Dobru saradnju ilustruje i

redefinisanje po etnog plana, tj. dogovor o promeni ciljne grupe kojom bi plan trebalo da se bavi.

- ↔ Na osnovu raspoloživih informacija možemo reći i da je lokalni Somborski omladinski boom upravljao procesom izrade plana u kome je primenjivao princip saradnje sa svim zainteresovanim akterima.
- ↔ U Novom Beogradu su proces partnerski vodili zaposleni u opštini i zaposleni u Inicijativi za demokratsku tranziciju.
- ↔ Na Paliluli su zaposleni u opštini sami izradili plan. Podsetimo da LPAM na toj opštini nije zvanično usvojen, već je neka vrsta internog radnog dokumenta. Uprkos tome, preko palilulske Kancelarije za mlade aktivnosti se sprovode u partnerskim odnosima sa svim relevantnim organizacijama i institucijama.

Osnaživanje znači:

„Proces kojim ljudi, organizacije i zajednice preuzimaju kontrolu nad svojim životima”, *Rappaport, 1981.*

„Osposobljavanje ljudi koji su onemogućeni da preuzmu veću kontrolu nad svojim životom, da više utiču na institucije, servise i situacije koje ih se tiču i da koriste svoju moć umesto da samo trpe moć drugih”, *Croft i Beresford, 1993.*

„Pojedinci, grupe i/ili zajednice preuzimaju kontrolu nad okolnostima u kojima se nalaze i ostvaruju sopstvene ciljeve, čime stiču mogućnost da maksimalno poboljšaju kvalitet svojih života”, *Adams, 1990.*

Preuzeto iz Vernon Ringland (2005)

Lecture pack, material for lectures within the studies of Community youth work, organized by Forum Syd Balkans Programme

II 4

LPAM predviđa osnivanje zajedničkog tela ili mehanizma za upravljanje procesom implementacije, monitoringa i evaluacije LPAM

Iako su mnoge od analiziranih opština u svojim LPAM predložile na ime usektorske saradnje za implementaciju aktivnosti, niko nije dao predlog da se osnuje telo koje bi bilo odgovorno za realizaciju aktivnosti iz svih faza projektnog ciklusa LPAM. Takvo telo bi trebalo da ima jasne nadležnosti za pripremu, prikupljanje sredstava, izvođenje aktivnosti, monitoring i evaluaciju i, najzad, ugradnju prikupljenih podataka u sledeću fazu implementacije LPAM.

Ovoj ideji najpribližniji je plan eva ki LPAM sa ingerencijama Kancelarije za mlade, ije se otvaranje planira. Naime, plan je da Sekretarijat za društvene delatnosti u saradnji sa Kancelarijom za mlade upravlja i vrši monitoring implementacije plana (u saradnji sa odgovarajućim partnerima, u zavisnosti od oblasti i konkretne aktivnosti).

40

Preporuke:

Kako je u ovoj fazi razvoja lokalne omladinske politike najveći broj LPAM tek donet, a njihova primena je u značajnoj mjeri, teško je doneti validan zaključak o postojanju zajedničkog upravljanja u razvoju i implementaciji omladinske politike izmeću opštinskih vlasti i omladinskih organizacija. Preduslov da se tako nešto dogodi jeste postojanje pune svesti o važnosti saradnje. Sve odnose treba razvijati kao partnerske, svi partneri treba da imaju jasno definisane uloge i odgovornosti. I za predstavnike omladinskih organizacija i za predstavnike lokalne vlasti treba da važi pravilo da, u skladu sa svojim potencijalima, što ravnopravnije učestvuju u razvoju, implementaciji i evaluaciji LPAM.

3. OSNAŽIVANJE

Trebalo bi da omladinska politika ima osnažujuć efekat kako na mlade ljude (bez obzira na to kojoj društvenoj grupi pripadaju) tako i na sve ostale aktere uključene u proces razvoja omladinske politike (omladinske organizacije, opštinske organe, Kancelariju za mlade itd.).

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Osnaživanje je termin koji se koristi u različitim kontekstima a u svom izvornom značenju podrazumeva podršku ljudima da pomognu sami sebi, da bolje upravljaju sopstvenim životom i budu aktivniji u esnicu u životu svoje zajednice. Ovaj princip veoma je blizak principu participacije i teško je reći šta mu prethodi - da li osećaj osnaženosti vodi do participacije ili pozitivno iskustvo participacije rađa osećaj osnaženosti. U svakom slučaju, kada je reč o osnaživanju, govorimo o izgradnji pune svesti o sopstvenim pravima, o razvoju sopstvenih kapaciteta, kao i o povećanoj spremnosti (motivaciji) za preuzimanje inicijative i odgovornosti za sopstveni život i svoju zajednicu. Ova unutrašnja promena idealno vodi zahtevima za promenu odnosa mladih u društvu i aktivnom uključivanju isključivih i marginalizovanih u procese odlučivanja od njihovog interesa³⁵.

U kontekstu omladinske politike, jedno od osnovnih sredstava za osnaživanje mladih i omladinskih organizacija, ali i opštinskih vlasti, leži u neformalnom obrazovanju, koje nije usmereno samo na sticanje znanja i veština nego i na pozitivnu promenu stavova i motivacije kroz uzajamnu razmenu sa drugima. Ovi edukativni programi, prilagođeni potrebama i kapacitetima učesnika, mogu biti prave *probe za realnost*, u kojima se na jedan prirodan način može učiti o demokratiji, ljudskim pravima, participaciji, umrežavanju, saradnji itd.

Indikatori:

III

1. Opšti pristup u razvoju LPAM uvažava potrebu za unapređenjem kapaciteta (znanja, veština, samopouzdanja i motivacije) mladih da budu aktivni građani/ke u svojoj zajednici kroz različite neformalne obrazovne programe
2. Proces izrade i implementacije LPAM podrazumeva i izgradnju kapaciteta omladinskih organizacija u oblastima kao što su: umrežavanje, javno zastupanje, pregovaranje i saradnja sa opštinskim organima

35 Paul Soto Hardiman et al. Youth and Exclusion in Disadvantaged Urban Areas, Council of Europe, 2004



nih aktivnosti u oblasti zdravlja, formiranje timova za kampanje, obuka mladih za započinjanje sopstvenog biznisa, podrška u planiranju karijere itd.

Sistematizacija vrsta obrazovanja, Sombor
Formalno U somborskoj opštini postoji šest osnovnih škola u gradu i 14 u naseljenim mestima. Pored toga, postoji i šest srednjih škola, jedna škola za osnovno obrazovanje odraslih, jedna specijalna osnovna škola i jedna niža muzička škola. U gradu postoji i jedan državni fakultet, kao i tri privatne više škole i fakulteta (odeljenja). Formalno obrazovanje ne može biti deo ove platforme niti deo akcionog plana jer je u nadležnosti organa Republike Srbije.
Neformalno obrazovanje Neformalno obrazovanje u Somboru sreće se u nekoliko oblika: -1 U vidu škola veština i umetnosti (zanata): slikarstvo, balet, vajarstvo, muzika, dramske umetnosti -2 U vidu škola i studija za strane jezike -3 U vidu privatnih časova različitih veština, zanata i umetnosti (npr. časovi klavira, gitare) -4 U vidu dopunskih časova za predmete iz redovne nastave (formalno) -5 U vidu treninga koje organizuju NVO, a u oblasti koje su povezane sa NVO sektorom i razvojem civilnog demokratskog društva
Politika za mlade opštine Sombor (radna verzija)

III 2

Proces izrade i implementacije LPAM podrazumeva i izgradnju kapaciteta omladinskih organizacija u oblastima kao što su: umrežavanje, javno zastupanje, pregovaranje i saradnja sa opštinskim organima

- ↔ U LPAM Arilja predviđeno je da omladinske organizacije i organizacije koje rade sa mladima dobiju punu podršku kroz edukaciju, infrastrukturu i mogućnost umrežavanja kako bi organi-

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

zacije mladih bile osposobljene da kontinuirano ostvaruju pun partnerski odnos.

- ↔ Kao jedan od glavnih problema u LPAM Panjeva navodi se velika nezainteresovanost mladih da budu društveno angažovani. Stoga LPAM predviđa ozbiljan višegodišnji rad na aktivaciji mladih, po ev od podizanja nivoa svesti, odgovornosti i kreativnosti mladih, do jačanja infrastrukturnih kapaciteta NVO, jačanja udruženja i podrške neformalnim grupama i inicijativama mladih.
- ↔ Zbog velike neaktivnosti mladih u Somboru predviđa se izgradnja kapaciteta lokalnih parlamenata i podrška izgradnji kapaciteta organizacija iz ruralnih područja. Konkretni naivi i metodologija rada nisu specifikovani.
- ↔ LPAM opštine Novi Beograd predviđa izgradnju kapaciteta omladinskih organizacija i struktura za mlade u svim sektorima za saradnju sa lokalnim vlastima.
- ↔ Iako prepoznaju važnost uloge omladinskih organizacija u društvu i nalaze da im je važno pružiti podršku, uživajući u palilulski LPAM ne sugerišu konkretne mehanizme za to.

III 3

Procesu izrade i implementacije LPAM prethodila je izgradnja kapaciteta opštinskih organa za razvoj i implementaciju omladinske politike i efikasnu saradnju sa omladinskim organizacijama

- ↔ Ariljskom LPAM prethodila je saradnja sa partnerskim organizacijama tokom koje su opštinski službenici bili obučavani na inicijativama uključenja građana u definisanje prioriteta na lokalnom nivou. Nažalost, drugi vidovi edukacije nisu bili organizovani,
- ↔ LPAM razvijeni u Užicu, Somboru, Novom Beogradu, Panjevu rađeni su bez prethodno utvrđenog plana za izgradnju kapaciteta opštinskih organa za razvoj i implementaciju omladinske politike.
- ↔ Zaposleni u opštini Novi Beograd u potpunosti su iz iskustva kolega iz Litvanije, a u samom LPAM ima prostora za osnaživanje i edukaciju odraslih koji treba da rade sa mladima.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Kada govorimo o osnaživanju odraslih koji na bilo koji način treba da podrže mlade u procesu njihove veće participacije u društvu, treba spomenuti da plan (kao i avaj) i značaj koji odrasli imaju u obrazovanju, informisanju, zapošljavanju i svim drugim važnim životnim oblastima (mladih) predviđa aktivnosti za stručno usavršavanje nastavnika i profesora koji rade sa mladima, kao i druge oblike izgradnje njihovih kapaciteta u procesu stvaranja boljih uslova za mlade.

Preporuke:

Pre nego što se pristupi samom razvoju plana, trebalo bi sistematski raditi na osnaživanju/izgradnji kapaciteta svih partnera u razvoju LPAM. Program i konkretnu metodologiju za izgradnju kapaciteta opštinskih vlasti trebalo bi definisati u skladu sa konkretnim kontekstom. Na primer, bilo bi poželjno organizovati edukaciju iz oblasti participacije mladih, monitoringa i evaluacije.

Razvoj i podrška omladinskom sektoru putem edukacije opštinskih službenika

Cilj obuke je da u opštinsku upravu unese stručno znanje o podršci mladima, koje će kasnije biti iskorišćeno za osnivanje odseka sa stručnim saradnicima za pitanja mladih. Pored toga, obuka pomaže polaznicima da prihvate podršku mladima kao svoj poziv. Ciljna grupa su opštinski službenici zaduženi za pitanja mladih ili osobe kojima je ovo pridodat posao u okviru drugih odgovornosti. Aktivnosti su podeljene u dve godine i sastoje se od trening modula i prikupljanja podataka na kojima treba da se temelji lokalna strategija za mlade. Trening moduli obuhvataju komunikaciju i vođstvo, strateško upravljanje i administraciju, upravljanje projektima, omladinski rad i omladinsku politiku, ljudska prava i rešavanje sukoba. Očekivani ishodi su viši nivo svesti građana, opštinskih i vladinih tela o značaju pitanja mladih, doprinos razvoju lokalne strategije za mlade i poboljšanje položaja mladih na tim opštinama. GTZ U BiH³⁶

36 Razvoj i podrška omladinskom sektoru u BiH, GTZ, www.gtz.de

4. INKLUZIVNOST

Postoje tri značajna aspekta pojma inkluzivnosti kao jednog od principa omladinske politike koje treba uzeti u obzir.

Prvo, omladinska politika nije namenjena samo mladima iz veće inske populacije niti bi trebalo da stimuliše samo privilegovane i najtalentovanije mlade ljude u zajednici.

Upravo suprotno, omladinska politika bi svojim merama trebalo da integralno i inkluzivno obuhvati sve kategorije i subkulture mladih bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Drugo, ne bi trebalo da omladinska politika svojim merama tretira samo problematiku mlade, već pre svega da odgovori na probleme svih mladih i da, uvažavajući njihova prava i kapacitete, zajedno sa njima traga za rešenjima.

Konačno, inkluzivnost podrazumeva i izbegavanje stereotipnog razumevanja života mladih, odnosno redosleda koraka tokom perioda mladalačke tranzicije. Brojna sociološka istraživanja ukazala su na značajne promene u životnim stilovima mladih, te na to da su razvojne putanje mladih danas postale sve manje linearne i sve više individualizovane. Logika života tipa obrazovanje-posao-porodica u velikoj meri izgubila je utemeljenje u realnosti budući da naša društva više ne nude iste garancije (siguran posao, socijalna sigurnost itd³⁷).

Veliki je izazov za sve koji rade na razvoju omladinske politike da budu dovoljno osetljivi za različitosti, dovoljno inkluzivni za sve i da istovremeno izbegnu zamku stigmatizacije i paternalizacije nad mladima.

37 European Commission (2001): White Paper a New Impetus for European Youth, p. 13



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

nom procentu bili uključeni u rad radnih grupa niti su na neki direktniji način doprinikli izradi plana.

IV 3

Sadržaj plana uvažava različite puteve u procesu tranzicije iz djetinstva u odraslo doba

U sadržaju ariljskog plana vidimo da su predviđeni načini za poboljšanje statusa mladih u različitim životnim oblastima od obrazovanja i zapošljavanja do veštin i političke participacije. Isto je i u Pančevu, Užicu, Somboru, Novom Beogradu, na Paliluli - oblasti pokrivena planom govore o tome da je plan namenjen svim mladima koji do perioda odrastanja stižu različitim putevima...

IV 4

LPAM ne tretira mlade kao problem i ne bavi se samo rizičnim grupama mladih već svim mladim ljudima nudi jednake mogućnosti za lični razvoj i aktivno građanstvo

U LPAM svih opština obuhvaćeni ovim istraživanjem predviđene su brojne preventivne aktivnosti kroz projekte za sve mlade, uglavnom bez posebnog akcenta na nekoj specifičnoj grupi mladih.

Ovaj odeljak zaključujemo tvrdnjom da su uključeni, kao i većinom drugih LPAM, obuhvaćene i prosečne i marginalizovane grupe mladih.

Preporuke:

Potrebno je prevazići stigmatizaciju i širenje vrednosti poštovanja različitosti kao podrška svim mladima. Smanjenje predrasuda, mržnje i nasilja navodi se kao prioritet u svim analiziranim LPAM. Stoga u većini planova interkulturalno učenje postoji kao tema NFO programa. Njihova primena stvarala bi osnovu za podizanje nivoa svesti o stvaranju uslova za prihvatanje svih mladih, bez obzira na rodni identitet, mesto života, postojanje hendikepa, etničko poreklo, postojanje različitih oblika ponašanja itd.

U svim analiziranim LPAM znatno više pažnje se obrađuje na mlade sa hendikepom nego na ostale grupe netipičnih mladih. Ovu vrstu

senzibilisanosti svih zainteresovanih aktera bilo bi potrebno iskoristiti za sprečavanje njihove marginalizacije, i to primenom mera koje će podržati ravnopravno uključivanje mladih u društvo od prvih godina života (npr. poštovanje prava na inkluzivno školovanje, tj. prava dece i njihovih roditelja da sami odlučuju o tome koju školu će dete pohađati).

5. REALISTIČNOST

Princip realističnosti omladinske politike pre svega se odnosi na proces izrade lokalnog plana akcije za mlade. Ovaj princip podrazumeva da su donosioci odluka tokom procesa izrade LPAM imali realnu procenu mogućnosti i kapaciteta lokalne zajednice da sprovede plan.

Realističnost podrazumeva da prioriteta, ciljevi i aktivnosti određeni planom nisu samo spisak lepih želja već da su realno zasnovani, ostvarljivi i da su ih svi relevantni akteri prihvatili³⁸.

Ipak, realističnost ne mora da podrazumeva samo uklapanje u postojeća ograničenja (finansijska, stručna), već može podrazumevati i realnu procenu razvoja kapaciteta aktera tokom implementacije plana. U tom smislu, samim planom moguće je predvideti i obrazovnu dimenziju za nosioce procesa implementacije iz oblasti kao što su: projektni menadžment, prikupljanje sredstava, strateško planiranje itd.

Drugim rečima, realističnost pre svega treba da bude ambiciozna realističnost, zasnovana na zajedničkom procesu učenja i razvoja kako nosilaca primene plana tako i samih mladih.

Indikatori:

V

1. Tokom izrade LPAM postojala su opredeljena budžetska sredstva opštine za razvoj LPAM (opština je izdvojila sredstva)

38 UNICEF (2006): Kako napraviti LPA - vodič za izradu Lokalnog plana akcije za decu



2. Postoji realističan odnos između u planiranih aktivnosti u LPAM i budžetskih mogućnosti opštine
3. LPAM je dizajniran u skladu sa kapacitetima opštine i omladinskih NVO za realizaciju planiranih aktivnosti

V 1

Tokom izrade LPAM postojala su opredeljena budžetska sredstva opštine za razvoj LPAM

- ↔ U Arilju je proces razvoja finansiran iz više izvora - iz budžeta opštine, ali i iz posebnih projekata.
- ↔ U Pančevu je 600.000 dinara dala opština, a 90.000 je dao Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu.
- ↔ U Užicu proces izrade LPAM nije bio posebno finansiran, što se pokazalo kao problem. Zbog toga što se proces odvijao kroz projekat izrade socijalne politike DFID-a, dokument je postojao samo kao odeljak u Strateškom planu za socijalnu politiku. Postoji osnovana pretpostavka da bi opštine i drugi zainteresovani akteri u većoj meri prepoznali LPAM da je, u najmanju ruku, bio štampan kao poseban dokument.
- ↔ U Somboru su postojala opredeljena sredstva u visini od 160.000 din. I na Novom Beogradu su sredstva za razvoj bila obezbeđena kroz poseban projekat (EXCHANGE projekat SKGO).
- ↔ Palilula nije imala opredeljena sredstva za razvoj LPAM.

V 2

Postoji realističan odnos između LPAM planiranih aktivnosti i budžetskih mogućnosti opštine

U Arilju se planira kofinansiranje iz drugih izvora, kao i u Pančevu i Novom Beogradu.

Ponovo navodimo primer Užica. Iako usvojen, LPAM nikad nije implementiran. Postojao je realističan plan, po kome bi DFID u prvoj godini dao 100 odsto sredstava, a zatim bi se sa delom sredstava uključila opština, da bi se nakon četiri godine plan finansirao samo iz budžeta opštine. Za Sombor i Palilulu ne možemo tvrditi da postoji realističan odnos između u planiranih aktivnosti i budžeta opštine jer tamo LPAM-ovi nisu ni usvojeni.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

V 3

LAPM je dizajniran u skladu sa kapacitetima opštine i omladinskih NVO za realizaciju planiranih aktivnosti

- ↔ Planirano je osnivanje omladinskih organizacija u Arilju i izgradnja njihovih kapaciteta. Drugim rečima, podrška osnivanju omladinskih projekata sastavni je deo akcionog plana. Ukoliko se to ne dogodi kao prvi korak, verovatno će plan morati da se revidira, jer ne možemo i da se implementira bez adekvatnih resursa.
- ↔ U Pančevu se vodilo računa o kapacitetima NVO, a svest o važnosti unapređenja kapaciteta opštine postoji.
- ↔ U Užicu je bio definisan samo plan aktivnosti za prvu godinu implementacije iako je plan u celini zamišljen za period od 2005-2010. Izgleda da je sopstvenom zahtevnošću u plan premašivao kapacitete omladinskih organizacija, kao i same opštine. Kako bi procena kapaciteta NVO i opštine daleko premašivala zadatke ovog istraživanja, prethodnu konstataciju ipak treba uzeti sa zadržkom.
- ↔ Somborski LPAM nije uzimao u obzir kapacitete, to se vidi i po samoj strukturi teksta, koja više liči na listu preporuka nego na operativni plan. Isto možemo reći i za palilulski i novobeogradski plan.

Preporuke:

Situacija je u navedenim opštinama veoma heterogena u pogledu realističnosti prilaza procesu izrade i realizacije LPAM. Mislimo da bi tvorci LPAM bili realističniji u planovima da su obuhvatili sve njegove faze. Predviđanje način za monitoring i evaluaciju motivisalo bi tvorce LPAM da skromnije postavje ciljeve i aktivnosti.

Globalna procena je da ima više opština u kojima je LPAM razvijen kao lista želja, a ne kao dostižan ambiciozan plan.

Bilo bi dobro da se izradi plana pristupi sa realnom procenom o tome šta sve treba obezbediti kako bi sve faze LPAM bile uspešno realizovane. Najviše pažnje treba posvetiti neophodnim resursima: finansijskim, ljudskim i vremenskim.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Pomenujemo neke neophodne korake: sprovođenje istraživanja o stanju i potrebama mladih na datoj opštini, formiranje radnih grupa koje bi uključile sve zainteresovane aktere, proces konsultacija sa ostalim građanima, izgradnja kapaciteta opštinskih službenika, realizacija aktivnosti itd.

Jedino tako ovaj dugotrajni proces može da urodi plodom.

6. ODRŽIVOST

Ako razmišljamo o omladinskoj politici kao sistemu podrške za mlade, za održivost ovog sistema od presudnog značaja je da bude *system koji uči*. Zaista, uspešna javna politika nije ona koja je napisana jednom za sva vremena, već ona koja ima izgrađene mehanizme kontinuiranog monitoringa, evaluacije i spremnosti da se u skladu sa tim informacijama menja, prilagođava, unapređuje.

Za lokalni kontekst, pored ove spremnosti za učenje, veoma je važno razviti preventivni plan odbrane³⁹ od potencijalnih opasnosti koje mogu doći iznutra (konflikti u omladinskom sektoru, pad motivacije i sl.), ali pre svega spolja (predizborni period, političke turbulencije, promene opštinske vlasti i sl.). Trebalo bi da ovaj plan odbrane sadrži neku ministrazgiju za održivost i obezbeđenje omladinskog sektora, najbolje kroz neku formu institucionalizacije u okviru lokalne samouprave (uspostavljanje budžetske linije, otvaranje kancelarije za mlade, stalno zaposlene osobe u opštinskim organima koje se bave mladima i sl.).

Konačno, jedan od najvažnijih garantata održivosti razvoja omladinske politike i pozitivnih promena za mlade svakako je stabilno i kvalitetno partnerstvo između vladinog i nevladinog sektora, kao i svih ostalih zainteresovanih aktera u ovoj oblasti.



Za programe mladih 1,5 miliona dinara Sombor – Budžetom opštine Sombor za programe mladih iz oblasti kulture, obrazovanja i na slobodne teme predviđeno je 1,5 miliona dinara, za trećinu više sredstava nego prošle godine... Naglašeno je da je opština Sombor jedna od retkih u Srbiji koja ima skupštinski Odbor za unapređenje položaja mladih, ali i da je potrebno preduzeti niz mera za bolje organizovanje omladine. Inicirano je otvaranje Kancelarije za mlade, a neophodan je i omladinski centar koji bi pospešivao razne vrste stvaralaštva. Najavljene su i mere za povezivanje gradske i seoske omladine, a postoji i ideja da se na nivou opštine formira omladinski savet.

Citat iz dnevnih novina *Danas*, utorak, 27. februar 2007.

VI 2

Postoje stalno zaposlene osobe/tela u opštinskim organima zadužene za pitanja mladih i implementaciju LPAM

- ↔ Postoji Komisija za prevenciju bolesti zavisnosti SO Arilje. Oni su se do sada bavili mladima, ali ne znamo da li je u nadležnosti te komisije implementacija plana.
- ↔ Uži ki Savet za omladinu formiran je odlukom predsednika opštine, ali ne funkcioniše od kako je promenjena opštinska vlast.
- ↔ Usvojeni LPAM Pan eva predviđaju otvaranje kancelarije za mlade.
- ↔ U Somboru pri opštini postoji Odbor za unapređenje položaja mladih.
- ↔ Palilula ima Kancelariju za mlade. U trenutku prikupljanja podataka još nije bilo rešeno pitanje zapošljavanja.
- ↔ U sastavu opštine Novi Beograd postoji Kancelarija za mlade koja ima jasno definisan opseg delovanja i odnose sa drugim telima/zaposlenima u opštini. Stalno zaposlenih osoba, zaduženih za pitanja mladih, nije bilo u trenutku nastanka dokumenta (jun 2007).

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

VI 3

Postoji izgrađen kapacitet tela koje rukovodi implementacijom LPAM za prikupljanje sredstava iz drugih izvora

- ↔ Ariljski tim već godinama unazad prikuplja sredstva, tako da možemo reći da postoji izgrađen kapacitet. Ukoliko ne bude nekih značajnih promena na lokalnim izborima, možemo računati da će nastaviti sa prikupljanjem sredstava iz alternativnih izvora.
- ↔ Nismo sigurni za Pan evu, ali budući da je planirano prikupljanje sredstava, verovatno je da postoji namera da se zaposle osobe/tim koje to umeju da rade, ili da se osobe/tim adekvatnim obukama osposobe za taj posao.

Zasad ne raspoložemo podacima o Užicu, Somboru, Novom Beogradu, Paliluli. U tim opštinama i nema prave implementacije.

Otvaranjem Kancelarije namenjene rešavanju aktuelnih problema među mladima... stvaramo organizacione i tehničke preduslove za početak kontinuiranog rada sa mladima na Novom Beogradu. Kancelarija za mlade je osnov partnerstva javnog i civilnog sektora za stvaranje mreže partnerskih organizacija i centralno mesto servisiranja i okupljanja mladih u Novom Beogradu. Formalno je u sastavu Odeljenja za privredu i društvene delatnosti Opštinske uprave opštine Novi Beograd. Tekuće aktivnosti Kancelarije sprovodi koordinator Kancelarije, koji ima status volontera i ograničeno vreme za obavljanje tih aktivnosti (mandat do 6 meseci). Programski savet Kancelarije realizuje aktivnosti definisane akcionim planom, odnosno sadržaje u oblasti zdravlja, obrazovanja, zapošljavanja, mobilnosti i zaštite životne sredine. Međusobna prava i obaveze učesnika u aktivnostima kancelarije za mlade definisana su Poslovnikom o radu.

Okvirni akcioni plan za mlade opštine Novi Beograd

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

VI 4

Tokom procesa izrade LPAM vodilo se računa o mogućim izazovima (npr. promena opštinske vlasti) i mogućim preventivnim merama tokom implementacije LPAM

Prema našim saznanjima, ni na jednoj opštini rizici nisu procenjavani na taj način niti su u skladu s njima planirane adekvatne aktivnosti.

VI 5

Postoji podrška drugih relevantnih institucija i sektora u procesu izrade i implementacije LPAM

U izradi plana u svim opštinama, osim na Paliluli, u estvovala su druge organizacije i institucije i na saradnji sa njima zasniva se veliki broj aktivnosti predviđenih planom. O podršci tokom implementacije može se reći da sudimo tek kad ona po ne. U izradi užih planova u estvovala su mnoge institucije i organizacije, Centar za socijalni rad, Nacionalna služba za zapošljavanje, Dom zdravlja, osnovne i srednje škole, vrti i. Šteta što to nije rezultiralo održivošću. U radne grupe za izradu LPAM Sombora i Pančevačke uključili su se i predstavnici medija. Oni su sa predstavnicima poslovnog sektora u estvovali na javnim raspravama u opštini Novi Beograd. Njihov broj, međutim, nije bio značajan.

Preporuke:

Bilo bi dobro imati bar neki deo sredstava iz opštine za potpunu implementaciju plana jer, ukoliko proces prikupljanja dodatnih sredstava ubrzo po izradi LPAM ne urodi plodom, može doći do pada motivacije svih uključeni u proces njegove izrade i buduće implementacije.

Pored toga, treba obogatiti programe i planove rada kancelarija za mlade opisima radnih mesta i odnosima sa drugim zainteresovanim akterima, a naročito omladinskim organizacijama.

Važno je, ako je moguće, usmeriti interese lokalnih vlasti na unapređenje položaja mladih, a ne na obračunavanje sa političkim protivnicima. I, najzad, pronaći neku formu ozvaničavanja saradnje sa drugim institucijama (memorandum o saradnji npr), kako bi se dogovori i zajedničkim naporima u implementaciji omladinske politike formalizovali.

Potpisan Protokol o saradnji na razvoju lokalnih omladinskih strategija Novi Sad, 22. avgust 2006 – Pokrajinski sekretar za sport i omladinu Modest Duli potpisao je Protokol o saradnji sa predsednicima opština Bačka Topola, Mali Iloš, Ada i Bački Petrovac. Protokol su potpisali i predstavnici organizacija i koalicija mladih iz tih opština. Dokumentom su utvrđene aktivnosti koje će se do kraja godine sprovesti potpisnici, kao i učesnici u procesu razvoja lokalnih omladinskih strategija: **Opštine** izražavaju spremnost da sprovedu sledeće aktivnosti: Da pruže legitimitet organizacijama mladih i preuzmu odgovornost iniciranjem participativnog procesa razvoja strategije za mlade na opštinskom nivou. Da jasno utvrde opštinske nadležnosti bavljenja problemima mladih delegiranjem osobe/opštinskog tela zaduženog za mlade. Da obezbede sredstva za proces izrade strategije i njenu implementaciju iz budžeta opštine. **Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu** izražava spremnost da podrži sledeće: Da u skladu sa svojim mogućnostima obezbedi sredstva za proces izrade lokalne strategije za mlade i lokalnog akcionog plana. Da pruži logističku podršku, s obzirom na iskustvo u izradi Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini, procesu izrade lokalne strategije za mlade i lokalnog akcionog plana. **Predstavnici organizacija i Koalicija mladih** u okviru aktivnosti izrade lokalne strategije za mlade i akcionog plana izražavaju spremnost da sprovedu sledeće aktivnosti: Da preuzmu koordiniranje procesom izrade strategije za mlade. Da preuzmu aktivnosti koje obezbeđuju uključivanje svih relevantnih institucija, struktura, pojedinaca i građana u proces izrade strategije za mlade. Da sprovedu aktivnosti koje će mobilisati i uključiti mlade u proces izrade strategije i akcionog plana za mlade. Da preuzmu aktivnu ulogu, zajedno sa opštinom i Pokrajinskim sekretarijatom za sport i omladinu, u procesu prikupljanju sredstava za izradu strategije i akcionog plana. Akcionim planom i strategijom politike za mlade u Vojvodini naznačena je potreba izrade lokalnih strategija za mlade u cilju poboljšanja njihovog položaja uz pomoć opštinskih organa vlasti.

Preuzeto sa sajta Sekretarijata ww.sio.vojvodina.sr.gov.yu/

7. ZASNOVANOST

(eng. Evidence Based)

Sociološki, ekonomski i kulturni aspekti života mladih značajno su se promenili (poslednjih godina) usled značajnih demografskih promena i promena u društvenom okruženju, individualnom i kolektivnom ponašanju, porodičnim odnosima i uslovima na tržištu rada.⁴⁰

Imaju i ovo u vidu, Evropska komisija u svojoj Beloj knjizi o mladima kao jedan od osnovnih prioriteta razvoja omladinske politike u Evropi postavlja unapredeno razumevanje i saznavanje o mladima, ukazuju i na potrebu za razvojem profesionalnog istraživačkog rada sa posebnim fokusom na istraživanju različitih životnih realnosti mladih.

50

U Evropi danas postoji visok stepen saglasnosti da efikasna omladinska politika ne može više biti zasnovana samo na političkim i moralnim ciljevima, već pre svega na pouzdanim informacijama o društvenom položaju mladih i njihovim promenljivim okruženjima, stavovima i životnim stilovima.



Adaptirano prema Lauritzen, P. (2005): Participation Revisited⁴¹

40 European Commission (2001): White Paper a New Impetus for European Youth, p. 13

41 Pogledajte: <http://www.nonformality.org/index.php/2005/09/participation-revisited/>

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

U tom kontekstu Peter Lauritzen poziva na proširenje para civilno društvo – predstavnici vlasti u oblasti omladinske politike i uspostavljanje trougla civilno društvo – predstavnici vlasti – istraživa i koji se bave mladima kako bi se subjektivnost osjećaja i namera suočila sa pouzdanim podacima, dokazima utemeljenim u istraživačkom radu.

Ipak, istraživački rad u ovoj oblasti ne mora biti upotrebljen samo za bolje razumevanje životnih realnosti mladih, već i za ozbiljnu, utemeljenu, procenu efekata implementacije donetih mera same politike i kvaliteta promena koje su se usled primene tih mera dogodile na lokalnom nivou. Ovi podaci treba da omoguće nosiocima omladinske politike da uče iz iskustva i da prilagode postavljene prioritete, unaprede metode i kvalitet omladinskog rada.⁴²

Indikatori:

VII

1. Oblasti i prioriteti kojima se bavi LPAM zasnovani su na validnim i pouzdanim istraživanjima o potrebama mladih (poželjno na opštinskom nivou)
2. Metodologija istraživanja omogućila je aktivno učešće mladih uzimajući u obzir širok spektar različitih grupa i subkultura mladih
3. LPAM predviđena je budući istraživanja u svrhu monitoringa i evaluacije primene plana

Stanje:

VII 1

Oblasti i prioriteti kojima se bavi LPAM zasnovani su na validnim i pouzdanim istraživanjima o potrebama mladih na opštinskom nivou

⇔ U Arilju je istraživanje sprovedeno korišćenjem sledećih metoda: istraživanje javnog mnjenja (300) putem upitnika i intervju sa predstavnicima relevantnih institucija koje je pratio proces javne rasprave.

42 Siurala, L. (2005): A European Framework for Youth Policy, Council of Europe, Strasbourg

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

- ↔ U Pan evu je samom procesu izrade prethodilo izvo enja istraživanja potreba, (objavljeno u knjizi *U dijalogu sa mladima Pan čeva*).
- ↔ U Užicu je ra eno veoma obuhvatno istraživanje: kroz ankete i fokus grupe definisani su problemi i prioriteti (nedostatak kvalitetnih edukativnih, kulturnih, sportskih sadržaja, materijalnih sredstava, posla, zanemarivanje grupe dece i mladih sa hendikepom, nasilje i bolesti zavisnosti, nemogućnost da se uti e na donošenje odluka). Predstavnici institucija socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstva i NVO su imali prilike da kažu šta su sve potencijalni problemi dece i mladih.
- ↔ Jedini podaci kojima raspolažemo kad je re o Somboru, jesu slede i - izra ena je Platforma za mlade kao dokument koji sadrži opis stanja mladih i potreba za postojanjem politike za mlade, a tvorci Platforme konsultovali su se sa mladima iz srednjih škola.
- ↔ Kao ni somborski, ni novobeogradski ni palilulski LPAM-ovi nisu zasnovani na pouzdanim istraživanjima o potrebama mladih na opštinskom nivou.

VII 2

Metodologija istraživanja omogućila je aktivno učešće mladih uzimajući u obzir čitav spektar različitih grupa i subkultura mladih

- ↔ Ciljna grupa istraživanja prioriternih potreba mladih su mladi koji žive i školuju se u Arilju ili van njega, zaposleni, nezaposleni, zemljoradnici razli itog nivoa obrazovanja i mesta stanovanja, starosti od 10 do 27 godina.
- ↔ Istraživanje u Pan evu sprovedeno je tokom 2004. i 2005 na uzorku od 189 osoba uzrasta između 17 i 32 godine, među kojima je bilo 56,6 odsto osoba muškog pola i 43,4 odsto osoba ženskog pola. Bilo je u enika, studenata, zaposlenih, lanova političkih partija, NVO, kulturno-umetnikih društava, klubova, udruženja, predstavnika nacionalnih manjina.
- ↔ U Somboru je anketirano 2.500 dece i mladih. Pored toga, 150 roditelja je intervjuisano na istu temu. Dubinska provera podataka dobijenih anketom i prioritizacija oblasti ura ena je kroz šest fokus grupa sa 180 učesnika od 12 do 22 godine.

- ↔ Za istraživanje u Užicu tako e možemo re i da je omogućilo u eš e širokog spektra mladih, dok u ostalim analiziranim opštinama to nije slučaj.

VII 3

LPAM predviđa izvođenje budućih istraživanja u svrhu monitoringa i evaluacije primene plana

- ↔ U Pan evu se predvi a da se tokom prve godine implementacije plana razviju mehanizmi za monitoring i evaluaciju.
- ↔ U Arilju takav sistem nije osmišljen.

Možemo re i da u nekim opštinama postoji svest o značaju izvo enja istraživanja u svrhu monitoringa i evaluacije, ali da konkretni koraci tek treba da budu napravljeni.

Preporuke:

Prilikom kreiranja programa za mlade važno je zasnivati LPAM na potrebama utvr enim kroz konsultacije sa što ve im brojem zainteresovanih aktera. Isti emo da je neophodno pitati mlade šta ho e i mogu, jer se tako bolje koriste raspoloživi resursi. Ako mlade uvažimo i u saradnji sa njima organizujemo podršku za njih, izbe i emo zamku da promašimo temu – tj. da nezavisno od njih odredimo šta im treba i investiramo resurse u pogrešnu stranu.

U nekim analiziranim opštinama metodologija istraživanja u procesu razvoja LPAM nije bila prilago ena mladima. Predlažemo da se u budućim istraživanjima kao uzor koristi pan eva ko istraživanje potreba, u kome su mladi definisali sopstvene potrebe i prioritete u estvuju i u participativnijim/interaktivnijim oblicima prikupljanja podataka na mestima u kojima su se oni ose ali kao kod ku e.

Praksa izvo enja istraživanja nije bila sistematski primenjena u analiziranim opštinama. Da bismo znali da li LPAM uopšte dovodi do unapre ivanja stanja mladih tamo gde se on primenjuje, moramo imati jasno definisano i precizno utvr eno po etno stanje, dobijeno na osnovu objektivnih pokazatelja. Realizaciju treba kontinuirano pratiti i menjati plan monitoringa i evaluacije u skladu sa trenutnim pokazateljima. Nakon svake faze razvoja i implementacije LPAM, neophodno je evaluirati

rezultate i pozitivnim primerom učenja iz sopstvenog
sati princip neprekidnog razvoja u zajednici omladinskih
hovah organizacija, kao i opštinskih vlasti.

8. PRAVA MLADIH

Razvoj omladinske politike i usvajanje lokalnog
mlade ne bi trebalo da uzima u obzir samo potrebe, i
bleme mladih već pre svega njihova prava.

Prema relevantnim međunarodnim konvencijama i de
je ratifikovala i naša zemlja, mladi poseduju istav niz
prava. Kao i odrasli, i mladi ljudi imaju pravo na do
kome su im sve osnovne ljudske potrebe zadovoljene
mogu nost da izraze sopstveno mišljenje i u estvuju
pitanjima od njihovog interesa. Mladi, baš kao i odr
zaštitu od diskriminacije, na kvalitetno obrazovanje
slobodno udružuju sa drugim mladima sli njih inter

52

1

4. prava osposobljavanja – pravo na odgovaraju-
realne mogućnosti (Coles, 2000, str. 4)

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

VIII 2

LPAM uvažava i prepoznaje prava svih pripadnika različitih grupa i subkultura mladih da učestvuju u njegovom kreiranju

Da bismo proverili da li su prava svih mladih bila uvažena tokom izrade LPAM, istraživali smo ko je sve u razvoju LPAM učestvovao (broj ljudi, institucije, prosečne godine u grupi/koaliciji na lokalnu, da li je bilo mladih osoba, žena, Roma, osoba sa hendikepom).

- ↔ U Arilju je tokom procesa istraživanja potreba svima koji su zainteresovani pružena prilika da učestvuju. Upitnik je poslat na 300 adresa, u procesu su učestvovali sve institucije na lokalnu koje se bave mladima, na javnim raspravama mogli su da učestvuju svi. Posebne podatke o uključenosti marginalizovanih grupa nemamo.
- ↔ Uži ki uzorak i obuhvatnost istraživanja sugerise da je i u tom procesu glas svih mladih mogao da se čuje.
- ↔ Tvorci somborske politike za mlade kažu da su u stvaranju plana, pored stručnjaka iz datih oblasti, učestvovali i predstavnici omladinskih organizacija, podmladaka političkih partija, i parlamenta, srednjoškolci, mladi iz seoskih sredina.
- ↔ U Akcionom planu politike za mlade opštine Novi Beograd navodi se da su mladi u velikoj meri učestvovali u izradi samog plana.
- ↔ Iako se na više mesta ističe značaj poštovanja prava mladih, oni nisu učestvovali u stvaranju palilulskog dokumenta brige o mladima.

VIII 3

LPAM uvažava kapacitete svih mladih da budu aktivni građani/ke i aktivno učestvuju u kulturnom, društvenom, političkom i ekonomskom životu zajednice

- ↔ Na osnovu predviđene realizacije programa protiv diskriminacije i stigmatizacije mladih sa bilo kojom vrstom hendikepa, zaraženih HIV virusom ili zavisnih od upotrebe psihoaktivnih supstanci – možemo zaključiti da ariljski plan prepoznaje značaj ravnopravnog tretmana svih mladih.

- ↔ U užim kom LPAM unapređivanje položaja dece i mladih iz marginalizovanih grupa, kao i ostvarivanje njihovih prava zauzima važno mesto.
- ↔ U somborskom LPAM se u svim oblastima kojima se bavi plan predlažu neke aktivnosti za unapređivanje položaja marginalizovanih grupa.
- ↔ Novobeogradski plan podrazumeva promovisanje opštih civilizacijskih vrednosti kao što su tolerancija, pravo na različitost, pravo na izbor, slobodu kretanja itd. To nam sugerise da postoji svest o važnosti poštovanja koncepta ljudskih prava iako nisu jasno definisane akcije u svakoj od oblasti kojima se bavi plan za inkluziju mladih sa bilo kojom vrstom netipičnosti.
- ↔ Vodeći računa o stvaranju neophodnih preduslova za ostvarivanje prava mladih, palilulski LPAM navodi:

Pored toga, neophodno je i postojanje informativnih centara u kojima bi mladi mogli da se kvalitetno informišu o svojim pravima, mogućnostima, kao i o programima i uslugama koje im se nude - npr. vanškolske aktivnosti, neformalno obrazovanje, učesće u projektima, stipendiranje, volontiranje, zapošljavanje, sportske i kulturne aktivnosti, putovanja itd.

VIII 4

LPAM predviđa neformalno obrazovanje mladih iz oblasti ljudskih prava, anti-diskriminacije i participacije mladih

Svi analizirani planovi podrazumevaju sprovođenje različitih NFO iz oblasti ljudskih prava. Otvoreno pitanje je da li će se takva praksa u dovoljnoj meri ostvarivati kada implementacija svih planova započne.

VIII 5

LPAM predviđa adekvatno i uvremenjeno informisanje mladih o stvarima od njihovog interesa

Informisanje mladih se kao važan prioritet nalazi samo u LPAM sledećih opština:

Arilje, Pančevo, Palilula.



Preporuke:

Kako osigurati razvoj društva u kome se uvažavaju prava svih mladih da se razvijaju i aktivno doprinose razvoju zajednice? Jedan od na ina je, kao što se i na drugim mestima navodi, proširivanje svesti donosilaca odluka na svim nivoima i samih mladih o tome koliko je zna ajno da dobiju podjednake šanse za participaciju. Mlade ljude, s druge strane, treba informisati o tome da imaju prava da ih odrasli na svaki na in podrže, i da, kada dobijaju ili traže bolje uslove za sebe, adekvatan tretman odraslih ne bude znak dobre volje, ve obaveze.

I najzad, želeli bismo da podvu emo da je suštinski važno ne samo prepoznati zna aj poštovanja ljudskih prava uopšte i dati mogu nost mladima da participiraju (što je naš fokus), ve da je zadatak LPAM da mladima obezbedi oru a da to i ostvare (pre svega informacije i edukaciju).

U pan eva kom LPAM postoji mehanizam za osiguranje prava mladih da ravnopravno u estvuju u radu institucija koje se bave mladima:

54

„Da bi se sprečila dalja diskriminacija mladih, predlaže se i uvođenje kvota za mlade u upravne odbore u institucije, skupštinske komisije koje se bave mladima.

Zahtevati javne konkurse i kvote ¼ mladih ljudi u UO (1/8 devojaka i 1/8 mladića, uzrasta od 18 do 30 godina) u institucijama i ustanovama koje se bave razvojem mladih: JKP Mladost, Centar za kulturu, mediji, ATP, saveti, sekretarijati i službe SO, Direkcija za izgradnju i uređenje Pančeva, TOP, Biblioteka.“

Akcionni plan brige o mladima opštine Pančevo (nacrt)

9. TRANSPARENTNOST

Ukoliko želimo da se proces razvoja tretira kao istinski demokratski i legitiman, od presudnog je zna aja da itav proces planiranja, razvoja i implementacije omladinske politike bude transparentan. Javnost procesa može omogu iti ve i stepen ose aja vlasništva nad procesom, ali i nad produktom (LPAM) me u svim relevantnim zainteresovanim akterima, što može biti od presudnog zna aja u fazi implementacije predvi enih mera.

S druge strane, javnost (pogotovo medijska propra enost) procesa izrade lokalnog akcionog plana za mlade može doprineti ve oj afirmaciji i boljem društvenom prepoznavanju omladinskog rada u zajednici.

Indikatori:

IX

1. Postojao je unapred utvr en sled koraka za razvoj i usvajanje LPAM u formi javnog dokumenta
2. Postojali su i primenjeni su konkretni mehanizmi za konsultacije i javne rasprave o nacrtu LPAM
3. Tokom procesa izrade uspostavljena je saradnja sa medijima na lokalnom nivou
4. Postoji imenovana osoba u opštini, zadužena za pitanja mladih. Tako e, unutar opštine postoji mehanizam za kontinuirano informisanje gra ana/ki o pitanjima u vezi s mladima i LPAM

Stanje:

IX 1

Postojao je unapred utvrđen sled koraka za razvoj i usvajanje LPAM u formi javnog dokumenta

- ↔ U Arilju i Pan evu postojao je prethodno utvr en sled koraka, koji se fleksibilno prilago avao promenama konteksta tokom samog razvoja plana.



DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

↔ U Užicu je proces osmišljavan ad hoc, tokom razvoja plana za socijalnu politiku. Onda je usvojen kao deo plana za socijalnu politiku, ali bez dovoljne vidljivosti. O tome svedo i nekoliko stvari: plan za socijalnu politiku u naslovu ne sadrži lokalni akcioni plan za decu i mlade, drugi akteri na lokalnu ne prepoznaju da je LPAM zaista i usvojen itd, zbog promene lokalnih vlasti plan nikada nije implementiran.

ARILJE – faze u izradi LPAM

1. Formirana je omladinska volonterska mreža, u škole su postavljeni plakati na kojima je pisalo da se traže mladi zainteresovani za učešće. Prijavilo se 63, a trebalo je da se uključe i samo 20.
2. Organizovana je javna rasprava 23. novembra 2006. DTI, AGORA, opština Arilje
3. Snimanje stanja u institucijama koje se na bilo koji način bave mladima (sportske ustanove, podmlaci političkih partija, Omladinski centar pri opštini koji radi od 2003, školske sekcije, NVO)
4. Pravljenje nacrtu strategije i akcionog plana
5. Javna rasprava za mlade i odrasle
6. Usvajanje u skupštini (april 2007)

↔ Postojao je organizovan sled aktivnosti na Novom Beogradu kroz projektne aktivnosti (razmena iskustava sa ekspertima iz Litvanije, otvaranje kancelarije za mlade, promovisanje vrednosti stabilnog civilnog društva i izrada akcionog plana za rad sa mladima, povećanje bezbednosti u školama na Novom Beogradu). Poslednja faza u projektu bila je uspostavljanje kancelarije za mlade i izrada LPAM. Iako je kancelarija za mlade kao struktura veoma dobra ideja, LPAM je bio pisan paralelno sa uspostavljanjem kancelarije. U trenutku prikupljanja podataka nismo uočili jasnu vezu između kancelarije za mlade i LPAM,

osim što se navodi da je ona osnov partnerstva javnog i civilnog sektora i centralno mesto servisiranja i okupljanja omladinskih organizacija u Novom Beogradu.

IX 2

Postojali su i primenjeni su konkretni mehanizmi za konsultacije i javne rasprave o nacrtu LPAM

U većini opština u procesu razvoja strateškog plana za mlade postojali su jasno utvrđeni mehanizmi za uključivanje javnih institucija, stručnjaka i ostalih zainteresovanih građana. Negde je to bilo organizovano u formi javnih rasprava (Arilje), negde je nacrt prosleđen nadležnim institucijama na konsultacije. Odzivi nisu bili veoma veliki, tj. konsultacije su u različitim opštinama bile promenljivog uspeha, što nam sugerira da je participativnost u procesima donošenja odluka još uvek nedovoljno ukorenjen princip.

IX 3

Tokom procesa izrade uspostavljena je saradnja sa medijima na lokalnom nivou

Iako su u pojedinim opštinama u radne grupe bili uključeni predstavnici medija, to nije dovoljno da zaključimo da je saradnja sa medijima bila shvaćena kao pravilnost.

IX 4

Postoji imenovana i građanima/kama poznata osoba u opštini, zadužena za pitanja mladih. Takođe, unutar opštine postoji mehanizam za kontinuirano informisanje građana/ki o pitanjima u vezi sa mladima i LPAM

Veoma retko postoji zaposlena osoba zadužena za pitanja mladih s jasnim opisom posla, koja primenjuje jasno utvrđene procedure i implementira mehanizme za kontinuiranu diseminaciju informacija o mladima. I kada postoji zaposlen/a u opštini koji se aktivno bavi pitanjima mladih (Pančevo, Palilula, Arilje), njen angažman je više plodno nego u drugim organizacijama zaposlenih u opštini.

10. STRATEŠKO RAZMIŠLJANJE

Preporuke:

Faze u procesu izrade nisu bile iste u analiziranim opštinama, tako da ih je veoma teško međusobno porediti. Različitost u pristupu uticala je i na trajanje izrade plana.

Bilo bi preporučljivo u okviru nacionalnog plana/strategije za mlade utvrditi sled koraka za razvoj lokalnih akcionih planova. Sigurno se puno može naučiti iz iskustva koje su UNICEF i partneri imali u razvoju LPAM za decu.

Saradnja sa medijima bi trebalo da bude jedan od obaveznih koraka u stvaranju LPAM jer su mediji veoma bitan kanal u formiranju javnog mnjenja o mladima. Senzibilizacijom medija za prioritete i potencijale mladih povećale bi se šanse da se takvo mišljenje promoviše i u ostatku građanstva.

Treba uspostaviti jasne opštinske strukture/osobe/tela zadužene za pitanja mladih koji bi bili članovi zajedničkog tela za izradu, implementaciju, monitoring i evaluaciju LPAM. Informacije o njihovom radu obavezno treba konstantno proslediti svim članovima zajednice.

56

Koliko je proces izrade LPAM trajao?

Arilje – započet avgusta 2006 –
usvojen aprila 2007.

Pančevo – započet decembra 2005 –
usvojen juna 2007.

Užice – od izrade do usvajanja proteklo je
godinu dana tokom 2005. godine

Sombor – započet u jesen 2004 –
usvojen aprila 2006.

Novi Beograd – započet oktobra 2005 –
usvojen jula 2006.

Strategije predstavljaju vezu između realnosti i mogući, između sadašnjeg stanja i vizije budućeg društva. Da bi bila uspešna, strategija treba da bude dobro utemeljena u realnosti, a istovremeno veoma jasnom, snažnom i motivišući vizijom.

Jedan od osnovnih zadataka prilikom kreiranja strategije ili neke javne politike jeste mogućnost da sistem bude realistično projektovan, ali i dovoljno fleksibilan i dinamičan da odgovori na promene i izazove koje dolaze iz okruženja. Sasvim prirodno, princip strateškog razmišljanja preklapa se sa principima realističnosti i održivosti.

Kad je reč o lokalnoj omladinskoj politici, rad na izradi Lokalnog akcionog plana za mlade koji

artikuliše interese,

potrebe i prava

mladih jedan

je od jasnih

znakova da

predstav-

nici lokalne

zajednice

strateški

razmišlja-

ju o ovom

pitanju.

Strateško planiranje

- proces odlučivanja o putu i mestu na kome će zajednica biti u budućnosti
- obuhvata mnoge aspekte zajednice, uslove i okolnosti i ciljeve koji se žele postići
- dugoročno planiranje – obično pokriva period od tri do pet godina

Pavić-Rogošić, L. (2004):
Naša zajednica – naša odgovornost, Odras,
Zagreb, str. 137

Indikatori:

X

1. Opredeljena budžetska sredstva opštine za omladinske projekte sa namerom su upotrebljena za razvoj LPAM
2. Postoji razvijen i usvojen LPAM koji na strateški način artikuliše potrebe, prava i interese mladih

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

3. LPAM je donet kao višegodišnja strategija koja sadrži jasnu viziju, ciljeve i zadatke omladinske politike na opštinskom nivou
4. LPAM operacionalizuje aktivnosti, podelu odgovornosti i vremenski okvir za realizaciju predviđenih mera
5. LPAM se smatra kao budućni okvir za koordinaciju napora i združeno delovanje svih aktera u polju omladinske politike na lokalnom nivou
6. LPAM jasno definiše aktivnosti, podelu odgovornosti i vremenski okvir za realizaciju predviđenih mera

Stanje:

X 1

Opređeljena budžetska sredstava opštine za omladinske projekte s namerom su upotrebljena za razvoj LPAM

Za Arilje, Pančevo i Sombor opština je izdvojila deo sredstava dok u ostalim gradovima izrada LPAM ili nije posebno finansirana ili su sredstva dobijena iz drugih izvora, kao što se vidi na primeru opštine Novi Beograd. Definisani ciljevi projekta *Akcionni plan za mlade opštine NBGD* jesu izrada akcionnog plana za rad sa mladima, otvaranje kancelarije za mlade, promovisanje vrednosti civilnog društva i razmena iskustava sa ekspertima iz grada Vilnijusa (Litvanija). Kao što je već rečeno, projekat je namenski napisan i njime je finansirana izrada drafta omladinske politike.

Za ostale detalje videti poglavlje *Realističnost*.

X 2

Postoji razvijen i usvojen LPAM koji na strateški način artikulise potrebe, prava i interese mladih

Da sumiramo ono što smo više puta naglasili:

- ↔ U Arilju postoji takav plan
- ↔ U Užicu postoji razvijen i usvojen plan (još pre godinu i po dana), ali ne i implementiran
- ↔ Somborski plan teška na usvajanje
- ↔ Pančevo koji je razvijen i usvojen, i na strateški način se bavi mladima

- ↔ Novobeogradski LPAM je usvojen, ali ne implementira se sistematski
- ↔ Palilulski LPAM je interno razvijen i korišten, mnoge se stvari implementiraju, ali između plana i aktivnosti nije uspostavljena jasna veza

X 3

LPAM je donet kao višegodišnja strategija koja sadrži jasnu viziju, ciljeve i zadatke omladinske politike na opštinskom nivou

- ↔ U Ariljskom planu su jasno definisani, principi, vizija, misija, ciljevi, aktivnosti i zadaci:

Neposredni ciljevi

1. Povećati svest lokalne zajednice o strukturi efikasnog i transparentnog procesa odlučivanja o pitanjima mladih, kao i o procesu primene odluka
2. Uključiti omladinu u planiranje i primenu strategije za mlade i u izradu i primenu akcionnog plana
3. Negovati saradnju sa institucijama i organizacijama koje se bave pitanjima mladih
4. Uključiti zajednicu i pojačati saradnju sa nevladinim organizacijama u pogledu strategije za mlade i primene akcionnog plana

- ↔ U Pančevu je formirana lokalna Koalicija udruženih mladih (KUM) sa ciljem usvajanja LPAM. Misija KUM je podrazumevala razvijanje LPAM:

„...Poboljšanje kvaliteta života i prepoznavanje mladih kao prioriteta u razvoju Pančeva stvaranjem i sprovođenjem primerene strategije za mlade kroz partnersko delovanje sa vizijom izgradnje društva u kome su mladi Pančevci i mlade Pančevke odgovorni prema sebi, drugima i zajednici, stvaranjem adekvatnih uslova za delovanje omladinskih organizacija i grupa, kao i pojedinaca.“

- ↔ I u Ariljskom planu jasno su specifikovani vizija, misija i principi (participacija, ekonomičnost, partnerstvo, usklađenost, inkluzija).
- ↔ Novobeogradski LPAM ima ciljeve za svaku programsku oblast i donet je kao okvir sa definisanim planiranim aktivnostima i zadacima, obuhvata period od pet godina.

X 4

Postoji jasna svest o svrishodnosti donošenja višegodišnjeg LPAM kako u NVO sektoru tako i unutar opštinske administracije

- ↔ Proces izrade LPAM u Arilju zapo je nakon usvajanja druga dva plana na nivou opštine (Plan promena, Strategija lokalnog ekonomskog razvoja). Tada su opštinski zvaninici shvatili da je potrebno, da bi propratili planirani ekonomski razvoj, morati da obezbede ostanak velikog broja mladih u Arilju, koji je i mo i da odgovore na potrebe tržišta. Plan se odnosi na period od 2007. do 2010. i više je definisan kao okvir koji je morati da se dopunjuje nego kao projektni predlog koji treba da se realizuje korak po korak.
- ↔ U plan eva kom planu predvi eno je da se tokom 2009. zapo je novi ciklus izrade LPAM za mlade za period od 2010. do 2015.
- ↔ Uži ki primer pokazuje da postoji jasna svest o važnosti donošenja plana, ona je postojala u trenutku razrade i usvajanja plana i kod donatora, i kod opštinskih vlasti i kod predstavnika nevladinih organizacija. O igledno je da to jeste važan, ali ne i neophodan preduslov.
- ↔ U Somboru je svest o važnosti donošenja plana kod pripadnika odre enih nevladinih organizacija razvijena. Me utim, treba raditi na podizanju nivoa svesti opštinske administracije.

O igledno da opštinske vlasti jesu bile motivisane da se upuste u proces izrade LPAM, ali itava stvar nije dovedena do kraja. Da jeste, implementacija plana bi ve zapo ela.

X 5

LPAM se smatra budućim okvirom za koordinaciju napora i združeno delovanje svih aktera na polju omladinske politike na lokalnu

- ↔ Opština Arilje u svojim strateškim dokumentima - Planu promena i Strategiji lokalnog ekonomskog razvoja, usvojenim u decembru 2005. godine, prepoznaje decu i mlade kao posebne društvene grupe (sa specifi nim potrebama, problemima i potencijalima) koje bi trebalo da imaju ključnu ulogu u privrednom, ekonomskom i kulturnom razvoju opštine. Kao neophodan po etni korak prepoznata je nužnost da posebnim merama

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

i aktivnostima u razli itim oblastima, definisanim u Strateškom planu za decu i omladinu, sistematski stvaraju uslovi za bolji i sadržajni život dece i mladih.

- ↔ U Pan evu su proces pokrenule omladinske organizacije, a itav mehanizam realizacije se oslanja na združenu akciju svih aktera. Me utim, naro ito se isti e odgovorno preuzimanje obaveze opštinskih vlasti za brigu o mladima.
- ↔ Kad je re o Užicu, moramo re i da treba preduzeti i neku akciju da bi se zajedni ko delovanje svih aktera pospešilo. Možda e akcije koje je planirao lokalni NVO, koji je imao i veliki uticaj tokom samog razvoja (Uži ki centar za prava deteta), imati uspeha tokom akcija za podizanje svesti o važnosti koordinisane akcije LPAM...
- ↔ Somborski, novobeogradski i palilulski plan podrazumevaju uklju ivanje svih zainteresovanih aktera u implementaciju aktivnosti iz plana.

X 6

LPAM jasno definiše aktivnosti, podelu odgovornosti i vremenski okvir za realizaciju predviđenih mera

- ↔ Ariljski plan sadrži ciljeve, probleme, planirane aktivnosti i zadatke i grub vremenski okvir, dok uloge nisu specifikovane.
- ↔ Pan eva ki plan sadrži problem, zadatke, mere, na in finansiranja, monitoring, ali ne i uloge.
- ↔ Uži ki plan sadrži prioritete, predlaže aktivnosti za prvu godinu implementacije plana, definisane su uloge, potrebni resursi, kao i indikatori na osnovu kojih e se procenjivati uspešnost realizovanih aktivnosti. Somborski plan predlaže šta sve treba uraditi, ali u njemu nije odre eno ija e to biti odgovornost, kolika e se sredstva i iz kojih izvora za to alocirati i, najzad, planirani su monitoring i evaluacija...
- ↔ Takva sistematizacija ne vidi se u ni novobeogradskom ni u palilulskom dokumentu.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

Preporuke:

Najopštije govore i, ariljski LPAM je pokrenut zbog težnje zaposlenih u opštini, naročito predsednika SO Arilje, da zadrži mlade ljude u rodnom gradu i tako na duge staze omogući izradu ljudskog i ekonomskog potencijala. Bilo bi dobro da smo u više analiziranih opština mogli da vidimo jasno artikulisanu potrebu da se od opština napravi mesto privlačno za mlade, kao što je to bio slučaj u Arilju.

Samo u dve (Arilje, Pančevo) od šest analiziranih opština postoji razvijeni i usvojen LPAM. Ako se za trenutak prisjetimo podatka da u Srbiji postoji 165 opština, može se zaključiti da strateško bavljenje mladima na nivou lokalne zajednice jedva i da postoji. Dalje, naša je pretpostavka da bi opštinske vlasti i omladinske organizacije, kada bi LPAM videle kao sopstveni plan rada u narednom periodu, precizirale sve potrebne detalje u njemu. Poželjno je, dakle, da LPAM u najmanju ruku sadrži ciljeve koji odgovaraju na definisane probleme/potrebe, zadatke/aktivnosti/mere, vremenske i finansijske odrednice, uloge i odgovornosti svih zainteresovanih aktera, kao i predlog način za evaluaciju i monitoring.

11. HARMONIZACIJA

Princip harmonizacije odnosi se na vertikalnu povezanost LPAM sa drugim relevantnim strategijama na regionalnom, nacionalnom, pa i Evropskog nivou, ali i na horizontalnu usklađenost sa drugim opštinskim strategijama.

U zemljama u kojima postoji državna strategija za mlade uobičajeno je da se LPAM-ovi pozivaju upravo na ovaj dokument i pokušavaju da usklade svoje prioritete sa prioritetima na nacionalnom nivou. Ipak, kako u Srbiji još ne postoji ovakva strategija, pitanje je koliko su neki drugi strateški dokumenti bili od koristi razvoju lokalne omladinske politike. U prvom redu mislimo na Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini, Strategiju za smanjenje siromaštva, Strategiju za razvoj i zdravlje mladih itd. Pitanje je, takođe, u kojoj mjeri su korišćene preporuke i dokumenta međunarodnih institucija (EU, Savet Evrope, UN) relevantni za pitanje razvoja omladinske politike.

S druge strane, od presudnog značaja za implementaciju i održivost omladinske politike je njena usaglašenost i povezanost sa drugim opštinskim strategijama, u prvom redu sa Strategijom lokalnog održivog razvoja, Strategijom lokalnog ekonomskog razvoja i dr.

Indikatori:

XI

1. LPAM je usklađen, tj. poziva se na druge relevantne strategije donete na regionalnom i nacionalnom nivou
2. LPAM je donet u skladu sa preporukama relevantnih evropskih i svetskih institucija (EU, COE, UN)
3. LPAM je usklađen i povezan sa drugim prioritetima i strategijama opštine, u prvom redu s opštom strategijom za održivi razvoj opštine, strategijom ekonomskog razvoja itd.

Stanje:

XI 1

LPAM je usklađen, tj. poziva se na druge relevantne strategije donete na regionalnom i nacionalnom nivou

U našem neposrednom okruženju, u susednim zemljama, situacija je takva da su lokalni akcioni planovi donošeni nakon usvajanja nacionalnih omladinskih politika. Nasuprot tome, npr. prilikom stvaranja planova, postojala je nada da će lokalni akcioni planovi biti inspiracija za stvaranje nacionalne politike.

- ↔ U Ariljskom LPAM *Ulog u budućnost* radna grupa za izradu strategije poziva se na strategiju za smanjenje siromaštva (SSS). Kao jedna od preporuka za unapređenje položaja mladih u SSS-u navodi se kreiranje nacionalne politike za mlade; izrada lokalnih strategija, čime bi se omogućilo integrisanje potreba i prioriteta mladih u politiku koja se sprovodi na lokalnom nivou; kreiranje socijalne i kulturne sredine u skladu sa potrebama mladih.

DA LI SVI PUTEVI VODE KA OMLADINSKOJ POLITICI ?

- ↔ Užice - strategija je povezana sa strategijom za socijalnu politiku, nacionalnim dokumentima SSS i Nacionalnim planom akcije za decu (NPA).
- ↔ Vojvođanski Akcioni plan politike za mlade doneo je 2005. Sekretarijat za sport i omladinu, doskoro jedino telo za mlade u Srbiji. On je bio polazište za pan eva ki i somborski LPAM, a poslužio je kao ugledni primer drugim opštinama (Palilula).

XI 2

LPAM je donet u skladu sa preporukama relevantnih evropskih i svetskih institucija (EU, COE, UN)

U ariljskom, pan eva kom, somborskom i užičkom LPAM autori se pozivaju na Povelju o u eš u mladih na lokalnom i regionalnom nivou, COE, White Paper, EU, kao i na preporuke parlamentarne skupštine i Saveta ministara Saveta Evrope.

Zaključak je da se u razvoju LPAM uglavnom radi na temama koje obrađuju i drugi evropski dokumenti. Iako se možda ne mogu svuda pronaći direktne reference na evropske ili dokumente UN, u svim analiziranim LPAM možemo videti da su neke teme i principi zastupljeni i u međunarodnim i u lokalnim dokumentima.

XI 3

LPAM je usklađen i povezan sa drugim prioritetima i strategijama opštine, u prvom redu sa opštom strategijom za održivi razvoj opštine, strategijom ekonomskog razvoja itd.

- ↔ LPAM Arilja je usklađen i povezan sa drugim prioritetima i strategijama opštine, u prvom redu sa opštom strategijom za održivi razvoj opštine, strategijom ekonomskog razvoja itd.
- ↔ Novobeogradski LPAM nije usklađen sa strategijom razvoja opštine.

Preporuke:

Da bi se sveo broj šarolikih inspiracija sa više strana, trebalo bi napraviti listu strategija sa evropskog, nacionalnog i regionalnog nivoa sa kojima je moguće uskladiti LPAM na osnovu dovoljno informativnih dosadašnjih

njih iskustava iz ovih šest opština. Trebalo bi osmisлити i mehanizam koji bi omogućio konstantno usaglašavanje LPAM i drugih strategija. Kao relevantan izvor svima koji se spremaju da pristupe izradi LPAM posluži i upravo objavljena baza podataka o lokalnim strategijama, koju je izradu inicirao Tim potpredsednika Vlade za implementaciju Strategije za smanjenje siromaštva.

Nažalost, analizirani LPAM nisu doneti u skladu sa sugestijama UN za kreiranje omladinske politike:

Razvoj nacionalne omladinske politike treba da se zasniva na ispitanim potrebama mladih i odgovarajućem budžetu.

Nacionalna omladinska politika treba da bude prilagođena/prevedena na regionalni i lokalni nivo i prilagođena specifičnim potrebama mladih u toj oblasti.

Kanali komunikacije koji se tom prilikom uspostave treba da omogućuju vezu između mladih kao korisnika programa i predstavnika Vlade koji treba da kreiraju programe za mlade i fleksibilno ih prilagode potrebama mladih na lokalnu⁴⁵.

Iako su ovo preporuke koje se odnose na razvoj omladinske politike na nacionalnom nivou, mislimo da se one u velikoj meri mogu odnositi i na lokalni nivo. Slično gorenavedenom, i razvoj lokalnih planova akcije za mlade trebalo bi da se oslanja na ispitane potrebe mladih i odgovarajućem budžetu, usklađena sa regionalnom i/ili nacionalnom politikom za mlade i konstantno prilagođena aktuelnoj situaciji.



PREPORUKE

za razvoj omladinske politike na opštinskom nivou

Participacija – Iz navedenih podataka vidimo da su mladi esto bivali konsultovani u procesu izrade lokalnog plana akcije za mlade (LPAM). Me utim, participacija mladih se ne izražava samo kroz ispitivanje njihovog mišljenja. Osim što emo ih pitati šta o ne emu misle i informisati ih o tome da li je i na koji na in njihovo mišljenje uzeto u obzir, mladima treba dati priliku da ravnopravno sa odraslima vode itav proces stvaranja LPAM, njegove implementacije, monitoringa i evaluacije.

Ko-menadžment – Još uvek nema prave i potpune saradnje izme u lokalne vlasti i omladinskih organizacija. Neophodno je izgraditi kapacitete i jedne i druge strane, kao i na ine za zajedni ko upravljanje implementacijom omladinske politike na lokalnom nivou. Ukoliko uz podršku centralne vlasti zaista i budu uspostavljene strukture/mehanizmi koji e omogu avati konsultacije i podeljenu odgovornost u toku implementacije LPAM, smatramo da e princip ko-menadžmenta mo i da se pokaže na delu.

Oснаživanje – Neophodno je izgra ivati kapacitete svih aktera na polju omladinske politike. Omladinske organizacije treba da budu pravi primer (esto to i jesu) modernih *sistema koji uče* i da taj na in sopstvenog razvoja prenose na mlade i na druge partnere u implementaciji omladinske politike na lokalnu, na prvom mestu lokalne vlasti.

Inkluzivnost – Neophodno je promeniti neposredno okruženje u kom žive mladi druga iji po bilo kom kriterijumu kako bi se postigla njihova što ve a destigmatizacija. U tom procesu treba po svaku cenu poštovati principe ljudskih prava i boriti se da sve marginalizovane grupe mladih budu ravnopravno uklju ene u društvo.

Realističnost – Veoma je važno identifikovati potencijalne resurse (ljudske i finansijske) za prikupljanje sredstava ne samo (ali i) za razvoj LPAM ve i za njegovu realizaciju, monitoring i evaluaciju, bilo da je u pitanju samo prva godina realizacije ili ceo višegodišnji period za koji se LPAM donosi.

Zasnovanost – U saradnji sa mladima svaki korak u razvoju i primeni omladinske politike treba pažljivo izvesti i pripremati, nadgledati i vrednovati, i to sve na osnovu objektivno dobijenih pokazatelja. Kapaciteti omladinskih organizacija i lokalnih vlasti u ovoj oblasti moraju biti dodatno razvijani.

Prava mladih – Koristiti sve potrebne resurse i eti ke na ine da se promoviše i poštuje princip ljudskih prava. Što više uklju iti medije u pra enje procesa i implementacije LPAM. Mediji treba da promovišu principe jednakosti svih i solidarnosti sa onima ija su prava na bilo koji na in ugrožena. Pored toga, mediji treba da što više i što eš e podse aju lokalnu vlast na obaveze koje ima prema mladima.

Održivost – Pre po etka izrade plana treba da se oformi telo/radna grupa za njegovu izradu, implementaciju, monitoring i evaluaciju, kao i da se odredi osoba koja e biti zadužena za vo enje procesa. Treba realno proceniti sve neophodne ljudske i materijalne resurse, kao i predvideti sve mogu e rizike i preventivne/interventne mere. Da bi efekti implementacije LPAM bili dugotrajniji, treba obezbediti i podršku svih relevantnih institucija.

Transparentnost – Proces i svi aspekti izrade i realizacije LPAM treba da budu o igledni velikom broju ljudi u lokalnoj zajednici. Bitno je da što ve i broj mladih, ali obi nih gra ana/ki, zna zašto je važna i korisna izrada i primena LPAM. Treba sprovesti mehanizme koji e obi nom oveku omogu iti da kaže svoje mišljenje o tome kako da se unapredi položaj mladih na lokalnu.

Strateško razmišljanje – Prilikom izrade LPAM i prilikom njegove implementacije konstantno treba proveravati da li se proces vodi u skladu sa vizijom opštine. Tokom procesa izrade i primene LPAM treba pitati sve zainteresovane aktere da li smatraju da na ovaj na in doprinosimo ispunjenju dugoro nih ciljeva naše opštine.

Harmonizacija – Neophodno je da se uspostavi mehanizam koji bi omogu io da se preporuke sa lokala konstantno uvažavaju i da se u skladu s njima menjaju strategije na višim nivoima vlasti.

LPAM treba da bude razvijen u skladu sa drugim strategijama i dokumentima relevantnih lokalnih, regionalnih, nacionalnih, evropskih i svetskih institucija.

Umesto zaključka

Zaključju i ovaj tekst, parafrazira emo Kolsa, koji nam sugerise da zauzmemo holisti ki pristup mladima.

Istraživa i i oni koji u estvuju u izradi strategija za mlade treba da izbegnu uzak fokus odre ene profesije i da pokušaju da razli ite aspekte života mladih tretiraju kroz širi, multidisciplinarni pristup; da uvaže princip promena tokom itavog života i da neke od preventivnih intervencija zapo nu još u periodu detinjstva; da osmisle na ine za poboljšanje položaja osetljivih grupa jer mnogi od njih nisu uklju eni u razli ite institucije sistema; da osmisle saradnju izme u mladih, omladinskih klubova (tamo gde postoje), organizacija za mlade, domova zdravlja, škola i svih institucija koje se bave mladima; da razvijaju planove i na ine za njihovu realizaciju s mladima, umesto njih i za njih; i najzad, da se rukovode principom inkluzivnosti i tokom istraživanja i tokom definisanja strategije i prakse, i tako naprave obuhvatni pristup za sve mlade, bez obzira na njihovo razli ito poreklo, postojanje posebnih potreba, rodni identitet ili bilo koji drugi kriterijum po kome se razlikuju od ve ine.





ANEKS 1: MATRICA 11 PRINCIPA OMLADINSKE POLITIKE SA INDIKATORIMA

| Principi | Definicija principa | Indikatori |
|----------------------|--|---|
| Inkluzivnost | Omladinska politika bi svojim merama bi trebalo da integralno i inkluzivno obuhvati sve kategorije i subkulture mladih bez diskriminacije. Inkluzivnost izme u ostalog podrazumeva izbegavanje stereotipnog razumevanja života mladih, odnosno redosleda koraka tokom perioda mladala ke tranzicije. | <ul style="list-style-type: none"> → U procesu razvoja omladinske politike i LPAM uzete su u obzir potrebe i interesi razli itih grupa mladih → Razli ite grupe mladih, bez obzira na njihov socioekonomski status, etni ko poreklo, postojanje i vrstu hendikepa, rodni identitet i dr. mogli su da uzmu u eš e u izradi i implementaciji LPAM → Sadržaj plana uvažava razli ite puteve u procesu tranzicije iz detinjstva u odraslo doba → LPAM ne tretira mlade kao problem i ne bavi se samo rizi nim grupama mladih, ve svim mladim ljudima nudi jednake mogu nosti za li ni razvoj i aktivno gra anstvo |
| Realističnost | Realisti nost podrazumeva da prioriteti, ciljevi i aktivnosti odre eni planom nisu samo spisak lepih želja ve da su realno zasnovani, ostvarljivi i da su ih prihvatili svi relevantni akteri. | <ul style="list-style-type: none"> → Tokom izrade LPAM postojala su opredeljena budžetska sredstva opštine za njegov razvoj → Postoji realisti an odnos izme u planiranih aktivnosti u LPAM i budžetskih mogu nosti opštine → LAPM je dizajniran u skladu sa kapacitetima opštine i omladinskih NVO za realizaciju planiranih aktivnosti |
| Održivost | Uspešna javna politika nije ona napisana jednom za sva vremena, ve ona koja ima izgra ene mehanizme kontinuiranog monitoringa i evaluacije, i koja je spremna da se u skladu sa tim informacijama menja, prilago a, unapre uje. Za lokalni kontekst, pored ove spremnosti za u enje, veoma je važno razviti preventivni plan odbrane od potencijalnih opasnosti koje mogu do i iznutra (unutar sistema omladinske politike), ali pre svega spolja (predizborni period, političke turbulencije, promene opštinske vlasti i sl.) | <ul style="list-style-type: none"> → Postoje opredeljena i dovoljna sredstva u opštinskom budžetu za implementaciju LPAM u narednom periodu → Postoje stalno zaposlene osobe u opštinskim organima zadužene za pitanja mladih i implementaciju LPAM → Postoji izgra en kapacitet tela koje rukovodi implementacijom LPAM za prikupljanje sredstava iz drugih izvora → Tokom procesa izrade LPAM vodilo se ra una o mogu im izazovima (npr. promena opštinske vlasti) i mogu im preventivnim merama tokom implementacije LPAM → Postoji podrška drugih relevantnih institucija i sektora u procesu izrade i implementacije LPAM |



ANEKS 1: MATRICA 11 PRINCIPA OMLADINSKE POLITIKE SA INDIKATORIMA

| Principi | Definicija principa | Indikatori |
|-------------------------------------|--|--|
| Evidence Based (zasnovanost) | Efikasne omladinske politike ne mogu više biti zasnovane samo na političkim i moralnim ciljevima već pre svega na pouzdanim informacijama o društvenom položaju mladih i njihovim promenljivim otkrivanjima, stavovima i životnim stilovima. | <ul style="list-style-type: none"> → Oblasti i prioriteti kojima se bavi LPAM zasnovani su na validnim i pouzdanim istraživanjima o potrebama mladih na opštinskom nivou → Metodologija istraživanja omogućila je aktivno učešće mladih u skladu s celovitim spektrom različitih grupa i subkultura mladih → LPAM predviđa istraživanja u svrhu monitoringa i evaluacije primene plana |
| Prava mladih | Razvoj omladinske politike i usvajanje lokalnog akcionog plana za mlade ne bi trebalo da uzima u obzir samo potrebe, interesovanja i probleme mladih, već pre svega njihova prava. Kao i odrasli, i mladi imaju pravo na dostojanstven život, u kome su im sve osnovne ljudske potrebe zadovoljene, u kome im je data mogućnost da izraze sopstveno mišljenje i učestvuju u odlučivanju o pitanjima od njihovog interesa. Mladi, baš kao i odrasli, imaju pravo na zaštitu od diskriminacije, na kvalitetno obrazovanje i mogućnost da se slobodno udružuju sa drugim mladima sličnih interesovanja. | <ul style="list-style-type: none"> → Izrada LPAM-a nije bazirana samo na potrebama već i na pravima mladih → LPAM uvažava i prepoznaje prava različitih grupa i subkultura mladih, bez obzira na postojanje i vrstu hendikepa ili nekog drugog kriterijuma za pripadnost marginalizovanoj grupi → LPAM uvažava kapacitete mladih da budu aktivni građani i da aktivno učestvuju u kulturnom, društvenom, političkom i ekonomskom životu zajednice → LPAM predviđa neformalno obrazovanje mladih iz oblasti ljudskih prava, anti-diskriminacije i participacije mladih → LPAM predviđa adekvatno i uviđeno informisanje mladih o stvarima od njihovog interesa |
| Transparentnost | Ukoliko želimo da proces razvoja bude tretiran kao istinski demokratski i legitiman proces, od presudnog je značaja da ovaj proces planiranja, razvoja i implementacije omladinske politike bude transparentan. Javnost procesa može da omogućiti viši stepen osećanja vlasništva nad procesom, ali i nad produktom (LPAM), među svim relevantnim stakeholderima. Javnost (pogotovu medijska transparentnost) procesa izrade lokalnog akcionog plana za mlade može doprineti i većoj afirmaciji i boljem društvenom prepoznavanju omladinskog rada u zajednici. | <ul style="list-style-type: none"> → Proces izrade LPAM bio je javan i vidljiv u široj zajednici → Postojao je unapred utvrđen sled koraka za razvoj i usvajanje LPAM u formi javnog dokumenta → Postojali su i primenjeni su konkretni mehanizmi za konsultacije i javne rasprave o nacrtu LPAM → Tokom procesa izrade uspostavljena je saradnja sa medijima na lokalnom nivou → Postoji imenovana osoba u opštini zadužena za pitanja mladih i postoji mehanizam unutar opštine za kontinuirano informisanje građana/ki o pitanjima u vezi sa mladima i LPAM |





ANEKS 2: TABELA ANALIZE SADRŽAJA (OBLASTI I TEME) LOKALNIH AKCIONIH PLANOVA U SRBIJI

| Oblasti / Gradovi | Arilje | Pančevo | Novi Beograd | Sombor | Užice | Palilula |
|--|--------|---------|--------------|--------|-------|----------|
| Zdravlje mladih | ✓ | ✓ | ✓ | | ✓ | ✓ |
| Obrazovanje mladih | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ |
| Zapošljavanje mladih | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ |
| Mobilnost mladih | ✓ | ✓ | ✓ | ✓ | | ✓ |
| Zaštita životne sredine / mladi, ekologija, održivi razvoj | ✓ | ✓ | ✓ | | | ✓ |
| Kultura | ✓ | ✓ | | ✓ | | ✓ |
| Volonterizam i aktivizam | | ✓ | | | | |
| Informisanje mladih | ✓ | ✓ | | | | ✓ |
| Slobodno vreme (sport) | ✓ | ✓ | | ✓ | ✓ | ✓ |
| Mladi u konfliktu sa zakonom | | ✓ | | | | |
| Poboljšanje položaja mladih iz marginalizovanih grupa | | | | | ✓ | |
| Uključivanje mladih u proces donošenja odluka - participacija mladih | | | | ✓ | ✓ | |
| Povećanje bezbednosti dece, smanjenje nasilja i mržnje | | | | | ✓ | |
| Razvoj partnerstava i saradnje | | | | | ✓ | |
| Uključivanje mladih u proces donošenja odluka od njihovog interesa | | | | | ✓ | ✓ |
| Socijalna politika prema mladima | | | | | | ✓ |
| Izgradnja civilnog društva | | | | | | ✓ |
| Volonterizam | | | | | | ✓ |



LISTA OSOBA KOJE SU UČESTVOVALE U ISTRAŽIVANJU

1. Aleksov Rozeta - Stalna konferencija gradova i opština
2. Arbutina Snežana - Asocijacija za razvoj duha i intelekta
3. Atanackovi Mihajlo - MOBA projekat
4. Azanjac Tanja - Građanske inicijative
5. Bogosavljevi Ljubica - Opština Arilje
6. Cicvari Radovan - Užički centar za prava deteta
7. Cvetkovi Marko - Odred izvišća a *Remizijana*, Bela Palanka
8. Ćirić i Baker - Odred izvišća a *Boško Buha*, Prijepolje
9. Ćlanovi/ce a kog parlamenta pameva ke gimnazije *Uroš Predić*
10. Ćubi Miodrag - Opština Prijepolje
11. Ćurčin Nikola - Savet za omladinu opštine Pančevo
12. Dodi Slobodan - Opština Pančevo
13. Duran Mirsad - NVO *Radost*, Prijepolje
14. Ćaji Miloš - Centar modernih veština
15. Farkaš Aleksandar - Opština Pančevo
16. Jankovi Aleksandar - Opština Novi Beograd
17. Janji Petar - Opština Inđija
18. Kijevevanin Jasmina - Tim podpredsednika Vlade za smanjenje siromaštva
19. Kozbaši Vladimir - Razvojni fond za mlade
20. Labudovi Zorica - Opština Palilula
21. Maletin Nenad - Koalicija mladih Srbije
22. Manojlovi Njegoš - Građanska mreža, CESID
23. Miloševi Vojislav - Evropski pokret u Srbiji
24. Miljkovi Maja - UNICEF
25. Oparnica Aleksandar - Somborski omladinski boom
26. Pejevi Suzana - LPA za decu opštine Kragujevac
27. Rodi Marijana - Forum Syd Balkan Program
28. Simi Marko - bivši član Opštinskog veća opštine Užice
29. Stankovi Ljiljana - Centar za socijalni rad, Kragujevac
30. Velev Gordan - Grupa 484
31. Vujić Ivana - Opština Palilula



LISTA REFERENCI

1. Akcioni plan brige o mladima opštine Pan evo, nacrt, <http://www.mladiupancevu.info/>
2. Akcioni plan politike za mlade na opštini Palilula
3. Bere, R. C. et al: Vodi za razvoj lokalne omladinske politike - u eš e mladih u planiranju budu nosti Srbije, Pakt za Jugoisto nu Evropu
4. Coles, B. (2000): Joined-up Youth Reaserch, Policy and Practice, Youth Work Press, Leicester
5. Council of Europe (1997): e Participation of Young People, Council of Europe Publishing, Strasbourg
6. Council of Europe (2003): Experts on Youth Policy Indicators, third and concluding meeting - Final Report, Strasbourg
7. Council of Europe (2003): Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Congress of Local and Regional Authorities of Europe, Strasbourg
8. Council of Europe (2007): Companion, Council of Europe publishing, Strasbourg, www.alldi erent-allequal.info
9. Council of Europe, CDEJ (2006): Council Of Europe Youth Policy: Agenda 2020
10. European Commission (2001): White Paper - A New Impetus for Euroepan Youth, Brussels
11. Evropski omladinski forum, CARE International (2003): Priru nik za omladinski rad, Banjaluka
12. Forum Syd Balkan Program: Plan 16 koraka - Metodologija razvoja omladinske politike, interni dokument
13. Gra anske inicijative (2005): NVO sektor u Srbiji, istraživanje koje je obavila agencija *Strateški marketing*, <http://www.gradjanske.org/download/index.htm>
14. Gra anske inicijative (2006): Javno zastupanje u lokalnoj zajednici za poboljšanje položaja nevladinih organizacija, MREŽA, vanredno izdanje, Beograd, <http://www.gradjanske.org/download/index.htm>
15. Gra anske inicijative (2007): Izveštaj - Ispitivanje položaja i potreba mladih u lokalnim zajednicama, radna verzija
16. Grupa *Hajde da...* (2002): Report - Youth Policy, Peace Education and Participation in Yugoslavia, <http://www.hajdeda.org.yu/produkcija/izvestaji.htm>
17. Grupa 484 (2007): Pra enje smanjenja siromaštva ugroženih grupa mladih, rezultati istraživanja i preporuke u Nišu, Kragujevcu, Kikindi, Užicu i Beogradu
18. Hardiman, P. S. et al (2004): Youth and Exclusion in Disadvantaged Urban Areas, Council of Europe publishing, Strasbourg
19. Jang, O., Kvin, L. (2002): Pisanje delotovornih predloga za javnu prakti nu politiku, Beogradska otvorena škola, Beograd, <http://www.bos.org.yu/ppw/>
20. La Cava, G. i dr. (2005): Young People in South Eastern Europe: From Risk to Empowerment, World Bank
21. Lasse Siurala (2005): A European Framework for Youth Policy, Directorate of Youth and Sport, Council of Europe Publishing
22. Lauritzen, P. (2005): Partcipation Revisited, <http://www.nonformality.org/index.php/2005/09/participation-revisited/>
23. Manojlovi , Nj. (2006): Kroz saradnju do snažne opštine - Vodi kroz uspostavljanje i osnaživanje saradnje organizacija mladih i lokalne samouprave, Gra anska mreža, Kovin, www.gradjanskamreza.org
24. Markovi , D. (2005): Gde je (ne)stala omladinska politika u Srbiji? - akciono istraživanje, Grupa "Hajde da...", Beograd, <http://www.hajdeda.org.yu/produkcija/izvestaji.htm>
25. Markovi , J. i saradnici (2005): Pusti glas naglas - rezultati participativnog istraživanja o potrebama mladih i mehanizmima za uklju ivanja mladih u društvene tokove, CRS, Beograd



26. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije (2006): Strategija za razvoj i zdravlje mladih
27. Okvir Akcionog plana za mlade opštine Novi Beograd
28. Opštinska strategija za mlade Arilja - Ulog u budućnost, <http://www.arilje.org.yu/>
29. Pavić-Rogošić, L. (2004): Naša zajednica - naša odgovornost, Odras, Zagreb
30. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (2005): Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini, Novi Sad
31. Politika za mlade opštine Sombor, radna verzija
32. Popadić, D. i saradnici (2005): Regional Research on Young People, Forum Syd Balkans Programme, Beograd
33. SALTO-YOUTH (2006): Coaching Guide, www.salto-youth.net/youthinitiatives
34. Savet Evrope (2004): Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou, OSCE misija u BiH, Sarajevo
35. Savez izlazača Vojvodine (2003): U dijalogu sa mladima, Novi Sad
36. SmartKolektiv (2006): Poslovne perspektive o društvenoj odgovornosti preduzeća - Stavovi i prakse u Srbiji i Crnoj Gori, Beograd, www.smartkolektiv.org
37. Stalna konferencija gradova i opština (2006): Neposredno učešće građana u javnom životu na lokalnom nivou - nacrt dokumenta, SKGO, Beograd
38. Strateški plan za decu i omladinu opštine Užice, <http://www.opstinauzice.org.yu/>
39. UNICEF (2002): A Brave New Generation - Youth in Federal Republic of Yugoslavia, Beograd, <http://www.unicef.org/serbia/resources.html>
40. UNICEF (2005): Kako napraviti LPA - vodič za izradu akcionog plana za decu, <http://www.unicef.org/serbia/resources.html>
41. UNICEF (2006): ITI SE PITAŠ! - podsetnik o uključivanju dece i mladih u lokalne akcije za decu, <http://www.unicef.org/serbia/resources.html>
42. UNIFEM (2007): Research on the Status on Youth in Serbia, Youth Policy and Youth Stakeholders, radna verzija
43. Vernon Ringland (2005) - Lecture Pack, material for lectures within the studies of Community youth work, organized by Forum Syd Balkans Programme
44. Vlada Republike Srbije - Savet za prava deteta (2004): Nacionalni plan akcije za decu
45. Vlada Republike Srbije: Strategija za smanjenje siromaštva, <http://www.prsp.sr.gov.yu/>
46. Williamson, H. (2002): Supporting Young People in Europe, Council of Europe Publishing, Strasbourg



O AUTORIMA

O AUTORIMA

Darko Marković, Beograd/Srbija, trener, psiholog i psihodramatičar, jedan od osnivača Grupa *Hajde da* (www.hajdeda.org.yu) iz Beograda. Član je Trenerskog pula Direktorijata za sport i omladinu Saveta Evrope, kao i SALTO TOY (www.trainers.salto-youth.net/DarkoMarkovic). Kao trener radi sa raznovrsnim ciljnim grupama: mladima, NVO aktivistima, nastavnicima, zaposlenima u javnom sektoru, itd. Oblasti: trening za trenere, obrazovanje o ljudskim pravima, interkulturalno učenje, razvoj omladinske politike i priznavanje i prepoznavanje neformalnog obrazovanja na nacionalnom i evropskom nivou. E-mail: darkovic@eunet.yu

Stanislava Vučković, Beograd/Srbija, psiholog, konsultant, jedna od osnivačica Grupe *Hajde da...* u kojoj je tokom sedam godina radila na razvoju i implementaciji omladinskih projekata realizovanih u saradnji sa telima Vlade Srbije, organizacijama civilnog društva i poslovnim sektorom. Od 2002. godine aktivno je uključena u stvaranje omladinske politike i upoznata je sa mogućnostima i izazovima za njen razvoj. Oblasti: osnaživanje i uključivanje ugroženih grupa stanovništva, interkulturalno učenje, omladinska participacija, razvoj omladinske politike, monitoring i evaluacija. E-mail: stashavuckovic@gmail.com



